

Thaksinomics ภายใต้ทักษิณาทิปไตย

รังสรรค์ ณะพรพันธุ์
คณะเศรษฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปาฐกถาในโอกาสรับตำแหน่งกิตติคุณสาขาสังคมศาสตร์
แห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปี 2546

12 มกราคม 2548

สารบัญ

1. ความเบื้องต้น	1
2. ระเบียบทักษิณาธิปไตย	1
2.1 ยุทธศาสตร์การสร้างและขยายฐานการเมือง	2
2.2 การนำเสนอแผนนโยบายประชานิยม	6
2.3 การเกื้อหนุนของรัฐธรรมนุญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540	7
2.4 การครอบงำตลาดการเมือง	10
2.5 การครอบงำองค์กรรัฐธรรมนุญาภิบาล	11
2.6 การครอบงำกระบวนการกำหนดนโยบาย	12
3. Thaksinomics	13
3.1 Thaksinomics คืออะไร	14
3.2 สาระสำคัญของ Thaksinomics	15
3.3 มายาคติว่าด้วย Thaksinomics	27
4. Thaksinomics ภายใต้ระเบียบทักษิณาธิปไตย	29
4.1 อนาคตของระเบียบทักษิณาธิปไตย	30
4.2 อนาคตของ Thaksinomics	31
4.3 อนาคตของเมืองไทย	32
ตารางสถิติ	36
ภาคผนวก	49
บรรณานุกรม	66

Thaksinomics ภายใต้ทักษิณธิปไตย*

1. ความเบื้องต้น

Thaksinomics เริ่มมีประกายแห่งชีวิตเมื่อมีการก่อตั้งพรรคไทยรักไทย เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2541 การจัดทำเมนูนโยบายเศรษฐกิจ (Economic Policy Menu) ของพรรคไทยรักไทยเพื่อนำเสนอขายแก่ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งเป็นที่มาของ Thaksinomics เมื่อพรรคไทยรักไทยชนะการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเดือนมกราคม 2544 และ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแห่งสยามประเทศในเวลาต่อมา Thaksinomics มีผลในทางปฏิบัติ เมื่อมีการนำเมนูนโยบายเศรษฐกิจที่ค้นหาเสียงเลือกตั้งไปดำเนินการ

ในขณะที่ Thaksinomics กำกับการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลพรรคไทยรักไทย ระบบการเมืองการปกครองค่อยๆ ‘พัฒนา’ ไปสู่ระบอบทักษิณธิปไตย บทความนี้ต้องการศึกษาบทบาทและผลกระทบของ Thaksinomics ภายใต้ระบอบทักษิณธิปไตย เนื้อหาของบทความจำแนกออกเป็น 3 ส่วน ส่วนหนึ่งกล่าวถึงการก่อเกิดและพัฒนาของระบอบทักษิณธิปไตย ส่วนที่สองกล่าวถึง Thaksinomics และส่วนที่สามกล่าวถึง Thaksinomics ภายใต้ทักษิณธิปไตย

2. ระบอบทักษิณธิปไตย

พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ขึ้นมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแห่งสยามประเทศ ภายหลังจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรกภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 สภาร่างรัฐธรรมนูญ 2540 หวังเป็นอย่างยิ่งว่า รัฐธรรมนูญฉบับการปฏิรูปการเมืองจะนำระบอบประชาธิปไตยที่ยั่งยืนสถาปนาสู่สังคมการเมืองไทย แต่แล้วเพียงชั่วระยะเวลา 4 ปีเศษที่พรรคไทยรักไทยยึดกุมอำนาจรัฐได้ แทนที่ระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์จะหยั่งรากลึกในสังคมการเมืองไทย กลับ ‘พัฒนา’ ไปสู่ระบอบทักษิณธิปไตย อันเป็นระบอบการเมืองการปกครองของ พ.ต.ท.ทักษิณ โดย พ.ต.ท.ทักษิณ และเพื่อ พ.ต.ท.ทักษิณ

การก่อเกิดและเติบโตของระบอบทักษิณธิปไตยเป็นผลจากเหตุปัจจัยสำคัญอย่างน้อย 6 ปัจจัย อันได้แก่

* ผู้เขียนขอขอบคุณนางสาวพวงรัตน์ พันธุ์พิริยะ และนายไกรยศ ภัทราวาท ซึ่งทำหน้าที่ผู้ช่วยวิจัยในการเขียนบทความนี้เป็นอย่างดี

- (1) ยุทธศาสตร์การสร้างและขยายฐานการเมือง
- (2) การนำเสนอแผนนโยบายประชานิยม
- (3) การเกื้อหนุนของรัฐธรรมนุญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540
- (4) การครอบงำตลาดการเมือง
- (5) การครอบงำองค์กรรัฐธรรมนุญภิบาล
- (6) การครอบงำกระบวนการกำหนดนโยบาย

2.1 ยุทธศาสตร์การสร้างและขยายฐานการเมือง

พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เลือกสร้างและขยายฐานการเมืองด้วยการก่อตั้งพรรคการเมืองใหม่ชื่อ “พรรคไทยรักไทย” หลังจากที่ไม่ว่าประสบความสำเร็จในการนำพรรคพลังธรรม โดยที่มีส่วนในการทำลายพรรคดังกล่าวด้วย เมื่อ พ.ต.ท.ทักษิณรับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศในรัฐบาลนายชวน หลีกภัย ในปี 2537 ตามคำเชิญชวนของพลตรีจำลอง ศรีเมือง หัวหน้าพรรคพลังธรรม ในขณะนั้น พรรคดังกล่าวก็แตกเป็นเสี่ยงๆ เมื่อสมาชิกพรรคจำนวนมากไม่เห็นด้วยกับการนำ พ.ต.ท.ทักษิณซึ่งเป็นคนนอกมาดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีในโควตาพรรค เมื่อ พ.ต.ท.ทักษิณดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรคพลังธรรมในปี 2538 พลตรีจำลอง ศรีเมืองพ่ายแพ้การเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และพรรคพลังธรรมเหลือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพียงคนเดียวในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2539 จน พ.ต.ท.ทักษิณ จำต้อง ‘คิดใหม่ ทำใหม่’ ด้วยการสละเรือ “พลังธรรม” และสร้างเรือ “ไทยรักไทย” ขึ้นใหม่ (วัลยา 2547 บทที่ 12-16 และบทที่ 18)

พรรคการเมืองก็ดูจะเดียวกับหน่วยผลิตที่มีมรรควิธีการเติบโตอย่างน้อย 2 แนวทาง ได้แก่ การเติบโตจากภายใน (Internal Growth) ด้วยการปรับปรุงการจัดองค์กรพรรค การขยายพรรคจากภายใน และการสร้างและพัฒนานักการเมืองและผู้ปฏิบัติงานพรรคของตนเอง แนวทางที่สอง ได้แก่ การเติบโตจากภายนอก (External Growth) ด้วยการควบและครอบงำกลุ่มการเมืองและพรรคการเมืองอื่น (Merger and Acquisition)

พรรคไทยรักไทยทำท่าจะเลือกยุทธวิธีการเติบโตจากภายในในตอนต้น เมื่อ พ.ต.ท.ทักษิณสถาปนาพรรคไทยรักไทย สมาชิกและผู้ปฏิบัติงานพรรคพลังธรรมจำนวนหนึ่งย้ายไปอยู่พรรคไทยรักไทยด้วย คนเหล่านี้แม้จะมีใช้พลังทางการเมืองอันบริสุทธิ์ แต่ก็มีอุดมการณ์ในระดับหนึ่ง และยังมีได้แปดเปื้อนจากกระบวนการยี่ฮานวัตร พ.ต.ท.ทักษิณวิพากษ์กลุ่มพลังยึดธิปไตยที่ร่วมในรัฐบาลนายบรรหาร ศิลปอาชา (วัลยา 2547 : 195-198) จนประชาสังคมไทยเข้าใจผิดๆกันว่า พรรคไทยรักไทยจะเติบโตจากภายในชนิด ‘ช้าๆได้พำเฒ่างาม’ (Gradualism) โดยจะไม่มีการยึดธิปไตยเข้าเป็นสมาชิก ทั้งนี้เพื่อให้พรรคไทยรักไทยเป็นพรรคที่มีอุดมการณ์อันเป็นทางเลือกและที่พึงของประชาชนได้

แต่ความต้องการไขว่คว้าอำนาจทางการเมืองมีมากเกินไปที่จะเดินตามแนวทาง ‘ช้าๆ ได้พร้าเล่มงาม’ ในที่สุด พ.ต.ท.ทักษิณก็ถอดเสื้อคลุม ‘คิดใหม่ ทำใหม่’ และเลือกแนวทาง Shock Therapy ด้วยการรับกลุ่มวังน้ำเย็น อันมีนายเสนาะ เทียนทองเป็นหัวหน้ากลุ่มเข้าเป็นสมาชิกพรรคไทยรักไทยในปี 2543 การรับกลุ่มวังน้ำเย็นมีผลในการทำลายทำนบกีดขวางกลุ่มพลังยึดชาติไทย นักเลือกตั้งเผ่ายี่พากันตบเท้าเข้าเป็นสมาชิกพรรคไทยรักไทย ไม่ยกเว้นแม้แต่กลุ่มคนที่ พ.ต.ท.ทักษิณเคยวิพากษ์ ซึ่งช่วยเพิ่มพูนโอกาสในการชนะการเลือกตั้งของพรรคไทยรักไทย

นักการเมืองที่ตบเท้าเข้าพรรคไทยรักไทยที่เป็นคนดีและนักการเมืองที่ดีก็มีอยู่บ้าง แต่จำนวนมีน้อยนัก ส่วนใหญ่เป็นนักการเมืองเผ่ายี่ และจำนวนไม่น้อยเป็นพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ จมประชาสังคมไทยอดตั้งข้อกังขาเกี่ยวกับปรัชญา ‘คิดใหม่ ทำใหม่’ ของพรรคไทยรักไทยมิได้ ในเมื่อพรรคไทยรักไทยอาศัยฐานานุภาพในการดูดดึงนักการเมืองเหล่านี้เข้าพรรค

พรรคไทยรักไทยรุกคืบในการขยายฐานการเมืองต่อไป แม้เมื่อชนะการเลือกตั้งและยึดกุมอำนาจการบริหารราชการแผ่นดินได้แล้ว พรรคไทยรักไทยยังคงเข้าครอบและควบ (M&A) กลุ่มและพรรคการเมืองต่างๆ เพื่อขยายพื้นที่ยึดครองในสภาผู้แทนราษฎร นับตั้งแต่พรรคเสรีธรรม พรรคความหวังใหม่ และพรรคชาติพัฒนา² โดยที่ได้ดูดกลุ่มชลบุรี อันมีนายสมชาย คุณปลื้มเป็นผู้นำ และกลุ่มบุรีรัมย์ อันมีนายเนวิน ชิดชอบ เป็นผู้นำ สำหรับการเลือกตั้งเดือนกุมภาพันธ์ 2548 ด้วย

พรรคไทยรักไทยมิได้สร้างและขยายฐานการเมืองเพียงด้วยการยึดยุทธวิธีการเติบโตจากภายนอกด้วยการครอบและควบกลุ่มและพรรคการเมืองต่างๆ เท่านั้น หากยังนำวิธีการตลาดมาใช้ประโยชน์ในทางการเมือง ซึ่งเป็นที่รู้จักกันในนาม “การตลาดการเมือง” (Political Marketing) อีกด้วย³ ยุทธวิธีการตลาดถูกนำไปใช้ทุกปริมณฑลทางการเมือง วิธีการตลาดการเมืองที่สำคัญ ได้แก่

¹ พ.ต.ท.ทักษิณเมื่อกล่าวถึงการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลนายบรรหาร ศิลปอาชา ระหว่างวันที่ 9-11 พฤษภาคม 2539 กล่าวถึงกระแสการต่อต้านรัฐมนตรียี่ ซึ่งสร้างคดีอื้อฉาวหลายคดี รวมทั้งการทุจริตในธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ (วัลยา 2547 : 1997-1998) รัฐมนตรียี่ที่ พ.ต.ท.ทักษิณกล่าวถึงนี้ต่อมาเข้าเป็นสมาชิกและมีตำแหน่งสำคัญในพรรคไทยรักไทย

² พรรคไทยรักไทยมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวน 247 คนภายหลังการเลือกตั้งเดือนมกราคม 2544 (ดูตารางที่ 1) ภายหลังการครอบและควบกลุ่มและพรรคการเมืองต่างๆ จำนวน ส.ส. ของพรรคไทยรักไทยเพิ่มขึ้นเป็น 328 คน (ดูตารางที่ 2) ตัวเลขในตารางที่ 2 เป็นตัวเลขประมาณการ เนื่องจากมีความไม่สมบูรณ์ของสารสนเทศ

³ องค์ความรู้และเนื้อหาสาระของวิชาการตลาดการเมือง ดูอาทิเช่น Newman (1999)

(1) การสร้างยี่ห้อทางการเมือง (Political Brand Name) ให้แก่พรรคไทยรักไทย⁴

ยี่ห้อพรรคการเมืองมีประโยชน์อย่างน้อย 2 สถาน ด้านหนึ่ง หากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีความภักดีต่อยี่ห้อ (Brand Loyalty) พรรคการเมืองเจ้าของยี่ห้อย่อมมีหลักประกันคะแนนเสียงเลือกตั้งระดับหนึ่ง ในการสร้างความภักดีต่อยี่ห้อ พรรคการเมืองต้องมีความสามารถในการผลิตบริการความสุขส่งมอบให้แก่ประชาชนในระดับที่น่าพอใจได้ ในการนี้ พรรคการเมืองต้องนำเสนอแผนนโยบายอันประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งเชื่อมั่นว่า เป็นเมนูที่เพิ่มพูนสวัสดิการของตน การนำเสนอแผนนโยบายอันประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งพึงใจเพียงสถานเดียวนั้นไม่เป็นการเพียงพอ หากแต่พรรคการเมืองยังต้องมีเทคโนโลยีในการรักษาพันธสัญญา (Commitment Technology) ด้วยการนำเสนอนโยบายที่ใช้หาเสียงไปดำเนินการให้เป็นจริง พรรคไทยรักไทยประสบความสำเร็จในการเสนอแผนนโยบายชุดประชานิยม อีกทั้งทำให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นด้วยการปฏิบัติตามพันธสัญญา ในอีกด้านหนึ่ง หากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีความภักดีต่อยี่ห้อพรรคการเมืองพรรคหนึ่งพรรคใด พรรคการเมืองนั้นย่อมเป็นที่หมายปองของนักเลือกตั้งและมีแรงดึงดูดนักการเมืองที่มีศักยภาพในการชนะการเลือกตั้งได้ พรรคไทยรักไทยในการเลือกตั้งเดือนกุมภาพันธ์ 2548 อยู่ในสถานะดังกล่าวนี้

นักการเมืองไทยคุ้นเคยกับการสร้างยี่ห้อทางการเมืองมาช้านานแล้ว นักการเมืองบางคนและบางตระกูลสามารถยึดกุมความภักดีต่อยี่ห้อจากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จนสามารถชนะการเลือกตั้งติดต่อกันยาวนานได้ ความภักดีต่อยี่ห้อดังกล่าวนี้เอง ทำให้นักการเมืองเจ้าของยี่ห้อมีมูลค่าในตลาดการเมืองสูงต่ำแตกต่างกันตามความเข้มข้นแห่งความภักดีของประชาชน และสามารถเก็บเกี่ยวผลประโยชน์จากความภักดีนั้นด้วยปฏิบัติการย้ายพรรค

พรรคการเมืองในอดีตมิได้สนใจสร้างยี่ห้ออย่างจริงจัง พรรคไทยรักไทยเป็นพรรคแรก ที่ทุ่มเทการสร้างยี่ห้อ เพื่อให้ยี่ห้อพรรคการเมืองเข้าไปแทนที่ยี่ห้อนักการเมือง และเพื่อให้ความภักดีต่อยี่ห้อพรรคการเมืองเข้าไปแทนที่ความภักดีต่อยี่ห้อนักการเมือง ปრაภากรณีย์มีนักการเมืองที่มียี่ห้อปากันแย่งชิงเป็นตัวแทนพรรคไทยรักไทย เพื่อสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้งเดือนกุมภาพันธ์ 2548 สะท้อนให้เห็นข้อเท็จจริงที่ว่า นักการเมืองเหล่านั้นประเมินแล้วว่า ยี่ห้อพรรคไทยรักไทยมีผลต่อชัยชนะในการเลือกตั้งมากกว่ายี่ห้อของตนเอง ในกรณีกลับกัน การที่พรรคไทยรักไทยใช้รณานุกรภาพในการดูดนักการเมืองบางกลุ่มและบางคน สะท้อนให้เห็นว่า พรรคไทยรักไทยประเมินแล้วว่า ยี่ห้อพรรคไทยรักไทยไม่เพียงพอที่จะประกันชัยชนะในการเลือกตั้งได้มากเท่ายี่ห้อนักการเมืองดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ความพยายามในการสร้างยี่ห้อพรรคไทยรักไทย เพื่อให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีความภักดี ซึ่งประสบความสำเร็จอย่างมากหลังการเลือกตั้งเดือนมกราคม 2544 มีผลในการเปลี่ยนแปลงโฉมหน้าของสังคมการเมืองไทย

⁴ การศึกษาการสร้างยี่ห้อพรรคไทยรักไทย ดูอาทิเช่น นิชาภา ศิริวัฒน์ (2546)

(2) การสร้างยี่ห้อ Thaksinomics

การสร้างเม็ดเงินนโยบายเศรษฐกิจให้มียี่ห้อที่มีประโยชน์อย่างน้อย 2 สถาน ด้านหนึ่ง เพื่อให้ติดปากประชาชนได้โดยง่าย อีกด้านหนึ่ง เพื่อเสริมสร้างบุญญาภินิหารของหัวหน้าพรรค ทั้งหมดนี้มีผลต่อภาพลักษณ์ของพรรคไทยรักไทยและพ.ต.ท.ทักษิณ

(3) การสำรวจคะแนนนิยมประชาชน (Political Polls)

การสำรวจคะแนนนิยมประชาชนเป็นวิธีการปฐมฐานที่พรรคไทยรักไทยใช้ประเมินตนเอง โดยที่มีการดำเนินการอย่างสม่ำเสมอ มีการสำรวจคะแนนนิยมประชาชนที่มีต่อพรรคและหัวหน้าพรรค รวมถึงลดจนนโยบายและนักการเมืองของพรรค ผลการสำรวจเหล่านี้นำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ทางการเมือง ทั้งในด้านการปรับปรุงภาพลักษณ์ การปรับเปลี่ยนนโยบาย และการปรับเปลี่ยนบุคลากรทางการเมือง พรรคไทยรักไทยเป็นพรรคการเมืองเดียวที่พึ่งพิงการสำรวจคะแนนนิยมประชาชนในการคัดสรรตัวแทนพรรคเพื่อสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปี 2547 และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเดือนกุมภาพันธ์ 2548 โดยที่ในหลายต่อหลายกรณีมีการเปลี่ยนแปลงตัวผู้สมัคร เมื่อผลสำรวจพบว่า ผู้สมัครที่คัดสรรในขั้นแรกไม่เป็นที่นิยมของประชาชน อย่างไรก็ตาม ความไม่เที่ยงตรงและไม่แม่นยำของผลการสำรวจปรากฏให้เห็นอยู่เนืองๆ

(4) การประชาสัมพันธ์ทางการเมือง

การประชาสัมพันธ์ทางการเมืองมีวัตถุประสงค์ในการสร้างภาพลักษณ์แก่พรรคและรัฐบาล รวมทั้งนายกรัฐมนตรีนอกจากนี้ ยังมุ่งโฆษณาและเผยแพร่ผลงานของรัฐบาลอีกด้วย ทั้งนี้เพื่อสื่อข่าวสารสำคัญว่า พรรคการเมืองและผู้นำการเมืองอื่นจะมีความสามารถในการนำระบบเศรษฐกิจไทยไปสู่ความรุ่งโรจน์ดุจเดียวกับพรรคไทยรักไทย และ พ.ต.ท.ทักษิณ หรือไม่ การตอกย้ำความแตกต่างระหว่างพรรคไทยรักไทยกับพรรคการเมืองอื่น และระหว่าง พ.ต.ท.ทักษิณกับผู้นำการเมืองอื่น นับเป็นสาระสำคัญของการประชาสัมพันธ์ทางการเมืองของพรรคไทยรักไทย และรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร

พรรคไทยรักไทย และรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณเน้นการใช้ทรัพยากรของแผ่นดินในการประชาสัมพันธ์ทางการเมือง โดยหลีกเลี่ยงการใช้ทรัพยากรของพรรคและผู้นำพรรค ตัวอย่างของความขို้นเห็นได้จากการจัดรายการ ‘คุยกับประชาชน’ ของนายกรัฐมนตรีนานาชาติทุกวันเสาร์ และการจัดนิทรรศการแสดงผลงานของรัฐบาล ดังเช่น ‘จากรากแก้วสู่รากหญ้า’ มีพิกัดถ่วงถ่วงถึงการใช้ทรัพยากรของแผ่นดินในการตีพิมพ์รายงานและเอกสารต่างๆ เพื่อโฆษณาผลงานของรัฐบาล

(5) ระบบสมาชิกสัมพันธ์

พรรคไทยรักไทยก็ดุจเดียวกับพรรคการเมืองขนาดใหญ่อื่นๆที่มีการจัดระบบสมาชิกสัมพันธ์ ทั้งนี้เพื่อให้มีคะแนนเสียงจัดตั้ง อันเป็นประโยชน์ในการประเมินโอกาสในการแพ้ชนะการเลือกตั้ง สมาชิกพรรคจะได้รับการดูแลจากผู้ปฏิบัติงานของพรรค เพื่อให้ได้ประโยชน์โดยตรงจาก

การดำเนินนโยบายของรัฐบาล ในบางกรณี มีการนำสมาชิกพรรคในบางเขตเลือกตั้งไปท่องเที่ยวในที่ต่างๆโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

การสร้างพรรคไทยรักไทยและการขยายขนาดพรรค ด้วยการครอบและควบคุมและพรรคการเมืองต่างๆก็ดี และด้วยวิธีการตลาดการเมืองก็ดี รวมตลอดจนการกำกับลูกพรรคมิให้แตกแถว และคอยเกื้อหนุนพรรคทางการเมืองในวาระสำคัญ จำเป็นต้องอาศัยเงินทุนจำนวนมาก พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรมีประวัติการล้มลุกคลุกคลานในการประกอบธุรกิจ แต่สามารถเติบโตใหญ่จากการประกอบธุรกิจสัมปทาน (วัลยา 2547) แม้พรรคไทยรักไทยจะมีนายทุนพรรคจำนวนหนึ่ง แต่ยังคงมีลักษณะเป็นพรรคเจ้าแก่ ไม่แตกต่างจากพรรคชาติไทยและพรรคชาติพัฒนา เนื่องจากโครงสร้างความเป็นเจ้าของ (Structure of Ownership) พรรคกระจุกอยู่ที่ตระกูลชินวัตร ต่างจากพรรคประชาธิปไตยที่โครงสร้างความเป็นเจ้าของของพรรคค่อนข้างกระจุกกระจาย ดังนั้น จึงสามารถกล่าวได้อย่างเต็มปากเต็มคำ ว่าพรรคไทยรักไทยก่อเกิด เติบโต และลงรากปักหลักในสังคมการเมืองไทยก็ด้วยทุนชินวัตร ซึ่งโดยพื้นฐานเป็นทุนโทรคมนาคม หากพรรคไทยรักไทยต้องการเติบโตใหญ่ทางการเมืองต่อไป เจ้าของพรรคจำเป็นต้องสะสมทุนเพิ่มขึ้น เพื่อการเติบโตใหญ่ของพรรคอย่างมีอาจหลีกเลี่ยงได้ แม้แต่การจ่าย ‘เงินเดือน’ ให้แก่ ส.ส. ของพรรคเพียงเดือนละ 100,000 บาท ก็ยังต้องมีรายจ่ายในการรักษาเสถียรภาพของพรรคไม่น้อยกว่าเดือนละ 40 ล้านบาท (สำหรับ ส.ส. จำนวน 400 คน) การขยายฐานนายทุนพรรคด้วยการ ‘ขายหุ้น’ พรรค อาจไม่เพียงพอแก่การขยายฐานการเมืองของพรรค และการรักษาเสถียรภาพภายในพรรค การแสวงหาส่วนเกินทางเศรษฐกิจจากการกำหนดและบริหารนโยบายเศรษฐกิจเป็นมรดกวิธีสำคัญในการสะสมทุนทางการเมือง ยังมีความต้องการขยายฐานการเมืองมากเพียงใด ความจำเป็นในการดูดซับส่วนเกินทางเศรษฐกิจจากการกำหนดและบริหารนโยบายเศรษฐกิจยิ่งมีมากเพียงนั้น

2.2 การนำเสนอเมนูนโยบายประชานิยม

ตลาดการเมืองเป็นตลาดปรัวรรตสาธารณะ (Public Exchange Market) ที่ซึ่งมีการแลกเปลี่ยนระหว่างคะแนนเสียงเลือกตั้งกับนโยบายสาธารณะ พรรคไทยรักไทยประสบความสำเร็จในการจัดเมนูนโยบายเศรษฐกิจ เพื่อเพิ่มพูนคะแนนนิยมทางการเมือง เมนูนโยบายเศรษฐกิจดังกล่าวนี้ มีการปรับเปลี่ยนและเพิ่มรายการตามลำดับนับตั้งแต่การจัดตั้งรัฐบาลพรรคไทยรักไทยในเดือนกุมภาพันธ์ 2544 เป็นต้นมา ด้วยเหตุที่เมนูนโยบายเศรษฐกิจเน้นลักษณะเอื้ออาทรและสามารถส่งมอบบริการความสุขให้ประชาชนได้ ประกอบกับพรรคไทยรักไทยชาญฉลาดในการอำพรางภาระต้นทุนการดำเนินนโยบาย โดยพยายามสื่อข่าวสารว่า ประชาชนได้ประโยชน์จากเมนูนโยบายดังกล่าวนี้ โดยรับภาระแต่เพียงเล็กน้อย ประชาชนจึงรู้สึกพึงพอใจเมนูนโยบายเศรษฐกิจของพรรคไทยรักไทย ซึ่งติดป้ายชื่อ Thaksinomics ในประการสำคัญ พรรคไทยรักไทยรักษาพันธสัญญาในการดำเนินนโยบายตามที่ใช้หาเสียงเลือกตั้ง

เมื่อนโยบายประชานิยมช่วยเพิ่มพูนคะแนนนิยมของประชาชนที่มีต่อพรรคไทยรักไทย โดยที่คะแนนนิยม ‘พัฒนา’ ไปสู่ความภักดีที่มีต่อพรรคไทยรักไทยในท้ายที่สุด ความชอบธรรมในการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลพรรคไทยรักไทยมีพื้นฐานมาจากความภักดีของประชาชนที่มีต่อพรรคไทยรักไทยดังกล่าวนี้

2.3 การเกื้อหนุนของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มีส่วนสำคัญในการเกื้อหนุนการก่อเกิดและการเติบโตของระบอบทักษิณชาติไทย ทั้งนี้มีบทบัญญัติอย่างน้อย 3 ชุดที่เกื้อหนุนปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้ อันได้แก่

- (1) การบังคับให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องสังกัดพรรค
- (2) อคติว่าด้วยขนาดพรรคการเมือง (Size Bias)
- (3) การออกแบบรัฐธรรมนูญเพื่อให้ได้รัฐบาลที่เข้มแข็ง (Strong Executive) และ นายกรัฐมนตรีที่เข้มแข็ง (Strong Prime Minister)

2.31 การบังคับให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องสังกัดพรรค

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 บังคับให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องสังกัดพรรค [มาตรา 107(4)] บทบัญญัติดังกล่าวนี้ทำให้ตลาดนักการเมืองเป็นตลาดของผู้ซื้อ (Buyer's Market) เพราะนักการเมืองเป็นฝ่ายที่ต้องการพรรคสังกัด มิฉะนั้นจะไม่มีคุณสมบัติในการสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อีกทั้งต้องเลือกพรรคที่มีคะแนนนิยมทางการเมืองสูง มิฉะนั้นอาจพ่ายแพ้การเลือกตั้ง ในอีกด้านหนึ่ง พรรคไทยรักไทยอาศัยธรรมาภิบาลในการครอบและควบ (M&A) กลุ่มและพรรคการเมืองต่างๆ จนทำให้สังคมนักการเมืองไทย ‘พัฒนา’ ไปสู่ระบบทวิพรรค (Bi-Party Politics) พรรคไทยรักไทยมีอำนาจผูกขาดในตลาดนักการเมืองมากขึ้น และมีอำนาจต่อรองในการซื้อนักการเมืองมากขึ้น อำนาจผูกขาดและอำนาจต่อรองนี้มีมากยิ่งขึ้นไปอีก เมื่อพรรคไทยรักไทยประสบความสำเร็จในการสร้างความภักดีของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีต่อไทยรักไทยและยี่ห้อ Thaksinomics

2.32 อคติว่าด้วยขนาดของพรรค

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 สืบทอดอคติว่าด้วยขนาดของพรรคต่อจากรัฐธรรมนูญฉบับปี 2521 และฉบับปี 2534 โดยมีบทบัญญัติเกี่ยวกับพรรคการเมืองขนาดใหญ่มากกว่าพรรคการเมืองขนาดเล็ก ทั้งนี้เพราะหวังที่จะเห็นระบบการเมืองไทย ‘พัฒนา’ จากระบบพหุพรรค (Multi-Party System) ไปสู่ระบบทวิพรรค (Bi-Party System) ทั้งๆที่ไม่มีประจักษ์พยานข้อเท็จจริงที่จะยืนยันได้ว่า ระบบทวิพรรคมีผลปฏิบัติการ (Performance) ดีกว่าระบบพหุพรรค (Mueller, 1996 : 134-137)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ต่างจากรัฐธรรมนูญฉบับปี 2521 และฉบับปี 2534 ที่มีได้กำหนดจำนวนผู้สมัครรับเลือกตั้งขั้นต่ำ (ดูตารางที่ 3) แต่เหมือนกับรัฐธรรมนูญทั้งสองฉบับนี้ที่ลดรอบการทำหน้าที่นิติบัญญัติของพรรคการเมืองขนาดเล็ก (ดูตารางที่ 4) กล่าวคือ พรรคการเมืองที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรน้อยกว่า 20 คนจะไม่สามารถเสนอร่างกฎหมายในสภาผู้แทนราษฎรได้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 สร้างกลไกใหม่ในการลงโทษพรรคการเมืองขนาดเล็ก ซึ่งก่อผลกระทบรุนแรงยิ่งกว่ารัฐธรรมนูญฉบับปี 2521 และฉบับปี 2534 กลไกดังกล่าวนี้ ก็คือ การเลือกตั้งระบบบัญชีรายชื่อพรรค (Party List) อดีที่มีต่อพรรคการเมืองขนาดเล็กปรากฏอย่างชัดเจนในบทบัญญัติอย่างน้อย 2 ส่วน คือ

บทบัญญัติส่วนที่หนึ่ง ได้แก่ การกำหนดให้เขตประเทศเป็นเขตการเลือกตั้งระบบบัญชีรายชื่อพรรค (มาตรา 99) ซึ่งทำให้พรรคการเมืองขนาดเล็กเสียเปรียบพรรคการเมืองขนาดใหญ่ ทำให้พรรคที่ก่อตั้งใหม่เสียเปรียบพรรคเก่าแก่ เนื่องจากกลไกพรรคไม่เข้มแข็ง และฐานการเมืองแคบกว่า ทำยที่สุด ทำให้พรรคที่มีธรรมาภาพต่ำเสียเปรียบพรรคที่มีธรรมาภาพสูง

บทบัญญัติส่วนที่สอง ได้แก่ การกำหนดให้พรรคการเมืองที่ได้คะแนนเสียงน้อยกว่า 5% ของจำนวนคะแนนเสียงรวมทั้งประเทศไม่มีผู้แทนในสภาผู้แทนราษฎรตามระบบบัญชีรายชื่อพรรค (มาตรา 100) บทบัญญัติดังกล่าวนี้ยังผลให้พรรคการเมืองขนาดเล็กมีขนาดสัมพัทธ์เล็กกว่าที่ควรจะเป็น เพราะมี ส.ส. น้อยกว่าที่ควรจะได้ (Underrepresentation) ในขณะที่พรรคการเมืองขนาดใหญ่มีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมากเกินไปกว่าที่ควรจะได้ (Overrepresentation)

2.33 การออกแบบรัฐธรรมนูญเพื่อให้มีรัฐบาลที่เข้มแข็ง (Strong Executive) และนายกรัฐมนตรีที่เข้มแข็ง (Strong Prime Minister)

อดีตในการลงโทษพรรคการเมืองขนาดเล็ก และแก้กฏพรรคการเมืองขนาดใหญ่ มีพื้นฐานมาจากความต้องการฝ่ายบริหารและนายกรัฐมนตรีที่เข้มแข็ง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มีบทบัญญัติที่เสริมความเข้มแข็งของฝ่ายบริหารและนายกรัฐมนตรี ดังต่อไปนี้

ประการแรก รัฐบาลแถลงนโยบายต่อรัฐสภาโดยไม่มี การลงมติความไว้วางใจ (มาตรา 211) บทบัญญัตินี้สืบทอดจากรัฐธรรมนูญฉบับปี 2521 และฉบับปี 2534

ประการที่สอง การอภิปรายไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีทำได้ยากกว่าการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรี ในขณะที่การอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีต้อง มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่น้อยกว่า 20% ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่เข้าชื่อเสนอญัตติ (มาตรา 186 วรรคหนึ่ง) แต่การอภิปรายไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีต้องใช้คะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 40% (มาตรา 185 วรรคหนึ่ง) ข้อนี้มีนัยสำคัญว่า หากพรรคไทยรักไทยมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเกิน 300 คน พรรคฝ่ายค้านจะไม่

สามารถอภิปรายไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีได้ และหากจำนวน ส.ส.มีเกินกว่า 400 คน พรรคฝ่ายค้าน จะไม่สามารถอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีได้

ประการที่สาม นายกรัฐมนตรีมีอำนาจถอดถอนรัฐมนตรีด้งความปรากฏในมาตรา 217 “พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการให้รัฐมนตรีพ้นจากความเป็นรัฐมนตรีตามที่ นายกรัฐมนตรีถวายคำแนะนำ” ประกอบกับนายกรัฐมนตรีเป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการในการ แต่งตั้งรัฐมนตรี นายกรัฐมนตรีจึงมีอำนาจแต่งตั้งและถอดถอนรัฐมนตรี ผลก็คือ นายกรัฐมนตรีมิใช่ First Among Equals ในคณะรัฐมนตรี หากแต่เป็น Supreme Commander ของคณะรัฐมนตรี หาก รัฐมนตรีทำงานไม่ ‘เข้าตา’ นายกรัฐมนตรี นายกรัฐมนตรีอาจปรับคณะรัฐมนตรีได้โดยไม่ยาก

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ทำให้ผู้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีจำต้อง ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับก่อนๆ รัฐมนตรีสามารถเป็น Strong Minister ได้ หากถูก ปรับออกจากตำแหน่งก็ยังมีเก้าอี้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 รัฐมนตรี มิอาจเป็น Strong Minister ได้ เพราะหากถูกปรับออกจากตำแหน่งรัฐมนตรี ก็ต้อง ‘ตกงาน’ ทาง การเมือง เพราะผู้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีมิอาจดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในขณะเดียวกันได้ (มาตรา 204)

รัฐมนตรีภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ไม่สามารถมีความเป็น ตัวของตัวเองอย่างเต็มที่ เพราะต้องทำงานสนองนโยบายและความต้องการของนายกรัฐมนตรีในระดับ หนึ่ง จะสร้างผลงานเกินหน้าเกินตานายกรัฐมนตรีก็อาจมีปัญหา ยิ่งการตัดทอนและการคัดค้าน นโยบายที่นายกรัฐมนตรีชี้้นำด้วยแล้ว อาจไม่มีเลย การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของรัฐมนตรีดังกล่าวนี้มี ผลต่อกระบวนการกำหนดนโยบายอย่างสำคัญ การมีส่วนร่วมของรัฐมนตรีมีอยู่อย่างจำกัด เพราะต้อง สบปากสงบคำ โดยที่มิอาจหวังการมีส่วนร่วมของประชาชนได้

พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร แสดงความเป็น Strong Prime Minister ด้วยการใช้อำนาจ แต่งตั้งและถอดถอนรัฐมนตรีอย่างเต็มที่ ในช่วงเวลา 4 ปีเศษหลังการจัดตั้งรัฐบาลครั้งแรกในเดือน กุมภาพันธ์ 2544 มีการจัดตั้งและเปลี่ยนแปลงรัฐบาลรวม 10 ชุด อายุรัฐบาลถัวเฉลี่ยชุดละ 4 เดือน 23 วัน (ดูตารางที่ 5) ในขณะที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 กำหนดให้คณะรัฐมนตรี มีจำนวนไม่เกิน 36 คน (รวมนายกรัฐมนตรี มาตรา 201) บุคคลที่เคยร่วมรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 57 คน แต่มีรัฐมนตรีขาประจำเพียง 19 คน และมีรัฐมนตรีที่ดำรงตำแหน่งเดิมตั้งแต่ ต้นจนจบเพียง 4 คน (ดูตารางที่ 6 และภาคผนวกที่ 1)

การปรับคณะรัฐมนตรีของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เป็นไปเพียงเพื่อแสดงความเป็น Strong Prime Minister และนายกรัฐมนตรี CEO เพื่อกำหนดให้รัฐมนตรีอยู่ในบังคับบัญชา และแสดง บุญญาภิหารของนายกรัฐมนตรี หากได้เป็นการปรับคณะรัฐมนตรีเพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการ บริหารราชการแผ่นดินไม่ การปรับรัฐมนตรีหลายต่อหลายกรณีเป็นการปูหน้าเพื่อตอบแทน

บุญคุณ บางกรณีเป็นการปรับคณะรัฐมนตรีเพื่อสร้างดุลยภาพภายในพรรคไทยรักไทย หลายต่อหลายกรณีเป็นเพียงการลองผิดลองถูก

การปรับคณะรัฐมนตรีด้วยความถี่สูงมากเช่นนี้ ทำให้รัฐบาลพรรคไทยรักไทยมีสถานะไม่แตกต่างจากรัฐบาลผสมก่อนหน้านั้น ทั้งๆที่รัฐบาลพรรคไทยรักไทยมีต้องพึ่งพรรคร่วมรัฐบาลอื่นมากกว่ารัฐบาลผสมก่อนๆ อีกทั้งได้รับการเกื้อหนุนจากรัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 ให้เป็น Strong Executive แต่รัฐบาลกลับมีปัญหาดีความเสถียรภาพไม่แตกต่างกัน

การปรับคณะรัฐมนตรีด้วยความถี่สูงมากเช่นนี้มีผลต่อการบริหารราชการแผ่นดินโดยมิพักต้องสงสัย เพราะรัฐบาลพรรคไทยรักไทยอุดมด้วยรัฐมนตรีฝึกงาน โดยที่ส่วนใหญ่มีเวลาฝึกงานเพียง 3-4 เดือน ก็ต้องออกจากราชการหรือต้องเปลี่ยนตำแหน่ง ภายใต้สภาพการณ์ดังกล่าวนี้ รัฐมนตรีไม่อยู่ในฐานะที่จะผลิตนโยบายใหม่ การขึ้นนโยบายย่อมต้องมาจากนายกรัฐมนตรีเป็นด้านหลัก และรัฐมนตรีไม่อยู่ในฐานะที่จะดีเสมอมา นายกรัฐมนตรีได้ การปรับคณะรัฐมนตรีด้วยความถี่สูงเช่นนี้ยังมีผลต่อการทำงานของข้าราชการประจำด้วย เพราะข้าราชการประจำต้องปรับตัวตามนายใหม่ โดยที่นายใหม่อาจเปลี่ยนนโยบายทั้งในด้านเนื้อหาสาระและจุดเน้น

2.4 การครอบงำตลาดการเมือง

ด้วยเหตุที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มีบทบัญญัติที่เกื้อหนุนพรรคการเมืองขนาดใหญ่ และลงโทษพรรคการเมืองขนาดเล็ก เพื่อเร่ง 'พัฒนา' สังคมการเมืองไทยไปสู่ระบบทวิพรรค พรรคไทยรักไทยได้ประโยชน์จากบทบัญญัติเหล่านี้ ประกอบกับพรรคไทยรักไทยเลือกยุทธวิธีการเติบโตจากภายนอกด้วยการควบและครอบ (M&A) กลุ่มและพรรคการเมืองต่างๆ จำนวนพรรคการเมืองที่มีชีวิตในตลาดการเมืองลดลง พรรคไทยรักไทยมีอำนาจผูกขาดในตลาดพรรคการเมืองมากขึ้น พรรคการเมืองใหม่แม้จะเกิดได้ง่าย แต่ดำรงอยู่ต่อได้ยาก ทั้งนี้เนื่องจากพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2541 สร้างทำนบกีดขวางการเข้าสู่ตลาดการเมือง มีหน้าจั่วรัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 ยังใช้ระบบการเลือกตั้งในการลดทอนขนาดสัมพัทธ์ของพรรคขนาดเล็ก จนต้องออกจากการแข่งขันในท้ายที่สุด

พรรคไทยรักไทยนอกจากจะมีอำนาจผูกขาดเพิ่มขึ้นในตลาดพรรคการเมืองและยังมีอำนาจผูกขาดเพิ่มขึ้นในตลาดนักการเมืองด้วย การที่รัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 บังคับให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องสังกัดพรรค ทำให้ตลาดนักการเมืองเป็นตลาดของผู้ซื้อ (ซึ่งก็คือพรรคการเมือง) ความสำเร็จในการผลิตนโยบายชุดประชานิยม ทำให้ประชาชนมีความภักดีต่อพรรคไทยรักไทยมากขึ้น ความภักดีของประชาชนที่มีมากขึ้นนี้เป็นปัจจัยสำคัญในการผลักดันนักการเมืองให้ตบเท้าเข้าพรรคไทยรักไทย ในอีกด้านหนึ่ง พรรคไทยรักไทยยังใช้ธรรมาภิบาลในการดูตนักการเมืองในเขต

การเลือกตั้งที่พรรคไทยรักไทยมิได้มีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ ด้วยวิธีการเหล่านี้ พรรคไทยรักไทย จึงมีอำนาจผูกขาดมากขึ้นในตลาดนักการเมือง

พรรคไทยรักไทยมิได้ตั้งเป้าในการยึดพื้นที่ในสภาผู้แทนราษฎรเพื่อมิให้ฝ่ายค้านสามารถ อภิปรายไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีและรัฐบาลเท่านั้น หากยังขยายการครอบงำวุฒิสภาอีกด้วย ทั้งที่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ห้ามสมาชิกวุฒิสภาสังกัดพรรค [มาตรา 126(1)] แต่ สมาชิกพรรคโดยพฤตินัยย่อมแตกต่างจากสมาชิกพรรคโดยนิตินัย อีกทั้งเป็นเรื่องธรรมชาติที่พรรค การเมืองที่เป็นรัฐบาลต้องการเข้าไปกำกับการทำงานของวุฒิสภา เพื่อให้การดำรงอยู่ของรัฐบาลเป็นไป อย่างราบรื่น ด้วยเหตุนี้ จึงมิใช่เรื่องน่าประหลาดใจที่มีการกล่าวหาว่า สมาชิกวุฒิสภาบางภาคส่วน ได้รับการเกื้อหนุนทางการเงินและทางธุรกิจจากรัฐบาล และมีพฤติกรรมในการคุ้มครองปกป้องรัฐบาล ด้วยการบั่นทอนประสิทธิภาพการอภิปรายของสมาชิกวุฒิสภาที่เป็นอิสระ และด้วยวิธีอื่นนานัปการ

พรรคไทยรักไทยมิได้ดำเนินการยึดกุมเวทีการเมืองระดับชาติเท่านั้น หากยังตั้งเป้าในการ ยึดเวทีการเมืองท้องถิ่นอีกด้วย แม้ในขั้นแรกจะมีได้มีเป้าหมายเช่นนี้ แต่เมื่อมีการเลือกตั้งสมาชิก องค์กรปกครองท้องถิ่นในเดือนกุมภาพันธ์ 2547 พรรคไทยรักไทยก็คัดสรรตัวแทนลงสมัครรับเลือกตั้ง กระนั้นก็ตาม การคัดสรรตัวแทนในการลงสมัครรับเลือกตั้งหลายต่อหลายเขตมิอาจกระทำได้ เพราะ ติดขัดด้วยความขัดแย้งระหว่างกลุ่มต่างๆภายในพรรคไทยรักไทยนั่นเอง จนท้ายที่สุด หัวหน้าพรรค ประกาศให้นักการเมืองท้องถิ่นทุกคนสามารถใช้ชื่อพรรคไทยรักไทยได้โดยเสรี สะท้อนให้เห็นความ ต้องการยึดเวทีการเมืองท้องถิ่น โดยไม่คำนึงว่า ทีมผู้ชนะซึ่งใช้ชื่อพรรคไทยรักไทยมีประวัติการเมือง ที่สะอาดและบริสุทธิ์หรือไม่

2.5 การครอบงำองค์กรรัฐธรรมนูญภิบาล

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 กำหนดให้มีองค์กรรัฐธรรมนูญภิบาลรวม 13 องค์กร องค์กรดังกล่าวนี้อาจจำแนกได้เป็น 2 ประเภท ประเภทแรกทำหน้าที่กำกับสังคมการเมืองไทย (10 องค์กร) ประเภทที่สองทำหน้าที่กำกับภาคเศรษฐกิจหรือกิจกรรมเฉพาะ (3 องค์กร) ดังรายละเอียด ปรากฏในตารางที่ 7

ในเมื่อองค์กรรัฐธรรมนูญภิบาลมีความสำคัญทั้งด้านการเมืองและด้านเศรษฐกิจ พรรค การเมืองขนาดใหญ่โดยธรรมชาติย่อมสนใจการคัดสรรบุคคลเข้าดำรงตำแหน่งในองค์กรเหล่านี้ ด้วย เหตุดังนี้ การที่มีรายงานข่าวว่า พรรคไทยรักไทยและผู้นำพรรคมีบทบาทในการคัดสรรบุคคลเข้าดำรง ตำแหน่งในองค์กรรัฐธรรมนูญภิบาล จึงมิใช่เรื่องน่าประหลาดใจ มีพิกัดต้องกล่าวหาว่า องค์กรอิสระบาง องค์กร ดังเช่นคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กทช.) และคณะกรรมการกิจการกระจาย เสียงและกิจการโทรทัศน์แห่งชาติ (กสช.) ซึ่งเกี่ยวกับฐานธุรกิจของผู้นำพรรคไทยรักไทยโดยตรง

2.6 การครอบงำกระบวนการกำหนดนโยบาย

พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ต้องการเป็นผู้ชี้หน้าในการกำหนดนโยบาย โดยที่ข้าราชการมีหน้าที่สนองตอบเพียงด้วยการนำนโยบายไปดำเนินการ กลุ่มขุนนางนักวิชาการ (Technocrats) เคยมีบทบาทสำคัญในกระบวนการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มขุนนางนักวิชาการในสังกัดกระทรวงการคลัง ธนาคารแห่งประเทศไทย และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ร่างสรรค์ ณะพรพันธุ์ 2532/2546)

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเดือนตุลาคม 2516 ความขัดแย้งในกระบวนการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจเริ่มมีมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การยื้อแย่งอำนาจระหว่างรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งกับกลุ่มขุนนางนักวิชาการ ดังจะเห็นได้จากรัฐบาล ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ปี 2518 รัฐบาลเปรม 1 (พ.ศ.2523-2524) อันมีพรรคกิจสังคมเป็นทีมเศรษฐกิจ และรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ (พ.ศ.2531-2534) กระนั้นก็ตาม กลุ่มขุนนางนักวิชาการยังคงกุมบทบาทสำคัญในกระบวนการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจมหภาคและยุทธศาสตร์การพัฒนา รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งมีบทบาทเฉพาะการกำหนดนโยบายชายขอบ (Marginal Policy) เท่านั้น

ฐานอำนาจของกลุ่มขุนนางนักวิชาการได้รับความเสียหายอย่างใหญ่หลวงเมื่อเกิดวิกฤติการณ์การเงิน 2540 ประชาสังคมไทยเริ่มมีข้อกังขาเกี่ยวกับความสามารถทางวิชาการของกลุ่มขุนนางนักวิชาการในสังกัดธนาคารแห่งประเทศไทยและกระทรวงการคลัง เพราะความผิดพลาดในการกำหนดและบริหารนโยบายเศรษฐกิจมหภาคนำหายนภัยมาสู่สังคมเศรษฐกิจไทยชนิดที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน ภาพของขุนนางนักวิชาการที่มีความรู้ความสามารถ มีความซื่อสัตย์ สุจริต และเห็นแก่ประโยชน์ของสังคมโดยส่วนรวมยิ่งกว่าผลประโยชน์ส่วนตัว มลายหายไปจนเกือบหมดสิ้น ภาพเช่นนี้ไม่เพียงแต่จะไม่ปรากฏในธนาคารแห่งประเทศไทยและกระทรวงการคลังเท่านั้น หากยังไม่ปรากฏในกระทรวงอื่นๆ ที่ข้องเกี่ยวกับนโยบายเศรษฐกิจอีกด้วย ไม่ว่าจะเป็นกระทรวงพาณิชย์ กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกระทรวงคมนาคม

ในระยะเวลาครึ่งศตวรรษที่ผ่านมา คุณลักษณะของขุนนางนักวิชาการแปรเปลี่ยนไปมาก ‘กฎเหล็ก’ ที่อาจารย์ป๋วย อึ๊งภากรณ์ สถาปนาเพื่อธำรง ‘พรหมจรรย์ของขุนนางนักวิชาการ’ ในข้อที่ไม่ข้องแวะกับผลประโยชน์ทางธุรกิจทั้งในฐานะผู้บริหาร ผู้ถือหุ้น และพนักงานของวิสาหกิจเอกชน ทั้งนี้เพื่อป้องกันปัญหาความขัดกันแห่งผลประโยชน์ (Conflicts of Interest) ถูกทำลายอย่างราบคาบ จนท้ายที่สุด ขุนนางนักวิชาการมีจิตวิญญาณไม่แตกต่างจากสัตว์เศรษฐกิจผู้มีความละโมภและเห็นแก่ผลประโยชน์ส่วนตัวยิ่งกว่าผลประโยชน์ส่วนรวม ในแง่นี้กลุ่มขุนนางนักวิชาการทำลายตนเองไม่น้อยกว่าที่ถูกวิกฤติการณ์การเงิน 2540 ทำลาย

รัฐบาลนายชวน หลีกภัย (2540-2543) โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังมีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยลปลัดลักษณะของกลุ่มขุนนางนักวิชาการ ความเสื่อมโทรมทั้งด้านวิชาการและ

จริยธรรมทำลายความน่าเชื่อถือของคนกลุ่มนี้ กลุ่มขุนนางนักวิชาการตกต่ำถึงที่สุดในยุครัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เมื่อนายกรัฐมนตรีในฐานะ Strong Prime Minister นอกจากไม่ต้องการให้กลุ่มขุนนางนักวิชาการมีผู้นำดุจดั่งที่เคยมีในอดีตแล้ว ยังไม่ต้องการให้กลุ่มขุนนางนักวิชาการขึ้นนำการกำหนดนโยบายอีกด้วย

รัฐบาลพรรคไทยรักไทยอาศัยอำนาจในการแต่งตั้งและถอดถอนในการกำหนดยุทธศาสตร์การข้าราชการที่ทำงานไม่ 'เข้าตา' ต้องถูกโยกย้ายถอดถอน รัฐบาลพรรคไทยรักไทยประสบความสำเร็จในการทำลายทำนบกระทรวง โดยมีการโยกย้ายและแต่งตั้งข้ามกระทรวง รวมทั้งข้ามระบบราชการ หลายต่อหลายกรณีมีอาจพิสูจน์ได้ว่า เป็นการโยกย้ายถอดถอนบนพื้นฐานของระบบคุณธรรม (Merit system) ภายใต้ระบบทักษิณาธิปไตย ค่าของคนยังคงขึ้นอยู่กับว่าเป็นคนของใคร

ด้วยการกำหนดยุทธศาสตร์การ ข้าราชการ รวมทั้งกลุ่มขุนนางนักวิชาการ รัฐบาลพรรคไทยรักไทยรุกคืบไปกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาและบางส่วนของนโยบายเศรษฐกิจมหภาค อันเป็นปรากฏการณ์สุดท้ายของกลุ่มขุนนางวิชาการ หากกลุ่มขุนนางนักวิชาการจะสูญเสียพื้นที่ก็มิใช่เรื่องน่าประหลาดใจ ต่อแต่นี้ไป รัฐบาลเป็นผู้กำหนดนโยบาย ขุนนางนักวิชาการมีหน้าที่นำนโยบายไปดำเนินการ ความแตกต่างระหว่างขุนนางวิชาการกับข้าราชการโดยทั่วไปค่อยๆ เลือนหายไป เพราะขุนนางนักวิชาการจำต้องสอพลอผู้มีอำนาจทางการเมือง ไม่ต่างจากผู้นำข้าราชการโดยทั่วไป

3. Thaksinomics

เมื่อ ๗ พค. พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร แสดงสุนทรภคาเรื่อง "Thaksinomics" ณ Dusit Nikko Hotel นครนิวยอร์ก ประเทศฟิลิปปินส์ เมื่อวันที่ 8 กันยายน 2546 ตามคำเชิญของ The Philippine Chamber of Commerce and Industry ร่วมกับ The Philippine-Thai Business Council พ.ต.ท. ทักษิณเกริ่นนำสุนทรภคาว่า ประธานาธิบดีกลอเรีย มาคาปากัล ฮาร์โรโย (Gloria Macapagal Arroyo) แห่งฟิลิปปินส์เป็นผู้ขนานนามเมื่อนโยบายของรัฐบาลพรรคไทยรักไทยว่า Thaksinomics ยังความปลาบปลื้มแก่นายกรัฐมนตรีแห่งประเทศไทยเป็นยิ่งนัก (*Shinawatra 2003*)

ใครเป็นคนแรกที่ใช้ศัพท์ Thaksinomics และเริ่มใช้เมื่อไร? เป็นปัญหาข้อเท็จจริงที่ต้องตรวจสอบ

ในขณะที่คำเกริ่นนำของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เมื่อวันที่ 8 กันยายน 2546 ชวนให้เข้าใจว่า ประธานาธิบดีฮาร์โรโยแห่งฟิลิปปินส์เป็นคนแรกที่ใช้ศัพท์นี้ตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2546⁵ แต่เป็นที่ทราบกันในวงวิชาการว่า ศัพท์ Thaksinomics เริ่มมีการใช้กันอย่างแพร่หลายหลังจากที่ พ.ต.ท. ทักษิณดำรง

⁵ *Thaksinomics Mind Map* © Center ระบุด้วยความเข้าใจผิดว่า ประธานาธิบดี ฮาร์โรโยแห่งฟิลิปปินส์เป็นคนแรกที่ใช้ศัพท์นี้ ดู www.geocities.com/mindmapthai/thaksinomics/thaksintopics.htm ความเข้าใจผิดดังกล่าวนี้ อาจเป็นผลจากสุนทรภคาของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เมื่อวันที่ 8 กันยายน 2546

ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีได้ไม่นาน *Phongpaichit and Baker (2004:99)* ยืนยันว่า ตั้งแต่กลางปี 2544 เป็นต้นมา สื่อมวลชนเริ่มเรียกเมนูนโยบายของรัฐบาลพรรคไทยรักไทยว่า Thaksinomics นักวิชาการชั้นนำเสนอบทวิเคราะห์ Thaksinomics ดังเช่น *นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2544)* ไม่มีใครทราบแน่ชัดว่า ใครเป็นคนประดิษฐ์ศัพท์ Thaksinomics⁶ แต่เป็นที่แน่ชัดว่า ประธานาธิบดีอาร์โรโยมิไซเป็นผู้บัญญัติศัพท์นี้ เพราะเมื่อประธานาธิบดีอาร์โรโยเอื้อนเอ่ยถึง Thaksinomics ในเดือนมิถุนายน 2546 ดังคำเก๋รึนนำของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร คำว่า Thaksinomics ระบาดในมนุษยพิภพเป็นเวลา 2 ปีเศษแล้ว

ในหัวข้อนี้ ผู้เขียนจะกล่าวถึงประเด็นสำคัญ 3 ประเด็น คือ

- (1) Thaksinomics คืออะไร
- (2) สาระสำคัญของ Thaksinomics
- (3) มายาคติว่าด้วย Thaksinomics

3.1 Thaksinomics คืออะไร

Thaksinomics มีสถานะอย่างน้อย 2 สถานะ สถานะหนึ่ง Thaksinomics เป็นยี่ห้อทางการเมือง (Political Brand Name) อีกสถานะหนึ่ง Thaksinomics เป็นเมนูนโยบายเศรษฐกิจ (Economic Policy Menu)

การวิเคราะห์ Thaksinomics ในฐานะ Political Brand Name มิได้ขัดหรือแย้งกับการวิเคราะห์ Thaksinomics ในฐานะ Economic Policy Menu ตรงกันข้าม กลับเป็นการวิเคราะห์ที่สอดคล้องกัน

ดังเป็นที่ทราบกันดีว่า พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร และพรรคไทยรักไทยมีความสัดทัดในการใช้ยุทธวิธีการตลาดมาใช้ในการเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ มีความพยายามที่จะนำองค์ความรู้จากสาขาวิชา Political Marketing มาใช้ประโยชน์ทางการเมืองอย่างเต็มที่ ในเมื่อพรรคไทยรักไทยต้องนำเสนอเมนูนโยบายเพื่อ ‘ขาย’ แก่ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เมนูนโยบายนี้ นอกจากจะต้องเป็นที่ชื่นชอบของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งแล้ว ยังต้องแตกต่างจากพรรคการเมืองอื่นๆ อย่างสำคัญอีกด้วย หนทางในการทำให้เมนูนโยบายของพรรคไทยรักไทยแตกต่างจากพรรคการเมืองอื่น นอกจากการมีเนื้อหาและแนวทางนโยบายที่แตกต่างกันแล้ว ยังสามารถทำให้มี Product Differentiation ด้วยการ

⁶ ข้อที่สังเกตก็คือ ดาเนียล เหลียน (Daniel Lian) นักวิเคราะห์แห่ง Morgan Stanley ซึ่งชื่นชม Thaksinomics มากถึงขั้นเป็น Thaksinmania ในบทวิเคราะห์เศรษฐกิจไทยตลอดปี 2544 มิได้เอ่ยถึง Thaksinomics แม้แต่น้อย ดูอาทิเช่น *Lian (2001a; 2001b; 2001d)* ดาเนียล เหลียน เพิ่งจะกล่าวถึง Thaksinomics ในเดือนมกราคม 2545 ดู *Lian (2002a)* เมื่อแพททริก สมิท (Patrick Smith) แห่ง Bloomberg.com กล่าวถึง Thaksinomics ในเดือนสิงหาคม 2544 *Smith (2001)* ใช้คำว่า Thaksinomics เสมือนหนึ่งว่าเป็นศัพท์ที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในขณะนั้นแล้ว โดยที่มิได้กล่าวอ้างว่า ตนเป็นผู้ประดิษฐ์ศัพท์ Thaksinomics ทั้งๆที่ *Smith (2001)* เป็นรายงานสื่อมวลชนชิ้นแรกๆที่อ้างถึง Thaksinomics

สร้างยี่ห้อให้แตกต่างกันอย่างเด่นชัด ในประการสำคัญ การสร้างยี่ห้อ Thaksinomics ยังช่วยเพิ่มบุญญาภินิหารแก่ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ทั้งภายในและระหว่างประเทศอีกด้วย

การสร้างยี่ห้อแก่เม็ดเงินนโยบายเศรษฐกิจปรากฏมาก่อนแล้วในสังคมการเมืองอเมริกัน นับตั้งแต่ Reaganomics ของประธานาธิบดีโรนัลด์ เรแกน (Ronald Reagan) ในทศวรรษ 2520 Clintonomics ของประธานาธิบดีวิลเลียม เจฟเฟอร์สัน คลินตัน (William Jefferson Clinton) ในปลายทศวรรษ 2530 และ Rubinomics ของนายโรเบิร์ต รูบิน (Robert Rubin) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังในรัฐบาลคลินตัน 1

Thaksinomics สืบสายธารการสร้างยี่ห้อเม็ดเงินนโยบายต่อจาก Reaganomics, Clintonomics และ Rubinomics เพื่อให้เม็ดเงินนโยบายเศรษฐกิจของพรรคไทยรักไทยมียี่ห้ออันแตกต่างจากเม็ดเงินนโยบายของพรรคการเมืองอื่นอย่างเด่นชัด แต่ Thaksinomics มิได้เป็นเพียงยี่ห้อเท่านั้น หากยังมีเนื้อหาและแนวนโยบายแตกต่างจากพรรคการเมืองอื่นอีกด้วย

การวิเคราะห์ Thaksinomics ในฐานะ Political Brand Name ทำให้ได้ข้อสรุปที่ชัดเจนว่า ผู้ที่ประดิษฐ์คำ Thaksinomics มิใช่ใครอื่น หากแต่เป็นผู้นำพรรคไทยรักไทยนั่นเอง ด้วยเหตุที่ต้องการให้เม็ดเงินนโยบายเศรษฐกิจของพรรคไทยรักไทยมี Political Brand Name และด้วยความสั่นไหวในการใช้ประโยชน์จากการตลาดการเมือง ชื่อ Thaksinomics แพร่ระบาดจากศูนย์อำนาจของพรรคไทยรักไทยแทรกซึมสู่ประชาสังคมไทยจนกลายเป็นคำที่ติดปากทั้งในและนอกประเทศไทย และมีอาจสืบสาวได้ว่าใครเป็นผู้ประดิษฐ์ถ้อยคำนี้ โดยที่ไม่มีใครผู้หนึ่งผู้ใดกล่าวอ้างว่า ตนเป็นผู้ประกอบวีรกรรมในการสร้างคำ Thaksinomics แม้จะมีความพยายามอุปลงโลกนี้ให้ประธานาธิบดีอาร์โรโยแห่งฟิลิปปินส์เป็นผู้ประกอบ 'วีรกรรม' นี้ แต่ก็เป็นที่ประจักษ์ชัดว่า มิได้ตรงต่อข้อเท็จจริง

3.2 สาระสำคัญของ Thaksinomics

ด้วยเหตุที่นโยบายที่แท้จริง (Real Policy) อาจแตกต่างจากนโยบายที่ประกาศ (Nominal Policy) การศึกษาสาระสำคัญของ Thaksinomics จากคำแถลงนโยบายของรัฐบาลพรรคไทยรักไทยสุนทรพจน์ของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร และเอกสารของพรรคไทยรักไทยย่อมไม่เป็นการเพียงพอ จำเป็นต้องศึกษาพฤติกรรมเชิงนโยบายของผู้นำรัฐบาลด้วย

ในการพิจารณาสาระสำคัญของ Thaksinomics ผู้เขียนจะจำแนกการพิจารณาออกเป็น 6 หัวข้อ อันได้แก่

- (1) เป้าหมายการดำเนินนโยบายภายใต้ Thaksinomics
- (2) ระบบการบริหารจัดการภายใต้ Thaksinomics
- (3) ยุทธศาสตร์การพัฒนาภายใต้ Thaksinomics
- (4) บทบาทของรัฐภายใต้ Thaksinomics

(5) โครงสร้างอุปสงค์มวลรวมภายใต้ Thaksinomics

(6) การคลังรัฐบาลภายใต้ Thaksinomics

3.21 เป้าหมายการดำเนินนโยบายภายใต้ Thaksinomics

รัฐบาลทั้งระบอบเผด็จการและระบอบประชาธิปไตยล้วนแถลงเป้าหมายการดำเนินนโยบายเพื่อสวัสดิการสูงสุดของสังคม (Social Welfare Maximization) ไม่แตกต่างกัน แต่ประชาสังคมมีอาจรับเป้าหมายที่แถลงว่าเป็นสัจจะแห่งการดำเนินนโยบายของรัฐโดยปราศจากการโต้สวนได้ หากพิจารณาจากพฤติกรรมเชิงนโยบายของผู้นำรัฐบาลและผู้นำพรรคไทยรักไทย อาจสรุปได้ว่า เป้าหมายการดำเนินนโยบายภายใต้ Thaksinomics มีอย่างน้อย 2 เป้าหมาย อันได้แก่

(1) การแสวงหาคะแนนนิยมทางการเมืองสูงสุดจากการดำเนินนโยบาย (Vote-Gains Maximization)

(2) การแสวงหาผลประโยชน์ส่วนบุคคลสูงสุดจากการดำเนินนโยบาย (Private Interest Maximization)

บทวิเคราะห์ที่ว่า รัฐบาลภายใต้ระบอบประชาธิปไตยยอมดำเนินนโยบายไปในทางที่ให้ได้คะแนนเสียงเลือกตั้งสูงสุดในการเลือกตั้งครั้งต่อไป มีพื้นฐานมาจากการงานของ Downs (1957) ในประวัติศาสตร์การเมืองไทย รัฐบาลพรรคไทยรักไทยมิใช่รัฐบาลแรกที่ดำเนินนโยบายเพื่อบรรลุเป้าหมายดังกล่าวนี้ หากแต่เป็นรัฐบาล ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ดังกรณีโครงการเงินผันสู่ชนบทในปี 2518 (เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม 2518) กล่าวโดยเที่ยงธรรม การแสวงหาคะแนนนิยมทางการเมืองเป็นพฤติกรรมปกติและมีได้ผิดธรรมชาติของรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง ด้วยเหตุดังนี้ จึงมิใช่เรื่องน่าประหลาดใจที่รัฐบาลพรรคไทยรักไทยเดินแนวทางประชานิยม (Populism) เพราะแนวทางประชานิยมเป็นที่มาของฐานอำนาจทางการเมือง แม้รัฐบาลพรรคไทยรักไทยมิใช่รัฐบาลแรกที่ดำเนินนโยบายตามบทวิเคราะห์ของ Downs (1957) แต่ในประวัติศาสตร์การเมืองไทย ไม่มีรัฐบาลใดที่นำเสนอแผนนโยบายในแนวทางประชานิยมขนาดใหญ่มากเท่ารัฐบาลพรรคไทยรักไทย ทั้งนี้จำต้องกล่าวด้วยว่า นโยบายประชานิยมมีจำต้องนำมาซึ่งวิกฤติการณ์การคลังและวิกฤติการณ์เศรษฐกิจเสมอไป ขึ้นอยู่กับการออกแบบนโยบาย (Policy Design) และการปฏิบัติตามวินัยทางการคลังและวินัยทางการเงินเป็นสำคัญ

บทวิเคราะห์ที่ว่า คณะบุคคลที่ประกอบกันเป็นรัฐบาลต้องการผลประโยชน์ส่วนบุคคลมีที่มาจากงานวิชาการของสำนัก Public Choice สำนักเศรษฐศาสตร์คลาสสิกแต่ดั้งเดิม มีข้อสมมติว่ามนุษย์เป็นสัตว์เศรษฐกิจ (Homo Economicus) ต้องการแสวงหาอรรถประโยชน์สูงสุด (Utility Maximization) แต่เศรษฐศาสตร์สาธารณะ (Public Economics) แต่ดั้งเดิมเมื่อวิเคราะห์พฤติกรรมของรัฐบาล กลับมีข้อสมมติว่า รัฐบาลต้องการแสวงหาสวัสดิการสังคมสูงสุด (Social Welfare Maximization) สำนัก Public Choice ชี้ให้เห็นว่า การใช้ข้อสมมติสองชุดนี้มีความขัดแย้งกันในด้านตรรกวิทยาโดยพื้นฐาน เพราะด้านหนึ่งมองว่า มนุษย์ในฐานะปัจเจกบุคคลมีความเห็นแก่ตัว แต่ในอีก

ด้านหนึ่งกลับมองว่า คณะบุคคลที่ประกอบเป็นรัฐบาลเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม สำนัก Public Choice ต้องการให้ใช้ข้อสมมติว่าด้วยพฤติกรรมมนุษย์ในทางที่มีความสอดคล้องต้องกันทางตรรกวิทยาโดยพื้นฐาน ในเมื่อรัฐบาลประกอบด้วยบุคคลที่มีกิเลสตัณหาและความเห็นแก่ได้ การใช้ข้อสมมติที่ว่า รัฐบาลเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมโดยปราศจากความเห็นแก่ตัวจึงไม่ถูกต้อง (รังสรรค์ ณะพรพันธุ์ 2546 เล่ม 1 : 49-52)

การวิเคราะห์เป้าหมายการดำเนินนโยบายของรัฐบาลพรรคไทยรักไทยว่า ต้องการผลประโยชน์ส่วนบุคคลสูงสุดนั้น สอดคล้องกับภูมิหลังของผู้นำพรรคไทยรักไทยในสัดส่วนสำคัญ ในเมื่อบุคคลเหล่านี้มีผลประโยชน์ได้เสียในอุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรมจำนวนมาก ย่อมเป็นไปได้ที่จะดำเนินนโยบายในทางทวนหม้อชั่วคราวตนเอง มีแต่การดำเนินนโยบายเพื่อขยายฐานผลประโยชน์ของตนเอง

ปัญหาพื้นฐานของการบริหารราชการแผ่นดินภายใต้ Thaksinomics ก็คือ จะบริหารราชการแผ่นดินอย่างไร จึงจะได้ทั้ง Vote Gains Maximization ควบคู่กับ Private Interest Maximization ศิลปะของการบริหารราชการแผ่นดินอยู่ที่การดำเนินนโยบายให้บรรลุเป้าหมายทั้งสองควบคู่กัน หากมีความขัดแย้งระหว่างเป้าหมาย ก็จำเป็นต้องเลือกดำเนินนโยบายในทางหนึ่งทางใด หากสามารถดำเนินนโยบายในทางที่สนองความต้องการและแก้ปัญหาของประชาชนได้ ถึงจะมีการกำหนดนโยบายในทางที่เกื้อประโยชน์ผู้นำและบริวารพรรคไทยรักไทย และมีการดูดซับส่วนเกินทางเศรษฐกิจจากกระบวนการกำหนดและบริหารนโยบาย ก็ยังอาจทำให้ประชาชนกลุ่มที่ได้ประโยชน์จากการดำเนินนโยบายของรัฐบาลเอาหูไปนาเอาตาไปไร่ได้ ประชาชนมีระดับความอดทนต่อการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนบุคคลของชนชั้นปกครอง การต่อต้านจะเกิดขึ้นหากมีการใช้อำนาจทางการเมืองแสวงหาผลประโยชน์ส่วนบุคคลเกินกว่าระดับความอดทนดังกล่าวนี้ แต่ระดับความอดทนนี้เปลี่ยนแปลงได้ หากสามารถเพิ่มความพอใจของประชาชนด้วยนโยบายเอื้ออาทร การใช้อำนาจในการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนบุคคลจะทำได้มากขึ้น เนื่องจากประชาชนมีระดับความอดทนเพิ่มขึ้นนั่นเอง

ในขณะที่ Vote Gains Maximization ผลักดันให้รัฐบาลพรรคไทยรักไทยชูนโยบายชุดประชานิยม Private Interest Maximization ทำให้รัฐบาลไม่สนใจการปฏิรูประบบการบริหารราชการแผ่นดินให้มีธรรมาภิบาล (Good Governance) เพราะธรรมาภิบาลไม่เกื้อกูลการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนบุคคลของผู้ทรงอำนาจทางการเมือง อีกทั้งไม่สนใจปัญหาความขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนบุคคลกับผลประโยชน์ส่วนรวม หรือปัญหาผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of Interest)

3.22 ระบบการบริหารจัดการภายใต้ Thaksinomics

ภายใต้ Thaksinomics การบริหารรัฐกิจยึดระบบและวิธีการเดียวกับการบริหารวิสาหกิจเอกชน ทั้งนี้ด้วยความเชื่อที่ว่า การบริหารวิสาหกิจเอกชนเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพสูงกว่าวิธีการบริหารรัฐกิจโดยทั่วไป โดยมีได้ตระหนักว่า การบริหารรัฐกิจมีปรัชญาพื้นฐานแตกต่างจากการ

บริหารวิสาหกิจเอกชน เนื่องจากเป้าหมายพื้นฐานแตกต่างกัน ในขณะที่การบริหารวิสาหกิจเอกชนมุ่งสู่เป้าหมายการแสวงหากำไรสูงสุด (Profit Maximization) หรือเป้าหมายรายรับสูงสุดจากการขาย (Sales-Revenue Maximization) หรือเป้าหมายการเพิ่มพูนมูลค่าสูงสุดของทรัพย์สิน (Asset Maximization)

การบริหารจัดการแบบ CEOs เป็นหัวใจของ Thaksinomics รัฐบาลพรรคไทยรักไทยมีความพยายามในการเปลี่ยนแปลงบุคลากรด้านการทูตและผู้ว่าราชการจังหวัดให้เป็น CEOs โดยให้มีการกำหนดยุทธศาสตร์และแผนการปฏิบัติงาน รวมทั้งการประเมินและติดตามผลการปฏิบัติงาน แต่การบริหารจัดการแบบ CEOs จะประสบผลสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อมีวัฒนธรรมการบริหารแบบ CEOs และมีบุคลากรที่มีประสบการณ์การบริหารแบบ CEOs

CEO ย่อมาจากคำว่า Chief Executive Officer หมายถึง หัวหน้าพนักงานระดับผู้บริหารของหน่วยธุรกิจ หน่วยธุรกิจที่มีตำแหน่ง CEO มักเป็นหน่วยธุรกิจขนาดใหญ่ ในประการสำคัญ เป็นหน่วยธุรกิจที่มีการแบ่งแยกระหว่างความเป็นเจ้าของ (Ownership) กับการควบคุมจัดการ (Control) กล่าวคือ ผู้มีส่วนเป็นเจ้าของมิได้มีอำนาจควบคุมจัดการบริษัท ส่วนผู้ที่มีอำนาจควบคุมจัดการมิได้มีส่วนเป็นเจ้าของ หากถือหุ้นอยู่บ้าง หุ้นที่ถือมีสัดส่วนน้อยนิดจนไม่รู้สึกลำบากในความเป็นเจ้าของนั้น

ในหน่วยธุรกิจขนาดใหญ่ คณะกรรมการบริหารเป็นผู้มีอำนาจในการแต่งตั้ง CEO หาก CEO มีประพฤติกกรรมส่อไปในทางฉ้อฉล หรือบริหารงานอย่างไม่มีประสิทธิภาพ คณะกรรมการบริหารอีกนั้นแหละที่มีอำนาจถอดถอน CEO นอกจากนี้ ผู้ถือหุ้นอาจเสนอญัตติการถอด CEO ออกจากตำแหน่งในการประชุมผู้ถือหุ้นประจำปีได้อีกด้วย กล่าวโดยสรุปก็คือ การเข้าสู่ตำแหน่งและการออกจากตำแหน่ง CEO มีกระบวนการที่ชัดเจน

CEO มีฐานะเป็นเพียงลูกจ้างบริษัท โดยทั่วไปมีสัญญาการจ้างงาน ซึ่งระบุเงื่อนไขการจ้างงาน กำหนดเวลาการจ้างงาน และผลตอบแทนที่ได้รับ (Executive Compensation) CEO มีความรับผิดชอบสูงต่อผู้ถือหุ้น คณะกรรมการบริหารบริษัทเป็นผู้ควบคุมกำกับ CEO ในนามของผู้ถือหุ้น หาก CEO ทำงานดี บริษัทรุ่งเรือง คณะกรรมการบริหารอาจมีมติปูนบำเหน็จผลตอบแทน ทั้งในรูปแบบเงินเดือนและโบนัส รวมตลอดจนการให้โอกาสในการถือหุ้นบริษัท (Stock Option) อีกด้วย หาก CEO ทำงานไม่ดี ก็อาจถูกลดทอนอำนาจหรือถูกถอดออกจากตำแหน่ง

จากการตรวจสอบชีวประวัติของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ไม่ปรากฏว่า พ.ต.ท.ทักษิณเคยเป็น CEO ในบริษัทใด เมื่อลาออกจากราชการ และประกอบธุรกิจส่วนตัว ธุรกิจของพ.ต.ท.ทักษิณมีลักษณะเป็นธุรกิจครอบครัว หรือที่ภาษาอังกฤษเรียกว่า Family Business แม้ธุรกิจของท่านจะเติบโตจนกลายเป็นบริษัทยักษ์ใหญ่ ก็ยังคงดำรงลักษณะธุรกิจครอบครัวอย่างมั่นคง เมื่อเป็นผู้บริหารธุรกิจครอบครัว ท่านเป็นเจ้าแก หาได้เป็น CEO ไม่ เพราะพ.ต.ท.ทักษิณเป็นทั้งเจ้าของและ

ผู้บริหารจัดการ พ.ต.ท.ทักษิณรับผิดชอบตนเองและครอบครัว และรับภาระความเสี่ยงจากการตัดสินใจในการลงทุนและการบริหาร หากผลการประกอบการดีมีกำไร พ.ต.ท.ทักษิณและครอบครัวย่อมได้ประโยชน์จากกำไรนั้นโดยตรง หากผลการประกอบการไม่ดี ย่อมต้องเป็นผู้รับภาระการขาดทุนที่เกิดขึ้น ไม่มีใครปลด พ.ต.ท.ทักษิณออกจากตำแหน่งผู้บริหารจัดการ เพราะเหตุที่เกิดการขาดทุนนั้น

พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เป็นเจ้าแกแ่คนเดียวกับที่นายชิน ไล่ภณพนิช เป็นเจ้าแกแ่ เพราะทั้งสองท่านเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ที่มีอำนาจการควบคุมจัดการธุรกิจที่ตนเป็นเจ้าของอย่างชัดเจน นายชินมิได้เป็น CEO คู่เดียวกับที่มีได้นับคนขายกาแฟเป็น CEO ธุรกิจที่มีเจ้าแกแ่เป็นผู้บริหารมีวัฒนธรรมแตกต่างจากธุรกิจที่มี CEO เป็นผู้บริหารอย่างสำคัญ การนับเนื่องบุคคลหนึ่งบุคคลใดเป็น CEO มีอาจทำได้เพียงด้วยการดูชื่อตำแหน่ง หากแต่ต้องพิจารณาวัฒนธรรมการทำงานเป็นปัจจัยสำคัญ

รัฐบาลพรรคไทยรักไทยจะได้ชื่อว่าเป็นรัฐบาล CEO ก็ต่อเมื่อคณะรัฐมนตรีกว่าครึ่งหนึ่งมีภูมิหลังเป็น CEO จากการวิเคราะห์รัฐบาลทักษิณรวม 10 ชุด ปรากฏว่า คณะรัฐมนตรีรัฐบาลทักษิณมีองค์ประกอบสำคัญ 4 ส่วน อันได้แก่ ตัวแทนกลุ่มพลังยึดชาติไทย ตัวแทนกลุ่มพลังอำนาจชาติไทย กลุ่มนักธุรกิจ และกลุ่มเทคโนโลยีภาคเอกชน (Private-Sector Technocrats) ไม่ปรากฏว่า มีรัฐมนตรีคนหนึ่งคนใดมีภูมิหลังเป็น CEO อย่างชัดเจน ด้วยเหตุนี้ เรามีอาจนับเนื่องรัฐบาลพรรคไทยรักไทยเป็นรัฐบาล CEO ได้ รัฐบาลพรรคไทยรักไทยโดยเนื้อแท้เป็นรัฐบาลของเจ้าแกแ่ โดยเจ้าแกแ่ และเพื่อเจ้าแกแ่

เรามีอาจเข้าใจพื้นฐานของรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ได้อย่างถ่องแท้ หากเราไม่เข้าใจพื้นฐานของพรรคไทยรักไทย ในขณะที่พรรคประชาธิปไตยเป็นพรรคขุนนางนักการเมือง พรรคไทยรักไทยเป็นพรรคเจ้าแกแ่ ไม่แตกต่างจากพรรคชาติไทยและพรรคชาติพัฒนาในปัจจุบัน ความแตกต่างสำคัญอยู่ที่โครงสร้างความเป็นเจ้าของ (Structure of Ownership) แม้ว่าพรรคการเมืองไทยจะมีหุ้นส่วน แต่พรรคประชาธิปไตยมีโครงสร้างความเป็นเจ้าของที่ค่อนข้างกระจุกกระจาย ในขณะที่พรรคไทยรักไทย พรรคชาติไทย และพรรคชาติพัฒนามีโครงสร้างความเป็นเจ้าของที่กระจุกตัวอย่างสูง จนสามารถบอกได้ว่า ใครเป็นเจ้าแกแ่ของพรรค ในเมื่อพรรคไทยรักไทยเป็นพรรคเจ้าแกแ่ พรรคไทยรักไทยจะผลิตรัฐบาล CEO ได้อย่างไร?

เจ้าแกแ่ยอมเป็นใหญ่ในกงสี มีอำนาจเด็ดขาดในการตัดสินใจในการลงทุนและการบริหาร ลูกจ้างกงสีมีอาจแสดงความกระด้างกระเดื่องได้ เพราะอาจถูกไล่ออกจากงานได้โดยง่าย เจ้าแกแ่จะกระจายอำนาจในการบริหารหรือไม่ ย่อมขึ้นอยู่กับตัวเจ้าแกแ่เอง เจ้าแกแ่จะรับฟังความเห็นของลูกน้องหรือไม่ ก็ขึ้นอยู่กับตัวเจ้าแกแ่เช่นกัน

เจ้าแกแ่บางคนอาจต้องการหลงจู้เป็นผู้ช่วยในการบริหาร เป็นหูเป็นตาในการดูแลกงสี หากหลงจู้ทำงานได้ไม่ตั้งใจ อาจปลดออกจากตำแหน่ง โดยให้ทำงานตำแหน่งอื่น หรือไม่ก็ไล่ออกจากงาน เจ้าแกแ่บางคนชอบวิพากษ์คนอื่น แต่ไม่ชอบให้คนอื่นวิพากษ์ตนเอง ลูกจ้างที่บังอาจวิพากษ์เจ้าแกแ่

ยอมมีอาจมีการงานที่ยั่งยืนได้ ภายใต้ระบบธุรกิจเก่าแก่ การวิพากษ์มีความไร้สมมาตรอย่างยิ่ง เพราะเก่าแก่วิพากษ์ข้างเดียว แต่ไม่ยอมให้ผู้อื่นวิพากษ์ตนเอง วัฒนธรรมการวิพากษ์ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของความก้าวหน้าแห่งวิทยาการและเทคโนโลยี จึงยากที่จะเติบโตได้ภายใต้ระบบเก่าแก่

การเมืองระบบเก่าแก่มีความละม้ายคล้ายคลึงการเมืองระบบฟอซูน ต่างกันแต่เพียงว่าเก่าแก่เป็นตัวแทนกลุ่มทุน ส่วนฟอซูนเป็นตัวแทนกลุ่มพลังอำนาจมาตยาธิปไตย เก่าแก่เหมือนกับฟอซูนที่ต้องการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงแต่เพียงผู้เดียว ในขณะที่ฟอซูนชูคำขวัญ 'เชื้อผู้นำชาติพันธุ์' เก่าแก่ชูคำขวัญ 'เชื้อผู้นำชาติรุ่งเรือง (8%)' ทั้งเก่าแก่และฟอซูนต่างยึดกุมปรัชญา 'งานคือเงิน เงินคืองานบันดาลสุข'

ภายใต้ระบบเก่าแก่ ประชาชนยากที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ เพราะเก่าแก่ทำตัวเป็นคุณพ่อรู้ดี ไม่มีอะไรได้ดวงอาทิตย์ที่เก่าแก่ไม่รู้ ในเมื่อเก่าแก่รู้ดีกว่าใครๆ จะไม่มีใครในหล้าที่ตัดสินใจนำชาติได้ดีกว่าเก่าแก่ ดังนั้น ประชาชนจึงมีหน้าที่เพียงประการเดียว ซึ่งก็คือการเดินตามหลังเก่าแก่ รับรองว่าหมาไม่กัด เว้นแต่เก่าแก่จะหันมากัดเอง

ภายใต้การเมืองระบบเก่าแก่ ประชาสังคมมีอาจคาดหวังว่า รัฐบาลจะมีธรรมาภิบาล (Good Governance) ไม่ต้องพูดถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ไม่ต้องคาดหวังความโปร่งใสในการบริหารราชการแผ่นดิน และโปรดอย่าเอ่ยอ้างถึงกลไกความรับผิดชอบของผู้นำรัฐบาล เก่าแก่ซึ่งเป็นทั้งเจ้าของและผู้บริหารจัดการ ย่อมต้องรับผิดชอบต่อตนเองเป็นปฐม หากต้องรับผิดชอบต่อลูกจ้างไม่รวมทั้งความโปร่งใสก็เป็นเรื่องของเก่าแก่เอง ลูกจ้างไม่เกี่ยว ในเมื่อเก่าแก่เป็นผู้รับภาระความเสี่ยงในการลงทุนและการบริหารแต่เพียงผู้เดียว ย่อมไม่มีเหตุผลในการให้ลูกจ้างมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ

การเมืองระบบเก่าแก่ส่งผลต่อกระบวนการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจอย่างสำคัญ กระบวนการตัดสินใจรวมศูนย์อยู่ที่นายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นผู้ชี้หน้านโยบายขั้นสุดท้าย ในเมื่อระบอบการเมืองการปกครองพัฒนาไปสู่ระบอบทักษิณมาตยาธิปไตย กระบวนการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจนอกจากขาดธรรมาภิบาลและปราศจากการถ่วงดุลอย่างทรงประสิทธิภาพจากฝ่ายนิติบัญญัติแล้ว ยังขาดบทสนทนาภายในคณะรัฐมนตรีอีกด้วย ในเมื่อรัฐมนตรีไม่กล้าทัดทานนายกรัฐมนตรีในยามที่ไม่เห็นด้วย กระบวนการกำหนดนโยบายในสภาพดังกล่าวนี้ยากที่จะมีนวัตกรรมได้ เว้นเสียแต่ว่า 'เก่าแก่' มีนวัตกรรมอย่างล้นเหลือ

3.23 ยุทธศาสตร์การพัฒนาภายใต้ Thaksinomics

ยุทธศาสตร์การพัฒนาเป็นหัวใจของ Thaksinomics เพราะ Thaksinomics มุ่งวิพากษ์ยุทธศาสตร์การพัฒนาก่อนเดือนกุมภาพันธ์ 2544 พร้อมทั้งเสนอยุทธศาสตร์ทางเลือกสำหรับประชาชน ก่อนรัฐบาลพรรคไทยรักไทย (2488-2543) ยุทธศาสตร์การพัฒนาของสังคมเศรษฐกิจไทยประกอบด้วย 2 ยุทธศาสตร์หลัก อันได้แก่ ยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ไม่สมดุล (Unbalanced

Development) ซึ่งเลือกส่งเสริมการพัฒนาภาคอุตสาหกรรม (และต่อมารวมภาคบริการ) มากกว่าภาคเกษตรกรรม กับยุทธศาสตร์การพัฒนาแบบเปิด (Outward Orientation) ซึ่งเลือกเส้นทางการเปิดประเทศและส่งเสริมการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ รวมตลอดการเดินทางบนเส้นทางการพัฒนาด้านต่างๆ ในขณะที่การเดินทางบนเส้นทางการพัฒนาที่ไม่สมดุลเป็นไปโดยไม่ขาดสาย การดำเนินยุทธศาสตร์การพัฒนาแบบเปิดเผชิญภาวะการชะงักงันเป็นครั้งคราว เพราะมีการต่อสู้ระหว่างแนวทางเสรีนิยมกับแนวทางชาตินิยมทางเศรษฐกิจ ดังเช่นช่วงเวลาระหว่างปี 2475-2500 และระหว่างปี 2514-2520

Thaksinomics วิพากษ์ยุทธศาสตร์การพัฒนาแบบเปิด ซึ่งเน้นการเติบโตจากการส่งออกและการพึ่งพิงอุปสงค์จากต่างประเทศ (External Demand) อันเป็นเหตุให้เสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจไทยขึ้นอยู่กับเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจโลกมากเกินไป กระบวนการ *คิดใหม่ ทำใหม่* ทำให้ Thaksinomics ให้ความสำคัญแก่การหันมาพึ่งพิงอุปสงค์ภายในประเทศ (Domestic Demand)⁷ พร้อมทั้งนำเสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาทวิวิถี (Dual-Track Development Model)⁸

ยุทธศาสตร์การพัฒนาทวิวิถีภายใต้ Thaksinomics ประกอบด้วย 2 ยุทธศาสตร์หลัก อันได้แก่ ยุทธศาสตร์การพัฒนาแบบเปิด ควบคู่กับยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับรากหญ้า (Grass-Root Development) อันเป็นที่มาของชื่อ “ทวิวิถี” ยุทธศาสตร์การพัฒนาทวิวิถีภายใต้ Thaksinomics จึงแตกต่างจากยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคมเศรษฐกิจไทยตลอดช่วงเวลาระหว่างปี 2488-2543 ในประเด็นการเน้นการพัฒนาระดับรากหญ้า

Thaksinomics เน้นการวิพากษ์ยุทธศาสตร์การพัฒนาเอเชียบูรพา (East Asian Economic Development Model) ซึ่งเดินตามเส้นทางการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ พึ่งพิงการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ ยุทธศาสตร์การพัฒนาเอเชียบูรพามี 2 รูปแบบที่แตกต่างกัน รูปแบบที่หนึ่งพึ่งพิงการลงทุนจากบรรษัทระหว่างประเทศ ฮองกงและประเทศต่างๆ ในอุษาคเนย์เดินตามรูปแบบนี้ อีกรูปแบบหนึ่งพึ่งพิงการลงทุนของกลุ่มทุนภายในประเทศ ดังกรณีเกาหลีใต้และไต้หวัน⁹ พ.ต.ท.ทักษิณ วิพากษ์แบบจำลองการพัฒนาเอเชียบูรพา อันเป็นแบบจำลองที่กลุ่มประเทศ Asian NICs ใช้ในการพัฒนา ซึ่งครอบคลุมแบบจำลองทั้งสองรูปแบบดังที่กล่าวข้างต้น

ยุทธศาสตร์การพัฒนาทวิวิถีต้องการประโยชน์จากอุปสงค์จากต่างประเทศควบคู่กับอุปสงค์ภายในประเทศ ทั้งนี้เพื่อลดการพึ่งพิงต่างประเทศ ซึ่งมีผลในการลดความเสี่ยงของระบบเศรษฐกิจไทยที่จะเผชิญวิกฤติการณ์เศรษฐกิจอันมีสาเหตุจากภายนอกประเทศ นอกจากนี้ การพึ่งพิงตลาดต่างประเทศยังมีผลทำให้ระบบเศรษฐกิจไทยเป็นที่สัจจของบรรษัทระหว่างประเทศ โดยที่ได้

⁷ เหตุผลทางเศรษฐศาสตร์ที่ใช้ในการสนับสนุนยุทธศาสตร์ Domestic Demand-Led Growth ดู Palley (2002)

⁸ สารสำคัญของ Thaksinomics โปรดอ่าน Shinawatra (2003) รวมทั้ง Chaipravat (2003), Looney (2004), และ Vinyaratn (2003)

⁹ บทวิพากษ์ยุทธศาสตร์การพัฒนาเอเชียบูรพาโดยสรุป ดู Palley (2002)

ประโยชน์เฉพาะจากการขายแรงงานราคาถูกและทรัพยากรอื่นที่มีอยู่อย่างเหลือเฟือ แต่มิได้ประโยชน์ในการสร้างผู้ประกอบการท้องถิ่นไทย

ด้วยเหตุที่พรรคไทยรักไทยซึ่งกระแสดชาตินิยมทางเศรษฐกิจในการเลือกตั้งเดือนมกราคม 2544 ในเวลานั้น มีกระแสการต่อต้าน 'กฎหมายขายชาติ' จำนวน 11 ฉบับที่ตราในยุครัฐบาลนายชวน หลีกภัย และต่อต้านกองทุนการเงินระหว่างประเทศที่เข้ามาแทรกแซงกระบวนการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจในประเทศไทย ด้วยการผูกเงื่อนไขการดำเนินนโยบาย (Policy Conditionalities) เข้ากับเงินให้กู้ฉุกเฉิน (Standby Arrangement) ที่ให้แก่ประเทศไทย พรรคไทยรักไทยได้ประโยชน์จากการที่กระแสดชาตินิยมทางเศรษฐกิจดังกล่าวนี้¹⁰

ในเมื่อพรรคไทยรักไทยซึ่งกระแสดชาตินิยมทางเศรษฐกิจจนมีส่วนในการทำให้ชนะการเลือกตั้งเดือนมกราคม 2544 เมื่อ พ.ต.ท.ทักษิณวิภากษ์แบบจำลองยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบเศรษฐกิจโลกเริ่มจับตามองรัฐบาลพรรคไทยรักไทย เพราะไม่แน่ใจว่า พ.ต.ท.ทักษิณจะนำสังคมเศรษฐกิจไทยเบี่ยงเบนจากเส้นทางเสรีนิยมเศรษฐกิจ และตีจากยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบเปิดหรือไม่ สื่อมวลชนและนักวิเคราะห์เศรษฐกิจต่างชาติเริ่มวิพากษ์นโยบายพรรคไทยรักไทย และสร้างแรงกดดันต่อ พ.ต.ท.ทักษิณอย่างมาก¹¹ นักเศรษฐศาสตร์เสรีนิยมในประเทศโจมตีรัฐบาลพรรคไทยรักไทยในประเด็นนี้ด้วย

เกือบตลอดปี 2544 การต่อสู้ระหว่างแนวทางเสรีนิยมทางเศรษฐกิจกับแนวทางชาตินิยมทางเศรษฐกิจเป็นไปอย่างค่อนข้างเข้มข้น ด้านหนึ่ง รัฐบาลพรรคไทยรักไทยถูกกดดันจากสังคมเศรษฐกิจโลกและนักเศรษฐศาสตร์เสรีนิยมภายในประเทศไทยให้เดินตามเส้นทางเสรีนิยมทางเศรษฐกิจต่อไป อีกด้านหนึ่ง รัฐบาลพรรคไทยรักไทยถูกกดดันจากกลุ่มการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ภายในประเทศบางกลุ่มให้ก้าวสู่เส้นทางชาตินิยมทางเศรษฐกิจ การต่อสู้ระหว่างแนวทางทั้งสองมีผลต่อ Thaksinomics ด้วย เพราะทำให้ Thaksinomics มิได้มีเนื้อหาที่ หากแต่มีความสิ้นไหลสาระสำคัญของ Thaksinomics แปรเปลี่ยนไปภายในปีแรกของรัฐบาลพรรคไทยรักไทยนั่นเอง

สุนทรภะในการเปิดการประชุม ESCAP สมัยที่ 57 เมื่อวันที่ 23 เมษายน 2544 พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เพิ่มความคลางแคลงใจแก่ชุมชนการเมืองระหว่างประเทศ เพราะไม่เพียงแต่วิพากษ์แบบจำลองการพัฒนาเอเชียบูรพาเท่านั้น หากยังก้าวล่วงไปวิพากษ์แบบจำลอง Japan, Inc.

¹⁰ บทวิเคราะห์กระแสการต่อต้านแนวทางเสรีนิยมทางเศรษฐกิจและกระบวนการโลกาภิวัตน์ในสังคมไทย ดู Hewison (2000) การเติบโตของกระแสดชาตินิยมทางเศรษฐกิจภายหลังวิกฤตการณ์การเงิน 2540 ดู Tejapira (2002)

¹¹ นักวิเคราะห์ในสังกัด Morgan Stanley เกือบจะเป็นสำนักเดียวที่เป็น Thaksinmania โดยเฉพาะอย่างยิ่งดาเนียล เหลียน ซึ่งมีข้อเขียนสนับสนุน Thaksinomics และยุทธศาสตร์การพัฒนาวิวิธวิธี รวมทั้งคอยปกป้องและตอบโต้ผู้ที่วิพากษ์ พ.ต.ท.ทักษิณ และ Thaksinomics ดูอาทิเช่น Lian (2001a, 2001b, 2001d, 2002a, 2002b, 2002c, 2002d, 2003a, 2003b, 2003c, 2003g, 2003h, 2003m, 2003s, 2004c, 2004d)

โดยอ้างว่าเป็นต้นเหตุที่ทำให้ญี่ปุ่นมีอาจฟื้นตัวจากภาวะถดถอยทางเศรษฐกิจนับตั้งแต่ปี 2534 ได้ (Shinawatra 2001a) อย่างไรก็ตาม พ.ต.ท.ทักษิณเริ่มถอยในเดือนพฤษภาคม 2544 ในสุนทรภพาทิวข้อ "Next Generation Asia" ในงาน 2001 Fortune Global Forum ณ ประเทศฮ่องกง เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2544 พ.ต.ท.ทักษิณยืนยันว่า รัฐบาลพรรคไทยรักไทยยังคงเดินตามเส้นทางเสรีนิยมทางเศรษฐกิจ และส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศ (Shinawatra 2001b) แม้ลุ่มเสี่ยงในการวิพากษ์ยุทธศาสตร์การ พัฒนาอาเซียนบูรพาจะยังมีได้เปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญก็ตาม

ครั้งในเดือนพฤศจิกายน 2544 เมื่อ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เดินทางไปเยือนญี่ปุ่น ลุ่มเสี่ยงในการวิพากษ์ยุทธศาสตร์การพัฒนาอาเซียนบูรพาเปลี่ยนแปลงไปอย่างชัดเจน นอกจากจะลด ความเข้มข้นในการวิพากษ์แล้ว ยังยอมรับว่า แบบจำลองการพัฒนาอาเซียนบูรพาให้ประโยชน์แก่การ พัฒนาสังคมเศรษฐกิจไทยในอดีตอย่างยิ่ง เพียงแต่ว่าแบบจำลองดังกล่าวมิได้แตะปัญหาการกระจาย รายได้และการสร้างชนชั้นผู้ประกอบการแก่สังคมเศรษฐกิจไทย พ.ต.ท.ทักษิณยืนยันว่า รัฐบาลพรรค ไทยรักไทยแม้จะยึดยุทธศาสตร์การพัฒนาทวิวิถี แต่มิได้ละทิ้งแบบจำลองการพัฒนาอาเซียนบูรพา เพียงแต่ปรับปรุงแบบจำลองดังกล่าวให้ดีขึ้นและเหมาะสมแก่การแก้ปัญหาของสังคมเศรษฐกิจไทยมากขึ้น พร้อมทั้งยืนยันว่า การลงทุนจากต่างประเทศมีความสำคัญต่อสังคมเศรษฐกิจไทย การถอยหลังของ พ.ต.ท.ทักษิณดังกล่าวนี้ทำให้ Khantong (2001) ตั้งชื่อรายงานสุนทรพจน์ของ พ.ต.ท.ทักษิณนี้ว่า "Thaksinomics Dead in Japanese Waters"

นับตั้งแต่ปี 2545 เป็นต้นมา ยุทธศาสตร์การพัฒนาทวิวิถีเปลี่ยนโฉมไป แม้จะมี มาตรการการพัฒนาในระดับรากหญ้า การส่งเสริมการบริโภคภายในประเทศ เพื่อให้อุปสงค์ ภายในประเทศเป็นจักรกลสำคัญของการเติบโตทางเศรษฐกิจ (Domestic Demand-Led Growth) แต่ ยุทธศาสตร์การพัฒนาทวิวิถีหาได้ช่วยลดการพึ่งพิงอุปสงค์ภายนอกประเทศไม่ เพราะในเวลาต่อมา รัฐบาลพรรคไทยรักไทยก็เร่งเครื่องทำข้อตกลงการค้าเสรีกับนานาประเทศและเพิ่มมาตรการส่งเสริม การส่งออกยิ่งกว่ารัฐบาลใดๆก่อนเดือนมกราคม 2544 ผลที่เกิดขึ้นก็คือ แทนที่ขนาดการเปิดประเทศ (Degree of Openness) จะลดลง กลับเพิ่มขึ้น ในระหว่างปี 2541-2543 ขนาดการเปิดประเทศอยู่ใน ระดับ 110.6% ของ GDP เพิ่มเป็นระดับสูงกว่า 120% นับตั้งแต่ปี 2544 เป็นต้นมา (ดูตารางที่ 8) ขนาด การเปิดประเทศจะยังเพิ่มยิ่งขึ้นไปอีกในอนาคต เมื่อการทำข้อตกลงการค้าเสรีกับนานาประเทศส่งผล ต่อการขยายตัวของการค้าระหว่างประเทศ ความเสี่ยงของระบบเศรษฐกิจไทยที่จะเผชิญวิกฤติการณ์ เศรษฐกิจอันเป็นผลจากปัจจัยภายนอกประเทศ แทนที่จะลดลงตามเจตนารมณ์ของ Thaksinomics กลับเพิ่มขึ้น

3.24 บทบาทของรัฐบาลภายใต้ Thaksinomics

บทบาทของรัฐบาลภายใต้ Thaksinomics ไม่มีความชัดเจน โดยขึ้นอยู่กับเป้าหมายการ ดำเนินนโยบายที่แตกต่างกัน ระหว่าง Vote-Gains Maximization กับ Private-Interest Maximization

ในด้านหนึ่ง ความต้องการคะแนนนิยมทางการเมืองนำไปสู่การดำเนินนโยบายเอื้ออาทรด้านต่างๆ การดำเนินนโยบายประชานิยมโดยพื้นฐานมีส่วนเพิ่มบทบาทของรัฐอย่างสำคัญ ในอีกด้านหนึ่ง ความต้องการผลประโยชน์ส่วนบุคคลบางครั้งทำให้รัฐมีบทบาททางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น แต่บางครั้งช่วยลดบทบาทและกิจกรรมทางเศรษฐกิจของรัฐ ตัวอย่างที่เห็นได้อย่างชัดเจน ก็คือ นโยบายถ่ายโอนการผลิตจากภาครัฐบาลไปสู่ภาคเอกชน (Privatization) ผู้นำพรรคไทยรักไทยมีผลประโยชน์จากการเก็งกำไรซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ดังนั้น จึงมีแรงผลักดันในการถ่ายโอนการผลิตจากภาครัฐบาลไปสู่ภาคเอกชน เพื่อเพิ่มหลักทรัพย์ใหม่ในตลาดหลักทรัพย์ ด้วยเหตุที่กระบวนการนำหุ้นรัฐวิสาหกิจออกขายในตลาดหลักทรัพย์ปราศจากความโปร่งใส ผลก็คือ กลุ่มคนที่ได้ประโยชน์จากการซื้อหุ้นรัฐวิสาหกิจเหล่านี้จำนวนมากเป็นกลุ่มผู้นำและบริหารพรรคไทยรักไทยและรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ในอีกด้านหนึ่ง เมื่อผู้นำพรรคไทยรักไทยและผู้นำรัฐบาลทักษิณเห็นประโยชน์จากการประกอบกิจการบริการสาธารณูปโภคดังเช่นรถไฟฟ้า BTS และรถไฟฟ้าใต้ดิน มีความพยายามในการกดดันให้มีการถ่ายโอนการผลิตและการบริหารจากภาคเอกชนไปสู่ภาครัฐบาล ความไม่ชัดเจนและความไม่สอดคล้องต้องกันของนโยบายการถ่ายโอนการผลิตจากภาครัฐบาลไปสู่ภาคเอกชน และจากภาคเอกชนไปสู่ภาครัฐบาล เกิดจากความหิวโหยของผู้นำพรรคไทยรักไทยและผู้นำรัฐบาลทักษิณ โดยแท้

3.25 โครงสร้างอุปสงค์มวลรวมภายใต้ Thaksinomics

การนำหลักการและแนวความคิด Thaksinomics ไปดำเนินนโยบาย จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอุปสงค์มวลรวม (Structure of Aggregate Demand) อย่างน้อย 2 ประการ

ประการแรก ขนาดของการเปิดประเทศจะลดลง เพราะยุทธศาสตร์การพัฒนาทวิวิถีต้องการลดการพึ่งพิงอุปสงค์จากภายนอกประเทศ และหันมาพึ่งพิงอุปสงค์ภายในประเทศเป็นจักรกลในการขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจ

ประการที่สอง การใช้จ่ายในการบริโภคของประชาชน (Private Consumption) จะเพิ่มความสำคัญในโครงสร้างอุปสงค์มวลรวม ทั้งนี้เนื่องจากรัฐบาลพรรคไทยรักไทยดำเนินมาตรการทางนโยบายนานัปการในการกระตุ้นการบริโภคของประชาชน เพื่อฟื้นคืนสังคมนิยมเศรษฐกิจไทยจากภาวะถดถอยและตกต่ำทางเศรษฐกิจ จุดเน้นของการดำเนินนโยบายอยู่ที่การกระตุ้นการใช้จ่ายของประชาชนระดับรากหญ้า ทั้งนี้ด้วยความเชื่อที่ว่า ประชาชนระดับรากหญ้ามี่ความโน้มเอียงส่วนเพิ่มในการบริโภค (Marginal Propensity to Consume) มากกว่าผู้ที่มีฐานะดี ผลทวีคูณอันเกิดจากการใช้จ่ายในการบริโภค (Multiplier Effect) ของประชาชนระดับรากหญ้าจึงมีมากกว่าด้วย นโยบายการอัดฉีดการบริโภคของประชาชนประกอบด้วยมาตรการ 4 กลุ่ม กลุ่มที่หนึ่งมุ่งผ่อนคลายข้อจำกัดทางการเงินของประชาชนระดับรากหญ้า ดังเช่นมาตรการการพักหนี้เกษตรกร การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน และนโยบายธนาคารประชาชน กลุ่มที่สองมุ่งส่งเสริมการซื้อสินค้าเงินผ่อน ดังเช่นรถยนต์ คอมพิวเตอร์ และบ้าน กลุ่มที่สาม

มุ่งส่งเสริมให้ประชาชนใช้บัตรเครดิต (Credit Card) และกลุ่มที่ส่งเสริมให้ประชาชนใช้จ่ายด้าน
 อบายมุข โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเล่นหวย กล่าวโดยสรุปก็คือ รัฐบาลไทยรักไทยยึดยุทธศาสตร์
 Consumption-Led Growth ในการฟื้นสังคมเศรษฐกิจไทยจากภาวะถดถอยและตกต่ำทางเศรษฐกิจ
 ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ก็คือ รายจ่ายในการบริโภคของประชาชนมีความสำคัญมากขึ้นในโครงสร้างอุป
 สงค์มวลรวม

ข้อเท็จจริงปรากฏว่า ขนาดการเปิดประเทศของสังคมเศรษฐกิจไทยมิได้ลดลง
 เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงสาระของ Thaksinomics ในทางที่ส่งเสริมการเปิดประตูเศรษฐกิจระหว่าง
 ประเทศมากกว่าเดิม (ดูตารางที่ 8) การที่ขนาดการเปิดประเทศของระบบเศรษฐกิจไทยมีมากขึ้น ย่อม
 ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ดั้งเดิมของยุทธศาสตร์การพัฒนาทวิวิถีภายใต้ Thaksinomics ในอีกด้านหนึ่ง
 มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอุปสงค์มวลรวมไปในทางที่รายจ่ายในการบริโภคของประชาชนมีมากขึ้น
 จากระดับ 55% ของ GDP ในช่วงปี 2541-2543 มาสู่ระดับ 56-57% ของ GDP ในช่วงปี 2544-
 2546 (ดูตารางที่ 9) ซึ่งนับว่ามีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก

3.26 การคลังภายใต้ Thaksinomics

ภายใต้ Thaksinomics ไม่มีความชัดเจนว่า ภาครัฐบาลมีขนาดเล็กลงหรือมีขนาดใหญ่
 ขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากไม่มีความชัดเจนว่า รัฐบาลภายใต้ Thaksinomics มีบทบาททางเศรษฐกิจมากขึ้นหรือ
 น้อยลง (ดูหัวข้อ 3.24) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่มีความขัดแย้งระหว่างเป้าหมาย Vote-Gains
 Maximization กับเป้าหมาย Private-Interest Maximization

ภายใต้ Thaksinomics นโยบายรายจ่ายรัฐบาลเป็นนโยบายเจ้าบุญทุ่ม การทุ่มการใช้
 จ่ายของรัฐบาลเป็นผลจาก Vote-Gainis Maximization โดยเฉพาะอย่างยิ่งตามเมฆนโยบายเอื้ออาทร
 การใช้จ่ายเพื่อการสะสมคะแนนนิยมทางการเมืองเป็นไปอย่างเปิดเผย ดังจะเห็นได้จากการเดินทาง
 ตรวจราชการจังหวัดต่างๆของนายกรัฐมนตรี พร้อมทั้งแจกงบประมาณรายจ่ายตามรายทาง โดยที่
 งบประมาณโครงการเหล่านี้ยังมีได้รับอนุมัติจากรัฐสภา เหตุที่รัฐบาลพรรคไทยรักไทยสามารถ
 ดำเนินการจัดสรรงบประมาณในลักษณะเช่นนี้ได้ก็เพราะการนำงบประมาณไปกองไว้เนืองกลางจำนวน
 มาก โดยไม่มีรายละเอียดในการใช้จ่าย แม้จะได้รับประท้วงและคัดค้านจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
 บางภาคส่วน แต่กฎหมายงบประมาณแผ่นดินผ่านสภาได้โดยไม่ยากลำบาก เนื่องจากพรรคไทยรัก
 ไทยกุมเสียงข้างมากในสภาผู้แทนราษฎร (ดูตารางที่ 10)

นโยบายรายได้รัฐบาลพรรคไทยรักไทยเน้นการหารายได้ที่มีใช้ภาษีอากร (Non-Tax
 Revenue) เพราะประชาชนไม่รู้สึกรว่าเป็นภาระ โดยที่มีความพยายามในการหารายได้จากอบายมุข
 เพิ่มขึ้น ดังเช่นการให้สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลขายหวยแข่งกับหวยใต้ดิน เพราะรัฐบาลพรรคไทย
 รักไทย 'ล้วง' เงินรายได้จากสลากกินแบ่งรัฐบาลมาใช้ได้ง่าย จึงต้องการขยายการหารายได้จากกิจกรรม

อบายมุขนี้ รัฐบาลพรรคไทยรักไทยรุกคืบไปหารายได้จากกาสิโน ด้วยการอนุญาตให้จัดตั้ง Entertainment Complex แต่ได้รับการต่อต้านจากประชาสังคมไทย

นโยบายภาษีอากรสอดคล้องกับเป้าหมาย Vote-Gains Maximization การปฏิรูปภาษีอากรจะเป็นไปในทิศทางยกเว้นและลดหย่อนภาษีอากร เพื่อสะสมคะแนนนิยมทางการเมือง รวมทั้งการขยายฐานภาษีและปรับปรุงประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีอากร โดยหลีกเลี่ยงการขึ้นอัตราภาษี หรือการจัดเก็บภาษีอากรประเภทใหญ่

ภายใต้ Thaksinomics ทรัพยากรการคลังเป็นเพียงน้ำมันหล่อลื่นในการบริหารราชการแผ่นดินเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ดังนั้น จึงต้องระดมทรัพยากรทางการคลังทั้งปวงมาใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ โดยไม่คำนึงถึงวินัยทางการคลัง (Fiscal Discipline) และวินัยทางการเงิน (Monetary Discipline) ความคล่องตัวในการใช้จ่ายเป็นปรัชญาสำคัญของ Thaksinomics รัฐบาลพรรคไทยรักไทยเน้นการใช้ทรัพยากรที่ไม่ต้องอนุมัติรัฐสภา และปลอดพ้นจากการตรวจสอบของรัฐสภา ด้วยเหตุดังนี้ กิจกรรมกึ่งการคลัง (Quasi-Fiscal Activities) จึงผุดขึ้นเป็นอันมากในยุครัฐบาลพรรคไทยรักไทย (2544-2548) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการระดมใช้ทรัพยากรจากสถาบันการเงินของรัฐ (Public Financial Institutions : PFIs) ดังเช่น ธนาคารออมสิน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ธนาคารอาคารสงเคราะห์ และธนาคารกรุงไทย เป็นต้น รวมตลอดจนการนำรายได้จากสลากกินแบ่งรัฐบาลและเงินนอกงบประมาณต่างๆ มาใช้จ่าย การประกอบกิจกรรมกึ่งการคลังเหล่านี้มีต้องขออนุมัติรัฐสภา และปลอดพ้นจากการตรวจสอบจากรัฐสภา ในประการสำคัญสามารถอำพรางภาระที่ตกแก่ประชาชนได้¹² เมื่อถึงคราวต้องชำระหนี้คืนแก่สถาบันการเงินของรัฐเหล่านี้ รัฐสภามีอาจตัดทอนงบประมาณรายจ่ายได้ เพราะถือเป็นรายจ่ายที่รัฐบาลมีภาระผูกพันต้องจ่าย ดังกรณีการตั้งงบประมาณเพื่อชำระคืนเงินกู้จากธนาคารออมสิน ซึ่งนำไปใช้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น

การกู้เงินจากสถาบันการเงินของรัฐและการนำเงินนอกงบประมาณทั้งปวงไปใช้จ่ายช่วยอำพรางส่วนขาดดุลของภาครัฐบาล (Public-Sector Deficit) และอำพรางภาระทางการคลัง¹³ นอกจากนี้ ยังทำให้ยากแก่การประเมินผลกระทบทางเศรษฐกิจมหภาคอันเกิดจากนโยบายรัฐบาลอีกด้วย

¹² บทวิเคราะห์กิจกรรมกึ่งการคลังโดยทั่วไป ดู Mackenzie and Stella (1996) การวิเคราะห์ภาวะความเสี่ยงทางการคลัง (Fiscal Risk) ดู Brixi and Gooptu (2002) และ Brixi and Schick (2002) บทวิเคราะห์นโยบายกึ่งการคลังของรัฐบาลพรรคไทยรักไทย ดู Phongpaichit (2003)

¹³ ความพยายามในการประเมินภาระทางการคลังในอนาคตอันเกิดจากกิจกรรมกึ่งการคลัง ดู สวัสดิ์ สัจจาภินันท์ อัครวานิชิต และคณะ (2545)

3.3 มายาคติว่าด้วยทักษิณมิกส์

มายาคติที่ 1 – ทักษิณมิกส์เป็นนวัตกรรมทางความคิด ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ (paradigm shift) ในสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์

มายาคติที่ 1 ถือเป็น “โฆษณาชวนเชื่อ” เพราะทักษิณมิกส์ **มิได้** นำเสนอปรัชญาใหม่ในสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ **มิได้** นำเสนอ Systematic Analytical Framework ใหม่ และ **มิได้** นำเสนอแนวความคิดใหม่ในสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ แต่ว่าทักษิณมิกส์ผสมผสานแนวคิดดั้งเดิมเพื่อนำเสนอเมนูนโยบาย

ทฤษฎีใหม่ทฤษฎีเดียวของทักษิณมิกส์ คือ การซื้อหุ้นสโมสรฟุตบอลใน Premier League ก่อให้เกิดการพัฒนาวงการฟุตบอลไทยอย่างก้าวกระโดด และก่อให้เกิดความรุ่งโรจน์แก่เศรษฐกิจไทยอย่างสุดขีด

มายาคติที่ 2 – ทักษิณมิกส์ปฏิเสธแบบจำลองการพัฒนาเศรษฐกิจเอเชียบูรพา (East Asian Economic Development Model: EAEDM)

ทักษิณมิกส์วิพากษ์แบบจำลองนี้ว่าเป็น Single-Track Development แต่ว่ารัฐบาลทักษิณเองในภายหลังก็ดำเนินตามยุทธศาสตร์การพัฒนาแบบเปิด และให้ความสำคัญแก่อุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกเช่นเดียวกับแบบจำลองการพัฒนาเศรษฐกิจเอเชียบูรพา นอกจากนี้ นโยบายการส่งเสริมธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม รวมทั้งนโยบายเพื่อคนรากหญ้าทั้งหลาย ได้มีการดำเนินการในหลายประเทศในเอเชียบูรพามาก่อนแล้ว จึงไม่ถือเป็นนวัตกรรมทางนโยบายของทักษิณมิกส์

มายาคติที่ 3 – ทักษิณมิกส์ปฏิเสธฉันทมติแห่งวอชิงตัน (Washington Consensus) และ Neoliberalism

ฉันทมติแห่งวอชิงตัน (Washington Consensus) ประกอบด้วย การเปิดเสรีทางเศรษฐกิจ (Liberalization) การถ่ายโอนการผลิตไปสู่ภาคเอกชน (Privatization) การลดการกำกับ/ควบคุม (Deregulation) และการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ (Stabilization) รัฐบาลทักษิณได้ดำเนินนโยบายสามประการแรก และเดินตาม Neoliberalism ในระดับที่ไม่กระทบต่อผลประโยชน์ส่วนตัวและพวกพ้อง

มายาคติที่ 4 – ทักษิณมิกส์เน้นนโยบายเศรษฐกิจชาตินิยม (Nationalism)

พรรคไทยรักไทยที่กระแสชาตินิยมหลังวิกฤตการณ์เศรษฐกิจ พ.ศ. 2540 จนชนะการเลือกตั้งในเดือนมกราคม พ.ศ. 2544 ใน 9 เดือนแรก ทักษิณมิกส์เอียงข้างนโยบายเศรษฐกิจชาตินิยม เพราะความต้องการคะแนนเสียง แต่ก็ล้มเหลวมาสู่ นโยบายเศรษฐกิจเสรีนิยมมากขึ้น เพราะความต้องการผลประโยชน์ส่วนบุคคล อย่างไรก็ตาม รัฐบาลยังคงกลืนอายความเป็นชาตินิยมอยู่บ้าง ดังเห็นได้

จากการปลุกกระแสชาตินิยมเรียกร้องให้คนไทยโบกธงชาติไทยด้วยความสง่างาม และด้วยความภาคภูมิใจภายหลังการชำระหนี้เงินกู้ IMF

ภายใต้ทักษิณโมมิสต์ รัฐบาลจะยึดลัทธิเศรษฐกิจใดก็ได้ที่ให้ผลประโยชน์แก่ตนเองและพวกพ้อง.....

มายาคติที่ 5 – ทักษิณโมมิสต์เน้น Inward-Looking Strategy

ยุทธศาสตร์การพัฒนาทวิวิถีภายใต้ทักษิณโมมิสต์ให้ความสำคัญแก่ Domestic-Led Growth กอปรกับการเอียงข้างจุดยืนชาตินิยมในระยะแรกเริ่ม ทำให้มีความเข้าใจกันว่า ทักษิณโมมิสต์ยึด Inward-Looking Strategy ทว่ารัฐบาลทักษิณค่อย ๆ เปลี่ยนเม็ดเงินนโยบายไปสู่ Outward-Looking Strategy มากขึ้น เช่น นโยบายส่งเสริมสินค้า OTOP เพื่อเพิ่มการส่งออก นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว การทำกรุงเทพฯ ให้เป็นเมืองแฟชั่น การจัดตั้งเขตการค้าเสรีกับนานาประเทศ (FTAs) เป็นต้น

มายาคติที่ 6 – ทักษิณโมมิสต์ลดการพึ่งพิงต่างประเทศ

เนื่องจากนโยบายที่เกี่ยวข้องกับต่างชาติ ทำให้ไม่น่าเชื่อว่าขนาดของการเปิดประเทศจะลดลงตามเจตนารมณ์ดั้งเดิมของทักษิณโมมิสต์ โดยที่ผลของการยึดนโยบาย Consumption-Led Growth การทุ่มทุนใช้จ่ายของภาค รัฐบาลและการส่งเสริมการส่งออก ทำให้ขนาดการเปิดประเทศเพิ่มขึ้น การลดลงของอัตราส่วนเงินออมต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ การกระตุ้นการใช้จ่ายนำไปสู่การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดเพิ่มขึ้น อันจะนำไปสู่การพึ่งพิงแหล่งเงินทุนภายนอกที่เพิ่มขึ้น

มายาคติที่ 7 – ทักษิณโมมิสต์เดินตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

มีความเข้าใจผิดโดยทั่วไปว่า ทักษิณโมมิสต์เดินตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แท้ที่จริงแล้ว ทักษิณโมมิสต์มิได้ยึดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มิได้เดินตามยุทธศาสตร์ชุมชนท้องถิ่นพัฒนาหรือฉันทมติแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เมื่อมีความขัดแย้งระหว่างผลประโยชน์ชุมชนกับผลประโยชน์ของธุรกิจขนาดใหญ่ ทักษิณโมมิสต์จะเข้าข้างกลุ่มทุน

มายาคติที่ 8 – ทักษิณโมมิสต์สละดอกกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF)

หลังจากที่รัฐบาลชำระหนี้คืนกองทุนการเงินระหว่างประเทศได้หมดตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2546 นายกรัฐมนตรีทักษิณประกาศยั่วว่า รัฐบาลจะไม่คลานไปหา IMF อีกแล้ว แต่ว่า “เอกทางความคิด” ยังคงอยู่ จากการที่รัฐบาลกำหนดนโยบายตามเม็ดเงินนโยบายของ IMF เพราะการไม่ปฏิบัติตามเม็ดเงินนโยบายของ IMF ในประเด็น “การรักษาเสถียรภาพ” มีผลต่อการจัดอันดับความน่าเชื่อถือทางการเงิน (International Credit Rating) รัฐบาลทักษิณยังคงปฏิบัติตาม “IMF Policy Conditionality” ในประเด็นการถ่ายโอนการผลิตไปสู่ภาคเอกชน (Privatization) เมื่อการถ่ายโอนการผลิตไปสู่ภาคเอกชน

ให้ประโยชน์แก่ตนเองและพวกพ้อง นอกจากนี้ IMF ยังคงมีอิทธิพลต่อกระบวนการกำหนดนโยบายในประเทศไทย อย่างน้อยในหมู่นักวิชาการ (Technocrats)

รัฐบาลไทยไม่ต้องคลานไปหา IMF อีกแล้วหรือ? – ไม่มีหลักประกันว่า รัฐบาลไม่ต้องขอ Stand-By Arrangements จาก IMF อีกในอนาคต ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ต้องขอ Stand-By Arrangements ในอนาคตคือ ความผิดพลาดในการบริหารนโยบายเศรษฐกิจมหภาค และ “ความไม่มีโชค”

มายาคติที่ 9 – ทักษิณอมิกส์ไม่นำมาซึ่งวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ

รัฐบาลทักษิณย้ำประชาสัมพันธ์อยู่เสมอว่า วิกฤตการณ์เศรษฐกิจดังที่เกิดขึ้นในปี 2540 จะไม่มีวันเกิดขึ้นอีก จนดูเหมือนหนึ่งว่า ทักษิณอมิกส์จะไม่นำมาซึ่งวิกฤตการณ์เศรษฐกิจ นโยบายภายใต้ทักษิณอมิกส์ เช่น การส่งเสริมการใช้จ่ายในการบริโภค การทุ่มงบการใช้จ่ายของรัฐบาลภายใต้ชุดนโยบายเอื้ออาทรโดยมิได้ปฏิรูประบบภาษีอากร และการทุ่มงบการใช้จ่ายของรัฐบาลโดยหลบเลี่ยงกลไกการตรวจสอบและการรับผิดชอบต่อรัฐสภา อาจส่งผลให้เกิดการขาดดุลการคลังและการขาดดุลบัญชีเดินสะพัด อันอาจนำไปสู่วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในอนาคตที่มีรูปแบบแตกต่างจากวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540 และยากที่จะสร้างระบบเตือนภัยล่วงหน้า (Early Warning System)

มายาคติที่ 10 – ไม่มีอะไรดีในทักษิณอมิกส์

แม้ว่าทักษิณอมิกส์จะไม่มีอะไรใหม่ในด้านปรัชญาเศรษฐศาสตร์ ระเบียบวิธีการวิเคราะห์ และแนวความคิดพื้นฐาน ไม่มีกรอบการวิเคราะห์ที่เป็นระบบและชัดเจนเกี่ยวกับขนาดของการเปิดประเทศและขนาดของภาครัฐที่เหมาะสม แต่ทักษิณอมิกส์เชื่อว่าไม่มีอะไรดีเสียเลย

จุดเด่นของทักษิณอมิกส์อยู่ที่ การวางกรอบความคิดและนำกรอบความคิดไปดำเนินนโยบายในการสถาปนา Social Safety Net แต่ว่าการสถาปนา Social Safety Net โดยรัฐบาลมุ่งเอื้ออาทรประชาชนมากเกินไป อาจทำให้ Social Safety Net อยู่ในระดับที่ Marginal Social Cost มากกว่า Marginal Social Benefit ได้ ดังนั้น การสถาปนาดังกล่าว ควรจะอยู่ในระดับที่เหมาะสม (Optimal Social Safety Net) ซึ่งเป็นระดับที่พึงปรารถนาในแง่ของสังคมโดยรวม

4. Thaksinomics ภายใต้ระบอบทักษิณธิปไตย

ความสัมพันธ์ระหว่างเม็ดเงินนโยบายเศรษฐกิจที่รู้จักกันในนาม Thaksinomics กับระบอบทักษิณธิปไตยเป็นความสัมพันธ์สองทิศทาง ในด้านหนึ่ง Thaksinomics มีส่วนในการสร้างการเติบโตของระบอบทักษิณธิปไตย ในอีกด้านหนึ่ง การขยายตัวของระบอบทักษิณธิปไตยก่อให้เกิดความจำเป็นในการแสวงหาส่วนเกินทางเศรษฐกิจจากการกำหนดและบริหารนโยบายเศรษฐกิจ เพื่อหล่อเลี้ยงและดำรงระบอบทักษิณธิปไตยต่อไป นอกจากนี้ ยังสร้างแรงกดดันในการเพิ่มเม็ดเงินนโยบายเอื้ออาทรอีกด้วย

4.1 อนาคตของระบบทักษิณาธิปไตย

อำนาจผูกขาดทางการเมืองของพรรคไทยรักไทยและ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร จะยังมีมากขึ้น หลังการเลือกตั้งเดือนกุมภาพันธ์ 2548 อำนาจผูกขาดที่มีมากขึ้นมีทั้งในตลาดพรรคการเมือง ตลาดนักการเมือง และตลาดข้าราชการ ขณะเดียวกัน ก็เป็นที่คาดได้ว่า การนำเสนอแผนนโยบายชุดเอื้ออาทร เพื่อเสริมความภักดีของประชาชนที่มีต่อระบบทักษิณาธิปไตยจะมีมากขึ้น

คำถามพื้นฐานมีอยู่ว่า ระบบทักษิณาธิปไตยเป็นระบบที่มีเสถียรภาพหรือไม่ และอายุขัยของระบบนี้จะยืนยาวเพียงใด

เสถียรภาพของระบบทักษิณาธิปไตยถูกกำหนดโดยกลุ่มปัจจัยอย่างน้อย 4 กลุ่ม อันได้แก่

ประการแรก ความลงตัวในการแบ่งปันผลประโยชน์ทั้งทางการเมืองและเศรษฐกิจระหว่างกลุ่มต่างๆภายในพรรคไทยรักไทย เป็นปัจจัยพื้นฐานที่กำหนดเสถียรภาพของระบบทักษิณาธิปไตย ดังเป็นที่ทราบกันว่า พรรคไทยรักไทยเติบโตใหญ่จากการดูนกเลือกตั้งเผ่ายี่ และจากการควบและครอบกลุ่มและพรรคการเมืองต่างๆ พรรคไทยรักไทยจึงประกอบด้วยร้อยพ่อพันแม่ ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มต่างๆวันปะทุอย่างรุนแรง การจัดสรรเงินชดเชยแม้จะช่วยลดความขัดแย้งได้บางส่วน แต่มีโอกาสจะลดความขัดแย้งให้หมดไปได้

ประการที่สอง การเกิดภาวะวิกฤติทั้งทางเศรษฐกิจและการเมือง อาจก่อผลทำลายระบบทักษิณาธิปไตย ภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจอาจเกิดจากการดำเนินนโยบายอย่างสุ่มเสี่ยงของพรรคไทยรักไทย ส่วนวิกฤติทางการเมืองอาจเกิดจากความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับขบวนการประชาชน

ประการที่สาม การขยายแผนนโยบายเอื้ออาทรอาจช่วยรักษาเสถียรภาพของระบบทักษิณาธิปไตยได้ เพราะช่วยขยายฐานประชาชนที่มีความภักดีต่อพรรคไทยรักไทย กลุ่มชนเหล่านี้จะเป็นพลังในการคานพลังการต่อต้านระบบทักษิณาธิปไตย แต่ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มทั้งสองอาจบานปลายในการสั่นคลอนเสถียรภาพของรัฐบาล

ประการที่สี่ ระดับความอดทนของประชาชนที่มีต่อการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนบุคคลของชนชั้นปกครองเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อเสถียรภาพของระบบทักษิณาธิปไตย หากการดูดซับส่วนเกินทางเศรษฐกิจจากกระบวนการกำหนดและบริหารนโยบายเกินเลยระดับความอดทนของประชาชน ระบบทักษิณาธิปไตยยากที่จะยั่งยืนสถาพรได้ หนทางในการยืดอายุระบบทักษิณาธิปไตยอยู่ที่การเพิ่มระดับความอดทนของประชาชน หรือมิฉะนั้นก็ต้องลดระดับการดูดซับส่วนเกินทางเศรษฐกิจจากการกำหนดและบริหารนโยบาย

ระบบทักษิณาธิปไตยอาจดำรงอยู่ได้ชั่วคราวกับชั่วคราว โดยที่ต้องล่มสลายดูจเดียวกับระบบเผด็จการและระบบคณาธิปไตย อายุขัยของระบบทักษิณาธิปไตยขึ้นอยู่กับความยั่งยืนแห่งความภักดีของประชาชนที่มีต่อพรรคไทยรักไทย เสถียรภาพภายในพรรคไทยรักไทย การสร้างและ

พัฒนาผู้นำพรรคไทยรักไทยหลังยุคทักษิณ และศักยภาพในการพัฒนาพรรคไทยรักไทยจากพรรคเก่าแก่ไปเป็นพรรคมหาชน ดังที่กล่าวแล้วว่า พรรคไทยรักไทยมีลักษณะเป็นพรรคเก่าแก่อย่างชัดเจน หากเก่าแก่ ‘ล้างมือในอ่างทองคำ’ ระบอบทักษิณอาทิไปโดยก็จะพบจุดจบ¹⁴

4.2 อนาคตของ Thaksinomics

ตราบเท่าที่ระบอบทักษิณอาทิไปโดยยังคงดำรงอยู่ Thaksinomics จะยังคงมีอิทธิพลในกระบวนการกำหนดนโยบาย สิ่งที่เกิดการได้ ก็คือ การขายแผนนโยบายชุดนี้อาทรเพื่อขยายฐานการสนับสนุนทางการเมือง

ยุทธศาสตร์การพัฒนาวิถีที่เริ่มกลายพันธุ์ตั้งแต่ปี 2545 จะค่อยๆ เปลี่ยนโฉมไปเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนา ‘เอกวิถี’ ด้วยเหตุที่ยุทธศาสตร์โลกาภิวัตน์พัฒนาซึ่งเดินตามฉันทมติแห่งวอชิงตัน (Washington Consensus) มีพลังและทรงอิทธิพลเหนือยุทธศาสตร์การพัฒนารากหญ้า อากาศ FTA Mania ของรัฐบาลไทยรักไทยหลังการเลือกตั้งเดือนกุมภาพันธ์ 2548 จะทวีความเข้มข้นยิ่งขึ้น

ภายใต้ Thaksinomics การกำหนดและบริหารนโยบายยังคงจะเลยปัจจัยเชิงสถาบันและกติกาการเล่นเกม (Rules of the Game) การขาดความสนใจปัจจัยเหล่านี้ในระดับการออกแบบนโยบาย (Policy Design) ทำให้นโยบายจำนวนมากล้มเหลว¹⁵ และมีอาก่อผลที่ยั่งยืนสถาพรและให้ประโยชน์แก่สังคมไทยได้อย่างเต็มที่ ความข้อนี้เห็นได้จากโครงการกองทุนหมู่บ้านและโครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค โดยที่โครงการหลังอยู่ในภาวะล้มลุกคลุกคลาน

ภายใต้ Thaksinomics การแสวงหาส่วนเกินทางเศรษฐกิจจากการกำหนดและบริหารนโยบายเศรษฐกิจยังคงมีต่อไป ปัญหาผลประโยชน์ทับซ้อนอาจรุนแรงมากขึ้น ซึ่งก่อปฏิกิริยาการต่อต้านในประชาสังคมไทย จนถึงระดับที่อดีตนายกรัฐมนตรีและอดีตเลขาธิการสำนักงาน

¹⁴ บทวิเคราะห์อายุขัยของรัฐบาลไทย (Government Durability) ดูอาทิเช่น Chambers (2003) บทวิเคราะห์เสถียรภาพรัฐบาลไทย (Government Stability) ดูอาทิเช่น Harker (2003)

¹⁵ มติชนรายวัน ฉบับวันที่ 1 มกราคม 2548 รายงานโครงการรัฐบาลที่มีลักษณะดำเนินน้ำพริกละลายแม่น้ำ และถือเป็นผลงานชิ้นโบว์ดำของรัฐบาลจอมโปรเจ็คต์ ได้แก่ โครงการจัดตั้งบริษัทรวมค้าปลีกเข้มแข็ง จำกัด (องค์การช่วยเหลือแห่งประเทศไทย) การเปิดเสรีสุราพื้นบ้าน โครงการ Food Safety โครงการศูนย์กลางการบินแห่งชาติ โครงการกรุงเทพฯ เมืองแพชั่น โครงการเมืองใหม่นครนายก โครงการ Elite Card โครงการบ้านเอื้ออาทร โครงการประกันภัยเอื้ออาทร โครงการ “ไทยแกร่ง แข่งทั่วโลก” โครงการ Thailand Plaza เป็นต้น ในขณะที่โครงการคอมพิวเตอร์เอื้ออาทรมีข้อร้องเรียนเกี่ยวกับคุณภาพคอมพิวเตอร์ที่ขาย มีพักต้องกล่าวถึงความพยายามของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ในการนำทรัพยากรแผ่นดินไปซื้อหุ้นสโมสรลิเวอร์พูล แห่ง Premier League ประเทศอังกฤษ

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติออกมากล่าวประณามการซื้ออาวุธบ้างหลวงที่มีมากขึ้น และยางอายุของผู้บริหารรัฐบาลที่มีน้อยลง รวมทั้งสถาปนาขบวนการชะล้างให้ ‘เมืองไทยใสสะอาด’

4.3 อนาคตของเมืองไทย

ภายใต้ Thaksinomics และระบอบทักษิณชาติปีไทย สังคมไทยกำลังเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมแห่งความเสี่ยง (Risk Society) และสังคมที่ซี้ด (Rent-Seeking Society)

4.31 สังคมแห่งความเสี่ยง (Risk Society)

สังคมมนุษย์มีภาวะความเสี่ยงตามธรรมชาติ แต่รัฐบาลอาจมีส่วนในการผลิตความเสี่ยงเพิ่มขึ้น ในที่นี้จะกล่าวถึงภาวะความเสี่ยง 3 ประเภท อันได้แก่ ภาวะความเสี่ยงทางเศรษฐกิจ ทางการเมือง และทางสังคม

(ก) ภาวะความเสี่ยงทางเศรษฐกิจ (Economic Risk)

ภาวะความเสี่ยงทางเศรษฐกิจภายใต้ระบอบทักษิณชาติปีไทยเกิดจากกระบวนการกำหนดนโยบายและการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจ

กระบวนการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจภายใต้ระบอบทักษิณชาติปีไทยถืออยู่การผลิตภาวะความเสี่ยง พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร จำเลยจากการหาประโยชน์จากความเสียหาย เมื่อล้มลุกคลุกคลานจากการประกอบธุรกิจระดับสิบล้าน ก็รอดก้าวไปประกอบธุรกิจระดับร้อยล้าน และพันล้านตามลำดับ พ.ต.ท.ทักษิณได้ประโยชน์จากความเสียหาย เมื่อประกอบธุรกิจสัมปทานซึ่งมีอำนาจผูกขาด แต่การบริหารรัฐกิจสมควรใช้วิธีสุ่มเสี่ยงเช่นนี้ เพราะอาจนำมาซึ่งภาวะวิกฤติแก่สังคมเศรษฐกิจไทยได้¹⁶

กระบวนการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจขาดการตรวจสอบและการคานอำนาจ (Check and Balance) แม้ภายในคณะรัฐมนตรีก็ไม่มีรัฐมนตรีคนหนึ่งคนใดกล้าทัดทานนโยบายที่ชี้หน้าโดย พ.ต.ท.ทักษิณ แม้นโยบายดังกล่าวจะมีข้อบกพร่อง เนื่องจาก พ.ต.ท.ทักษิณเป็น Supreme Commander ของคณะรัฐมนตรี รัฐมนตรีที่สร้างความระคายเคืองและทำงานไม่ ‘เข้าตา’ อาจถูกปลดออกจากตำแหน่งได้โดยง่าย ในขณะที่เดียวกัน การสูญอำนาจและอิทธิพลของกลุ่มขุนนางนักวิชาการ อันเป็นผลจากกระบวนการทำลายตนเอง ทำให้กระบวนการกำหนดนโยบายขาดการตรวจสอบจากระบบราชการ

¹⁶ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร แสดงจุดยืนในการ ‘ไม่ทนต่อผู้ในสงครามที่รู้ว่าจะมีจุดจบอยู่ที่ความพ่ายแพ้’ (Fighting a Losing War) หากมีธุรกิจต้องล้ม ‘ผมยังนิยมเอาของใหม่ที่ใหญ่กว่าไปล้างของเสียซึ่งเล็กกว่า’ แม้จะมีภาวะความเสี่ยง ‘แต่ยิ่งเสี่ยงสูง ผลตอบแทนย่อมยิ่งสูงตาม’ (High Risk, High Return) ทั้งนี้ต้องมีการตรวจสอบความเสี่ยงอย่างรอบคอบ โดยที่ความเสี่ยงนั้นต้องสามารถคำนวณได้ (วัลยา 2547 : 109) พ.ต.ท.ทักษิณกล่าวสรุปว่า ‘วิธีการใช้ที่ใหญ่กว่ามาสะสางของเล็กกว่านี้ยังทำให้เราตัวโตขึ้นเรื่อยๆด้วย’ (วัลยา 2547 : 110)

ในการบริหารอาณาจักรธุรกิจ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ทำหน้าที่ชี้แนะนโยบาย โดยไม่สนใจปัจจัยเชิงสถาบัน สนใจภาพมหภาคมากกว่าภาพจุลภาค ภรรยาเป็นผู้เก็บรายละเอียดในระดับจุลภาค (วัลยา 2547) แต่ในการบริหารธุรกิจ พ.ต.ท.ทักษิณไม่มีรัฐมนตรีหรือผู้ใกล้ชิดคนไหนคนใดทำหน้าที่เก็บรายละเอียด ปัจจัยเชิงสถาบันจึงถูกละเลย การออกแบบนโยบายไม่มีความเนียน เพราะเร่งรีบดำเนินนโยบายเพื่อเก็บเกี่ยวคะแนนนิยมทางการเมืองเป็นด้านหลัก ความเร่งรีบมักจะนำมาซึ่งความล้มเหลวในการดำเนินนโยบาย โดยที่ต้องสูญเสียทรัพยากรแผ่นดินจำนวนมากโดยที่สังคมมิได้รับประโยชน์อันสมควร

การดำเนินนโยบายกึ่งการคลัง ด้วยการระดมทรัพยากรจากสถาบันการเงินของรัฐไปใช้จ่าย สร้างภาวะความเสี่ยงทางการคลัง (Fiscal Risk) ในเมื่อไม่มีกลไกการตรวจสอบและคานอำนาจ สถาบันการเงินของรัฐถือเป็นเครื่องมือของรัฐบาลในการบริหารนโยบายสาธารณะ หากฝ่ายบริหารสั่งการให้สถาบันการเงินของรัฐจัดสรรเงินให้กู้แก่โครงการที่เป็นนโยบายของรัฐบาล จนเกินเลยระดับอันเหมาะสม สถาบันการเงินของรัฐอาจเผชิญวิกฤติการณ์การเงิน หรือมิฉะนั้นก็ต้องมีการแปลงหนี้สถาบันการเงินของรัฐให้เป็นภาระทางการคลัง (Fiscalization)

การจัดตั้งบริษัทจำกัดหรือนิติบุคคลเฉพาะกิจ (Special Purpose Vehicle : SPV) เพื่อระดมทุนสำหรับโครงการสาธารณูปโภคขนาดใหญ่ (Mega-Projects) เป็นอีกวิธีหนึ่งที่สร้างภาวะความเสี่ยงทางการคลัง เพราะแม้จะหลีกเลี่ยงการก่อหนี้สาธารณะในปัจจุบันได้ แต่มีความเป็นไปได้สูงที่จะกลายเป็นภาระการคลังในอนาคต

นโยบาย FTA Mania สร้างภาวะความเสี่ยงทางเศรษฐกิจด้วย ในเมื่อ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ชี้้นำการทำข้อตกลงการค้าเสรีกับนานาประเทศ โดยมีได้มีการศึกษาวิจัยล่วงหน้าว่า ควรจะทำข้อตกลงการค้าเสรีกับประเทศใด และควรจะมีจุดยืนในการเจรจาในแต่ละประเทศอย่างไร อีกทั้งมิได้คำนึงถึงศักยภาพและความสามารถของนักเจรจาการค้าไทย ในประการสำคัญ รัฐบาลมิได้เตรียมการช่วยเหลือภาคเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมที่ต้องพ่ายแพ้ในเกมการค้าเสรี ต้นทุนการปรับโครงสร้างการผลิตแก่ประชาชน โดยที่ธุรกิจอาจต้องล้มละลาย และผู้ใช้แรงงานต้องว่างงาน เพียงเพราะการทำข้อตกลงการค้าเสรีอย่างสุ่มเสี่ยง

ยุทธศาสตร์การเร่งการเติบโตทางเศรษฐกิจโดยกระตุ้นการบริโภค (Consumption-Led Growth) มีผลต่อการออมมวลรวม และอาจส่งผลกระทบต่อดุลบัญชีเดินสะพัด ในประการสำคัญ สร้างภาระหนี้สินแก่ครัวเรือน ทำยที่สุด ภาวะความไร้เสถียรภาพในสังคมเศรษฐกิจโลกสร้างภาวะความเสี่ยงทางเศรษฐกิจด้วย

(ข) ภาวะความเสี่ยงทางการเมือง (Political Risks)

ภาวะความเสี่ยงทางการเมืองเกิดจากการขาดธรรมาภิบาล ความต้องการสิทธิและเสรีภาพของประชาสังคม และความวุ่นวายทางการเมือง

ระบอบทักษิณาธิบดีไม่เคยถือปฏิบัติให้มีธรรมาภิบาล (Good Governance) การขาดธรรมาภิบาลมีผลต่อคุณภาพและประสิทธิภาพการบริหารราชการแผ่นดิน และเปิดช่องให้มีการฉ้อราษฎร์บังหลวงได้ง่าย การฉ้อราษฎร์บังหลวงเชื้อเชิญกระบวนการต่อต้านรัฐบาล ซึ่งมีผลกระทบต่อเสถียรภาพของรัฐบาลและเสถียรภาพทางการเมือง

การลดธรรมาภิบาลและเสถียรภาพประชาชน รวมถึงลดเจตจำนงเช่นผู้นำภาคประชาชนระหว่างปี 2544-2547 ช่วยกระตุ้นการขับเคลื่อนขบวนการสิทธิและเสถียรภาพในสังคมการเมืองไทย หากการลดธรรมาภิบาลและเสถียรภาพยังคงมีต่อไป การเผชิญหน้าระหว่างรัฐบาลกับขบวนการสิทธิและเสถียรภาพย่อมเกิดขึ้นอย่างมีอาจหลีกเลี่ยงได้

ความไม่สงบทางการเมืองนอกจากมีพื้นฐานมาจากปัญหาสิทธิและเสถียรภาพของปวงชนแล้ว ยังมีที่มาจากความขัดแย้งด้านศาสนา (โดยเฉพาะในกรณีภาคใต้) ความขัดแย้งในการจัดการและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรท้องถิ่น (ซึ่งมีปัญหากฎหมายภาค) และความขัดแย้งในกระบวนการถ่ายโอนการผลิตจากภาครัฐบาลสู่ภาคประชาชน จนอาจเกิดการเผชิญหน้าระหว่างรัฐบาลกับสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจ

(ค) ภาวะความเสี่ยงทางสังคม (Social Risks)

สังคมมีภาวะความเสี่ยงมากขึ้น เมื่อประชาชนมีความคุ้นเคยกับเม็ดเงินนโยบายชุดเอื้ออาทร จนละทิ้งแนวทางการพึ่งตนเอง ภัยอันตรายอันเกิดจากความไว้วางใจว่า รัฐบาลจะเอื้อมือมาช่วยเหลือ หรือที่เรียกกันว่า Moral Hazard ย่อมบังเกิดได้โดยง่าย สังคมจะมีความเปราะบางและอ่อนแอ เนื่องจากนโยบายชุดเอื้ออาทรบั่นทอนความเข้มแข็งของสังคม

ภาวะความเสี่ยงของสังคมยังเกิดจากนโยบายของรัฐในการหารายได้จากกิจกรรมอบายมุข การส่งเสริมให้ประชาชนหมกมุ่นกับอบายมุขย่อมมีผลในการทอนกำลังของสังคม แม้สังคมไทยมิได้ชื่อว่าสังคมแห่งความสมถะ แต่ความสมถะซึ่งยังมีอยู่บ้างในสังคมไทยกำลังถูกทำลายจนสังคมไทยแปรเปลี่ยนเป็นสังคมอบายมุข อันอุดมด้วยความชั่วร้าย

ด้วยเหตุผลดังที่พรรณนาข้างต้น สังคมไทยกำลัง 'พัฒนา' ไปสู่สังคมแห่งความเสี่ยง เนื่องจากมีเหตุปัจจัยทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม หากภาวะความเสี่ยงในสังคมมิได้มีมากเกินไป และอยู่ในระดับที่สามารถจัดการได้ ความไร้เสถียรภาพของสังคมและความไม่มั่นคงของสังคมจะเป็นปัญหาไม่มาก หากภาวะความเสี่ยงในสังคมมีมากเกินไปที่จะจัดการได้ โดยที่รัฐมิได้สร้าง Social Safety Net ในการรองรับความเสี่ยง หรือโดยที่รัฐและผู้นำรัฐมิได้เรียนรู้ในการเพิ่มพูนศักยภาพในการจัดการความเสี่ยง สังคมย่อมต้องเผชิญกับความไร้เสถียรภาพและความไม่มั่นคงมากขึ้น

4.32 สังคมชี้จ้อ (Rent-Seeking Society)

สังคมไทยนอกจาก 'พัฒนา' ไปสู่สังคมแห่งความเสี่ยงแล้ว ยัง 'พัฒนา' เป็นสังคมชี้จ้ออย่างเต็มรูปแบบอีกด้วย การดูดซับส่วนเกินทางเศรษฐกิจจากกระบวนการกำหนดและบริหารนโยบาย

จะมีมากขึ้น และอาศัยวิธีการอันแยบยลและซับซ้อนซ่อนเงื่อนมากขึ้น ในการนี้ รัฐบาลต้องขยายฐานความภักดีของประชาชน เพื่อธำรงความชอบธรรมในการบริหารราชการแผ่นดิน เมื่อนโยบายชุดนี้ออกร้างจึงขยายตัวตามกระบวนการแสวงหาค่าเช่าทางเศรษฐกิจและการซื้อราษฎร์บังหลวง

อย่างไรก็ตาม หากลักษณะข้อดีของสังคมมีเกินเลยระดับความอดทนของประชาชน แรงต่อต้านรัฐบาลจะมีมากขึ้น หากชนชั้นปกครองยังคงต้องการกุมอำนาจการบริหารราชการแผ่นดินต่อไป จำเป็นต้องแสวงหาระดับการดูดซับส่วนเกินทางเศรษฐกิจที่เหมาะสม (Optimal Rent Seeking) เพื่อมิให้ประชาชนลุกขึ้นมาต่อต้าน ในอีกด้านหนึ่ง กลุ่มพลังประชาธิปไตยจักต้องผนึกกำลังเพื่อผลักดันให้สังคมไทยมีธรรมาภิบาล และมีกลไกการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจรัฐบาลอย่างมีประสิทธิภาพ

ตารางที่ 1

จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
หลังการเลือกตั้งเดือนมกราคม 2544
จำแนกตามพรรคและระบบการเลือกตั้ง

พรรค	จำนวน ส.ส. ระบบบัญชีรายชื่อ	จำนวน ส.ส. ระบบแบ่งเขตเลือกตั้ง	จำนวน ส.ส. รวม
1. ไทยรักไทย	48	199	247
2. ประชาธิปัตย์	31	97	128
3.ชาติไทย	6	34	40
4. ความหวังใหม่	8	28	36
5. ชาติพัฒนา	7	24	31
6. เสรีธรรม	-	14	14
7. กิจสังคม	-	1	1
8. ราษฎร	-	2	2
9. ถิ่นไทย	-	1	1
รวม	100	400	500

ที่มา คณะกรรมการการเลือกตั้ง

หมายเหตุ ข้อมูลปรับจนถึงการเลือกตั้งซ่อมเมื่อวันที่ 8 กันยายน 2545

ตารางที่ 2

ประมาณการจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ภายหลังจากการควบและครอบกลุ่มและพรรคการเมือง

พรรค	จำนวน ส.ส. ระบบบัญชีรายชื่อ	จำนวน ส.ส. ระบบแบ่งเขตเลือกตั้ง	จำนวน ส.ส. รวม
1. ไทยรักไทย	62	266	328
2. ประชาธิปัตย์	31	97	128
3.ชาติไทย	6	35	41
4. ความหวังใหม่	1	-	1
5. กิจสังคม	-	1	1
6. ราษฎร	-	2	2
รวม	100	400	500

ที่มา ตารางที่ 1

- หมายเหตุ
1. เมื่อมีการยุบพรรคถิ่นไทย ส.ส.พรรคถิ่นไทยย้ายเข้าพรรคไทยรักไทย
 2. พรรคไทยรักไทยเข้าครอบพรรคเสรีธรรม พรรคความหวังใหม่ และพรรคชาติพัฒนา
 3. ประมาณการนี้ได้คำนึงถึงจำนวน ส.ส.ที่ลาออกจากพรรคที่สังกัดเดิม เพื่อเตรียมตัวย้ายเข้าพรรคไทยรักไทย

ตารางที่ 3

จำนวนผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรขั้นต่ำ

ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

พ.ศ. 2521-2540

รัฐธรรมนูญ	มาตรา	บทบัญญัติ
1. รธน. 2521	มาตรา 95	พรรคการเมืองต้องส่งผู้สมัครไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พึงมี
2. รธน. 2534	มาตรา 106	พรรคการเมืองต้องส่งผู้สมัครไม่น้อยกว่า 120 คน (สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 360 คน ตามมาตรา 99)
3. รธน. 2534 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 5 พ.ศ. 2538	มาตรา 112	พรรคการเมืองต้องส่งผู้สมัครไม่น้อยกว่า 25% ของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พึงมี
4. รธน. 2540	-	ไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดจำนวนขั้นต่ำของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองแต่ละพรรค

ตารางที่ 4

การเสนอร่างกฎหมายทั่วไปโดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

พ.ศ. 2521-2540

รัฐธรรมนูญ	มาตรา	บทบัญญัติ
1. รธน. 2521	มาตรา 125	1. ต้องเป็นมติของพรรคการเมืองต้นสังกัด 2. ต้องมี ส.ส. สังกัดพรรคเดียวกันลงนามรับรองไม่น้อยกว่า 20 คน
2. รธน. 2534	มาตรา 143	เหมือน รธน. 2521
3. รธน. 2540	มาตรา 169	เหมือน รธน. 2521

ตารางที่ 5

อายุขัยของรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร
2544 - 2547

รัฐบาลทักษิณ	วันดำรงตำแหน่ง	วันสิ้นสุดตำแหน่ง	อายุขัย
1	17 กุมภาพันธ์ 2544	14 มิถุนายน 2544	3 เดือน 26 วัน
2	14 มิถุนายน 2544	9 ตุลาคม 2544	3 เดือน 26 วัน
3	9 ตุลาคม 2544	5 มีนาคม 2545	4 เดือน 27 วัน
4	5 มีนาคม 2545	3 ตุลาคม 2545	6 เดือน 29 วัน
5	3 ตุลาคม 2545	8 กุมภาพันธ์ 2546	4 เดือน 6 วัน
6	8 กุมภาพันธ์ 2546	8 พฤศจิกายน 2546	9 เดือน
7	8 พฤศจิกายน 2546	10 มีนาคม 2547	4 เดือน 2 วัน
8	10 มีนาคม 2547	30 มิถุนายน 2547	3 เดือน 20 วัน
9	30 มิถุนายน 2547	6 ตุลาคม 2547	3 เดือน 6 วัน
10	6 ตุลาคม 2547	5 กุมภาพันธ์ 2548	4 เดือน
รัฐบาลทักษิณ 1-9 อายุถัวเฉลี่ยต่อรัฐบาล			4 เดือน 9 วัน
รัฐบาลทักษิณ 1-10 อายุถัวเฉลี่ยต่อรัฐบาล			4 เดือน 23 วัน

ที่มา สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี
www.cabinet.thaigov.go.th

ตารางที่ 6

จำนวนบุคคลที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีในรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร
กุมภาพันธ์ 2544 – มกราคม 2547

ประเภทรัฐมนตรี	จำนวน
1. จำนวนบุคคลที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ในตำแหน่งเดิมตั้งแต่ต้น (รัฐมนตรีประจำ ชั้นหนึ่ง)	4
2. จำนวนบุคคลที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีตั้งแต่ต้น แต่ถูกสลับตำแหน่งเป็นครั้งคราว (รัฐมนตรีประจำ ชั้นสอง)	15
3. จำนวนบุคคลที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี แต่ไม่ได้ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ต้น และดำรงตำแหน่งไม่ต่อเนื่อง (รัฐมนตรีวิชาจร)	38
4. จำนวนบุคคลที่เคยดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี	57

ตารางที่ 7

องค์กฤษฎีระตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540

รายชื่อองค์กร	หมวด	มาตรา
ก. องค์การรัฐธรรมนูญภิบาล		
1. สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	แนวนโยบายแห่งรัฐ	มาตรา 89
2. คณะกรรมการการเลือกตั้ง	รัฐสภา : คณะกรรมการการเลือกตั้ง บทเฉพาะกาล	หมวด 6 ส่วนที่ 4 และมาตรา 327
3. ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา	รัฐสภา : ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา บทเฉพาะกาล	หมวด 6 ส่วนที่ 7 และมาตรา 330
4. คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	รัฐสภา : คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน แห่งชาติ บทเฉพาะกาล	หมวด 6 ส่วนที่ 8 และมาตรา 334(1)
5. ศาลรัฐธรรมนูญ	ศาล : ศาลรัฐธรรมนูญ -	หมวด 8 ส่วนที่ 3
	บทเฉพาะกาล	มาตรา 270 และมาตรา 334(1)
6. สำนักงานศาลยุติธรรม	ศาล : ศาลยุติธรรม -	หมวด 8 ส่วนที่ 3
	บทเฉพาะกาล	มาตรา 275 และมาตรา 334(1)
7. ศาลปกครอง	ศาล : ศาลปกครอง -	หมวด 8 ส่วนที่ 4
	บทเฉพาะกาล	มาตรา 280
8. คณะกรรมการป้องกันและปราบปราม การทุจริตแห่งชาติ	การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ บทเฉพาะกาล	หมวด 10 ส่วนที่ 2 มาตรา 302 มาตรา 329 และมาตรา 331
9. คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน	การตรวจเงินแผ่นดิน บทเฉพาะกาล	หมวด 11 มาตรา 329 และ 333
10. ศาลฎีกา แผนกคดีอาญาของผู้ดำรง ตำแหน่งทางการเมือง	การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ บทเฉพาะกาล	หมวด 10 ส่วนที่ 4 มาตรา 329 และมาตรา 332

รายชื่อองค์กร	หมวด	มาตรา
ข. องค์กรอิสระอื่น		
1. องค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และวิทยุ โทรคมนาคม	สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย	มาตรา 40
2. องค์กรคุ้มครองผู้บริโภค	สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย	มาตรา 57

ที่มา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540

หมายเหตุ พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2543 กำหนดให้มีองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ฯ 2 องค์กร คือ คณะกรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์แห่งชาติ (กสช.) และคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กทช.)

ตารางที่ 10

ความสำคัญของงบกลางในงบประมาณรายจ่ายรัฐบาลพรรคไทยรักไทย
(ล้านบาท)

ปีงบประมาณ	งบประมาณรายจ่ายรวม	งบกลาง	งบกลาง คิดเป็นร้อยละของ งบประมาณรายจ่าย รวม
2544	910,000	86,912	9.55
2545	1,023,000	183,841	17.97
2546	999,900	147,634	14.76
2547	1,028,000	265,826	25.86
2548	1,200,000	200,190	16.68

ที่มา สำนักงบประมาณ

หมายเหตุ งบประมาณประจำปี 2544 จัดทำในยุครัฐบาลนายชวน หลีกภัย

ตารางที่ 11
ที่มาของแนวความคิดสำคัญของทักษิณมิกซ์

แนวความคิดสำคัญของทักษิณมิกซ์	ที่มา
1. การฟื้นเศรษฐกิจจากภาวะตกต่ำ/ถดถอย ด้วยการอัดฉีดเงินเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจ	Keynesianism
2. นโยบายเอื้ออาทรและสวัสดิการสังคม	รัฐสวัสดิการในยุโรปตะวันตก
3. การพัฒนาเศรษฐกิจชนบทและเศรษฐกิจรากหญ้า	นักวิชาการไทยจำนวนมากนำเสนอแบบนี้มาช้านาน แต่ไม่มีรัฐบาลใดสนใจดำเนินนโยบายอย่างจริงจัง
4. การพัฒนาโดยให้ความสำคัญแก่อุปสงค์ภายในประเทศ (Domestic Demand) มากกว่าอุปสงค์ภายนอก (External Demand)	“Demand-led Growth Model”
5. นโยบายประชานิยม	ละตินอเมริกา
6. กองทุนหมู่บ้าน ธนาคารประชาชน SML	Microfinance, Grameen Bank
7. การแปลงสินทรัพย์เป็นทุน	Hernando de Soto
8. การใช้นโยบายกึ่งการคลัง (Quasi-Fiscal Policy)	มีหลายประเทศดำเนินการมาก่อนแล้ว

ตารางที่ 12

ความแตกต่างระหว่างยุทธศาสตร์การพัฒนาวิถี (DTDM)
กับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (BC)

ความแตกต่างด้าน	DTDM	BC
1. การผลิต	การผลิตเพื่อพาณิชย์ เพื่อการส่งออก	การผลิตเพื่อการยังชีพ ผลิตให้พอใช้ เหลือจึงขาย
2. การเกษตร	เกษตรกรรมพันธุวิศวกรรม (GMO)	เกษตรกรรมธรรมชาติ
3. การใช้ประโยชน์จากความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ	การผลิตตามความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ จะเห็นได้จาก FTAs, โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์	การกระจายการผลิต (Diversification of Production) ไม่มีคดหลักการผลิตตามความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ
4. การบริโภค	“อยู่ดี กินดี” “Consumption Maximization” “Consumption-Led Growth”	“อยู่พอดี กินพอดี” “Optimal Consumption” “Maximizing Welfare by Minimizing Consumption”
5. วิธีการดำเนินชีวิต	ส่งเสริมการใช้จ่ายในการบริโภค ส่งเสริมการใช้จ่ายเกินตัว ส่งเสริมการใช้จ่ายในการเล่นหุ้น เพื่อเพิ่มดัชนีตลาดหลักทรัพย์	“อยู่พอดี กินพอดี” ไม่ต้องการสังคมที่มีความเสี่ยง (Risk Society)
6. อบายมุข	ส่งเสริมการใช้จ่ายในการเล่นหวย ส่งเสริมการจัดตั้งกาสิโน สถานบันเทิง ส่งเสริมกิจกรรมอบายมุข	อบายมุขเป็นของต้องห้าม อบายมุขขัดต่อหลักการ “อยู่พอดี กินพอดี”
7. การจัดการทรัพยากรท้องถิ่น	เน้นบทบาทของรัฐบาลส่วนกลาง ในการจัดการทรัพยากรท้องถิ่น ทำลายความเข้มแข็งของชุมชน	เน้นบทบาทของชุมชน สร้างความเข้มแข็ง และเพิ่มสิทธิให้แก่ชุมชน ในการจัดการทรัพยากรท้องถิ่น
8. องค์กรประชาชน	ต้องการองค์กรประชาชนที่อยู่ภายใต้ การกำกับของรัฐบาล และเชื้อเพลิง รัฐบาล	ส่งเสริมการจัดตั้งองค์กรประชาชน เสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรประชาชน เพื่อสร้างอำนาจต่อรอง และ Collective Action

ภาคผนวกที่ 1 ว่าด้วยคณะรัฐมนตรีรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร

ภาคผนวกที่ 1-1

รายนามรัฐมนตรีทั้งหมด

ในรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร

กุมภาพันธ์ 2544 – ตุลาคม 2547

1. กร ทักษิณ	30. ลดาวัลย์ วงศ์ศรีวงศ์
2. กระแส ชนะวงศ์	31. วราเทพ รัตนากร
3. เกษม วัฒนชัย	32. วัฒนา เมืองสุข
4. จาตุรนต์ ฉายแสง	33. วันมูหะมัดนอร์ มะทา
5. จำลอง ศรีสุคนธ์	34. วิเชษฐ์ เกษมทองศรี
6. จำลอง เขี่ยมแจ้งพันธุ์	35. วิษณุ เครืองาม
7. ชวลิต ยงใจยุทธ	36. สันธยา คุณปลื้ม
8. ชูชีพ หาญสวัสดิ์	37. สมคิด จาตุศรีพิทักษ์
9. เศรษฐา สุวานะจาโร	38. สมบัติ อุทัยสง
10. เดช บุญ-หลง	39. สมศักดิ์ เทพสุทิน
11. ธรรมรักษ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา	40. สรรพรถ กลิ่นประทุม
12. นที ขลิบทอง	41. สัมพันธ์ บุญญานันต์
13. นิกร จำนง	42. สิทธิกร มณีรินทร์
14. เนวิน ชิดชอบ	43. สุชัย เจริญรัตนกุล
15. ประชา พรหมนอก	44. สุชาติ เชาววิศิษฏ์
16. ประชา มาลีนนท์	45. สุदारัตน์ เกยุราพันธุ์
17. ประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์	46. สุธรรม แสงประทุม
18. ประมวล รุจนเสรี	47. สุรเกียรติ์ เสถียรไทย
19. ปองพล อติเรกสาร	48. สุรพงษ์ สืบวงศ์ลี
20. ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์	49. สุริยะ จึงรุ่งเรืองกิจ
21. พงศกร เลหาวิเชียร	50. สุวรรณ วลัยเสถียร
22. พงศ์เทพ เทพกาญจนา	51. สุวัจน์ ลิปตพัลลภ
23. พงษ์ศักดิ์ รักตพงศ์ไพศาล	52. สุวิทย์ คุณกิตติ
24. พรหมมินทร์ เลิศสุริย์เดช	53. อติชัย โพธารามิก
25. พิเชษฐ สติระवाल	54. อนุทิน ชาญวีรกูล
26. พิทักษ์ อินทรวินัยนันท์	55. อนุรักษ์ จุริมาต
27. พิณีจ จารุสมบัติ	56. อารีย์ วงศ์อารยะ
28. โภคิน พลกุล	57. อุไรวรรณ เทียนทอง
29. ยุทธศักดิ์ ศศิประภา	

ภาคผนวกที่ 1-2

การปรับคณะรัฐมนตรี

รัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร

ครั้งที่	วันเดือนปี	เหตุผล
1	14 มิถุนายน 2544	นายแพทย์เกษม วัฒนชัย ลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีศึกษาธิการ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ดำรงตำแหน่งแทน
2	9 ตุลาคม 2544	พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีศึกษาธิการ สุวิทย์ คุณกิตติ ดำรงตำแหน่งแทน
3	5 มีนาคม 2545	ปรับคณะรัฐมนตรีเนื่องจากพรรคชาติพัฒนาเข้าร่วมรัฐบาล และนายเนวิน ชิดชอบ ยึดเก้าอี้รัฐมนตรีช่วยว่าการ
4	3 ตุลาคม 2545	ปรับคณะรัฐมนตรีเนื่องจากการปฏิรูประบบราชการ
5	8 กุมภาพันธ์ 2546	ปรับคณะรัฐมนตรีเนื่องจากมีปัญหาคอขวดขัดแย้งในกระทรวงยุติธรรม ซึ่งมี ร.ต.อ.ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี
6	8 พฤศจิกายน 2546	ปรับคณะรัฐมนตรีเนื่องจากขับพรรคชาติพัฒนาออกจากการร่วมรัฐบาล
7	10 มีนาคม 2547	ปรับคณะรัฐมนตรีเนื่องจากมีปัญหาวิกฤติการณ์ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้
8	30 มิถุนายน 2547	ปรับคณะรัฐมนตรีเนื่องจากนำพรรคชาติพัฒนากลับเข้าร่วมรัฐบาล
9	6 ตุลาคม 2547	พล.อ.ธรรมรักษ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา และ ร.อ.สุชาติ เชาว์วิศิษฐ รองนายกรัฐมนตรี และ พล.อ.เชษฐา สุนะจาโร รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงกลาโหม ลาออกจากตำแหน่ง

ที่มา สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

www.cabinet.thaigov.go.th

ภาคผนวกที่ 1-3

จำนวนรัฐมนตรี

รัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร

กุมภาพันธ์ 2544 – ตุลาคม 2547

รัฐบาลทักษิณ	รองนายกรัฐมนตรี	รัฐมนตรีว่าการ	รัฐมนตรีช่วยว่าการ	รวม
1	5	18(2)	14	35
2	5	18(3)	15	35
3	5	18(3)	15	35
4	6	19(4)	16	37
5	6	19	10	35
6	7	19	9	35
7	7	19	9	35
8	7	19	9	35
9	8	19	8	35
10	7	19	9	35

ภาคผนวกที่ 1-4

รายนามรัฐมนตรีขาประจำ
รัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร
กุมภาพันธ์ 2544 – ตุลาคม 2547

จาตุรนต์	ฉายแสง
ชวลิต	ยงใจยุทธ (พลเอก)
ธรรมรักษ์	อิศรางกูร ณ อยุธยา (พลเอก)
ประชา	มาลีนนท์
ประชัย	เปี่ยมสมบุญธรรม (ร.ต.อ.)
พงศ์เทพ	เทพกาญจนา
วราเทพ	รัตนากร
วันมูหะมัดนอร์	มะทา
สนธยา	คุณปลื้ม
สมคิด	จาดุศรีพิทักษ์
สมศักดิ์	เทพสุทิน
สรอรรถ	กลิ่นประทุม
สุชาติ	เซาว์วิศิษฏ์ (ร้อยเอก)
สุदारัตน์	เกยูราพันธุ์
สุรเกียรติ์	เสถียรไทย
สุรพงษ์	สีบวงศ์ลี (นายแพทย์)
สุริยะ	จิ่งรุ่งเรืองกิจ
สุวิทย์	คุณกิตติ
อดิศักดิ์	โพธารามิก

ภาคผนวกที่ 1-5

รายนามรัฐมนตรีขาประจำ ชั้นหนึ่ง

รัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร

กุมภาพันธ์ 2544 – ตุลาคม 2547

พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ	ดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีในรัฐบาลทักษิณ ทุกชุด ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ในรัฐบาลทักษิณ 1-4
วราเทพ รัตนากร	ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง ในรัฐบาลทักษิณทุกชุด
สุรเกียรติ์ เสถียรไทย	ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ในรัฐบาลทักษิณทุกชุด
สุดารัตน์ เกตุราพันธ์	ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ในรัฐบาลทักษิณทุกชุด

ภาคผนวกที่ 1-6

รายนามรัฐมนตรีขาประจำ ชั้นสอง
รัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร
กุมภาพันธ์ 2544 – ตุลาคม 2547

จาตุรนต์ ฉายแสง	รมต.สำนักนายกรัฐมนตรี	ทักษิณ 1-3
	รมต.ยุติธรรม	ทักษิณ 4
	รองนายกรัฐมนตรี	ทักษิณ 5-10
ธรรมรักษ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา	รมต.สำนักนายกรัฐมนตรี	ทักษิณ 1-4
	รมต.กลาโหม	ทักษิณ 5-7
	รองนายกรัฐมนตรี	ทักษิณ 8-9
ประชา มาลีนนท์	รมช.คมนาคม	ทักษิณ 1-4
	รมช.มหาดไทย	ทักษิณ 5-10
	รมช.สาธารณสุข	ทักษิณ 5-6
ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์	รมต.มหาดไทย	ทักษิณ 1-4
	รมต.ยุติธรรม	ทักษิณ 5
	รองนายกรัฐมนตรี	ทักษิณ 6-10
พงศ์เทพ เทพกาญจนา	รมต.ยุติธรรม	ทักษิณ 1-3
	รมต.ประจำสำนักนายกรัฐมนตรี	ทักษิณ 4
	รมต.พลังงาน	ทักษิณ 5
	รมต.ยุติธรรม	ทักษิณ 6-10
วันมูหะมัดนอร์ มะทา	รมต.คมนาคม	ทักษิณ 1-4
	รมต.มหาดไทย	ทักษิณ 5-7
	รองนายกรัฐมนตรี	ทักษิณ 8-9
	รมต.เกษตรและสหกรณ์	ทักษิณ 10
สนธยา คุณปลื้ม	รมต.วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม	ทักษิณ 1-4
	รมต.การท่องเที่ยวและกีฬา	ทักษิณ 5-10
สมคิด จาตุศรีพิทักษ์	รมต.การคลัง	ทักษิณ 1-5, 8-10
	รองนายกรัฐมนตรี	ทักษิณ 3-4, 6-7

สมศักดิ์ เทพสุทิน	รมต.ประจำสำนักนายกรัฐมนตรี	ทักษิณ 1-4
	รมต.อุตสาหกรรม	ทักษิณ 5-6
	รมต.เกษตรและสหกรณ์	ทักษิณ 7-9
	รองนายกรัฐมนตรี	ทักษิณ 10
สรอรรถ กลิ่นประทุม	รมช.มหาดไทย	ทักษิณ 1-4
	รมต.เกษตรและสหกรณ์	ทักษิณ 5-6
	รมต.การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	ทักษิณ 7-10
สุชาติ เชาว์วิศิษฐ	รมช.การคลัง	ทักษิณ 1-7
	รองนายกรัฐมนตรี	ทักษิณ 8-9
สุรพงษ์ สืบวงศ์ดี	รมช.สาธารณสุข	ทักษิณ 1-4
	รมต.เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	ทักษิณ 5-10
สุริยะ จึงรุ่งเรืองกิจ	รมต.อุตสาหกรรม	ทักษิณ 1-4
	รมต.คมนาคม	ทักษิณ 5-10
สุวิทย์ คุณกิตติ	รองนายกรัฐมนตรี	ทักษิณ 1-2, 5-7
	รมต.ศึกษาธิการ	ทักษิณ 3-4
	รมต.ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	ทักษิณ 8-10
อดิศักดิ์ โพธารามิก	รมต.พาณิชย์	ทักษิณ 1-6
	รมต.ศึกษาธิการ	ทักษิณ 7-10

ภาคผนวกที่ 1-7

รายนามรัฐมนตรีฯ

รัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร

กุมภาพันธ์ 2544 – ตุลาคม 2547

กร ทักษิณ	รองนายกรัฐมนตรี	ทักษิณ 4-6
	รมต.วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	ทักษิณ 8-10
กระแสด ชนวงค์	รมต.ประจำสำนักนายกรัฐมนตรี	ทักษิณ 1-4
เกษม วัฒนชัย	รมต.ศึกษาธิการ	ทักษิณ 1
จำลอง ครุฑขุนทด	รมช.ศึกษาธิการ	ทักษิณ 1-3
จำลอง เอี่ยมแจ้งพันธุ์	รมช.สาธารณสุข	ทักษิณ 7
ชูชีพ หาญสวัสดิ์	รมต.เกษตรและสหกรณ์	ทักษิณ 1-4
เชษฐา สุานะจาโร	รมต.วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	ทักษิณ 7
	รมต.กลาโหม	ทักษิณ 8-9
เดช บุญหลง	รองนายกรัฐมนตรี	ทักษิณ 1-4
	รมต.แรงงานและสวัสดิการสังคม	ทักษิณ 1-4
นที ขลิบทอง	รมช.เกษตรและสหกรณ์	ทักษิณ 1-4
นิกร จำนง	รมช.คมนาคม	ทักษิณ 4-10
เนวิน ชิดชอบ	รมช.พาณิชย์	ทักษิณ 4
	รมช.เกษตรและสหกรณ์	ทักษิณ 5-10
ประชา พรหมนอก	รมช.สาธารณสุข	ทักษิณ 5-6
ประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์	รมช.เกษตรและสหกรณ์	ทักษิณ 1-4
	รมว.ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	ทักษิณ 5-7
ประมวล รุจนเสรี	รมช.มหาดไทย	ทักษิณ 5-8
ปองพล อติเวทสาร	รองนายกรัฐมนตรี	ทักษิณ 1-4
	รมต.ศึกษาธิการ	ทักษิณ 5-6
พงศกร เลหาวิเชียร	รมช.คมนาคม	ทักษิณ 1-4
พงษ์ศักดิ์ รัตพงษ์ไพศาล	รมช.พาณิชย์	ทักษิณ 7-9
	รมต.อุตสาหกรรม	ทักษิณ 10

พรหมมินทร์ เลิศสุริย์เดช	รองนายกรัฐมนตรี รมต.พลังงาน	ทักษิณ 5 ทักษิณ 6-10
พิเชษฐ สถิตชวาล	รมช.อุตสาหกรรม รมช.คมนาคม	ทักษิณ 1-4 ทักษิณ 5-6
พิทักษ์ อินทรวิทยนันท์	รองนายกรัฐมนตรี	ทักษิณ 1-4
พินิจ จารุสมบัติ	รมต.วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รมต.อุตสาหกรรม รองนายกรัฐมนตรี	ทักษิณ 5-6 ทักษิณ 7-9 ทักษิณ 10
โกคิน พลกุล	รองนายกรัฐมนตรี รมต.มหาดไทย	ทักษิณ 7 ทักษิณ 8-10
ยุทธศักดิ์ ศศิประภา	รมช.กลาโหม	ทักษิณ 1-4
ลดาวัลลีย์ วงศ์ศรีวงศ์	รมช.แรงงานและสวัสดิการสังคม	ทักษิณ 1-4
วัฒนา เมืองสุข	รมช.พาณิชย์ รมต.พาณิชย์	ทักษิณ 5-6 ทักษิณ 7-10
วิเชษฐ เกษมทองศรี	รมช.คมนาคม	ทักษิณ 7-10
วิษณุ เครืองาม	รองนายกรัฐมนตรี	ทักษิณ 5-10
สมบัติ อุทัยสง	รมช.มหาดไทย	ทักษิณ 1-4
สัมพันธ์ บุญญานันต์	รมต.กลาโหม	ทักษิณ 10
สิริกร มณีรินทร์	รมช.ศึกษาธิการ รมช.สาธารณสุข	ทักษิณ 2-7 ทักษิณ 8
สุชัย เจริญรัตนกุล	รมช.สาธารณสุข	ทักษิณ 10
สุธรรม แสงประทุม	รมต.ทบวงมหาวิทยาลัย รมช.ศึกษาธิการ รมช.มหาดไทย	ทักษิณ 1-3 ทักษิณ 8-9 ทักษิณ 10
สุวรรณ วลัยเสถียร	รมช.พาณิชย์	ทักษิณ 1-4
สุวัจน์ ลิปตพัลลภ	รมต.ประจำสำนักนายกรัฐมนตรี รมต.ทบวงมหาวิทยาลัย รมต.แรงงาน รองนายกรัฐมนตรี	ทักษิณ 4 ทักษิณ 4 ทักษิณ 5-6 ทักษิณ 9-10
อนุทิน ชาญวีรกูล	รมช.สาธารณสุข รมช.พาณิชย์	ทักษิณ 9 ทักษิณ 10

อนุรักษ์ จูรีมาศ	รมต.การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	ทักษิณ 5-6
	รมต.วัฒนธรรม	ทักษิณ 7-10
อารีย์ วงศ์อารยะ	รมต.ศึกษาธิการ	ทักษิณ 10
อุไรวรรณ เทียนทอง	รมต.วัฒนธรรม	ทักษิณ 5-6
	รมต.แรงงาน	ทักษิณ 7-10

ภาคผนวกที่ 2 ผู้นำพรรคไทยรักไทยกับผลประโยชน์ ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ภาคผนวกที่ 2-1

มูลค่าหุ้นที่ถือครองของตระกูลที่เกี่ยวข้องกับรัฐบาลพรรคไทยรักไทย (ล้านบาท)

ตระกูล	2543	2544	2545	2546	2547
มาลีนนท์	24,423.00	25,569.87	22,636.23	26,711.69	20,585.83
ชินวัตร	11,772.28	12,768.20	8,365.29	18,543.52	31,543.75
ดามาพงศ์	5,864.24	6,470.88	4,125.19	9,382.78	15,267.24
โพธารามิก	1,709.39	558.82	435.52	3,031.34	866.70
วิญญรัตน์	723.31	851.21	1,611.98	1,545.78	1,750.25
มหากิจศิริ	135.72	187.57	2,360.12	3,717.65	3,324.98
เทพกาญจนา	89.21	535.16	977.25	1,993.84	1,334.74
วงศ์สวัสดิ์	-	-	-	689.67	2,042.06
จิ้งรุ่งเรืองกิจ	-	-	-	162.00	284.85

ที่มา วารสารการเงินการธนาคาร

ภาคผนวกที่ 2-2

อันดับความร่ำรวยในมูลค่าหุ้นของตระกูลที่เกี่ยวข้องกับรัฐบาลพรรคไทยรักไทย

ตระกูล	2543	2544	2545	2546	2547
มาลีนนท์	1	1	1	1	2
ชินวัตร	2	2	3	3	1
ดามาพงศ์	3	3	6	4	3
โพธารามิก	10	27	64	17	58
วิญญรัตน์	18	15	13	40	26
มหากิจศิริ	93	95	9	13	14
เทพกาญจนา	134	30	27	24	37
วงศ์สวัสดิ์	-	-	-	66	22
จิ้งรุ่งเรืองกิจ	-	-	-	196	150

ที่มา วารสารการเงินการธนาคาร

ภาคผนวกที่ 2-3
ตระกูลเศรษฐีหุ้นไทย
ปี 2543 (ณ 30 กันยายน)

อันดับ	นามสกุล	จำนวนเงิน (ล้านบาท)
1	มาลีนนท์	24,422.96
2	ชินวัตร	11,772.28
3	ดามาพงศ์	5,864.24
4	จิราธิวัฒน์	3,020.84
5	เบญจรงค์กุล	2,615.63
6	ดำรงชัยธรรม	2,394.84
7	อัสวโกคิน	2,046.18
8	จันศิริ	1,854.81
9	เลี้ยวไพรัตน์	1,765.20
10	ไพฑารามิก	1,709.39

ที่มา วารสารการเงินการธนาคาร

ปี 2544 (ณ 30 กันยายน)

อันดับ	นามสกุล	จำนวนเงิน (ล้านบาท)
1	มาลีนนท์	25,569.87
2	ชินวัตร	12,768.20
3	ดามาพงศ์	6,470.88
4	อัสวโกคิน	5,329.87
5	จิราธิวัฒน์	3,818.45
6	จันศิริ	2,493.95
7	ดำรงชัยธรรม	1,836.04
8	เบญจรงค์กุล	1,278.75
9	วิฑูรย์นกรณ	1,248.84
10	เลี้ยวไพรัตน์	1,218.63

ที่มา วารสารการเงินการธนาคาร

ปี 2545 (ณ 30 กันยายน)

อันดับ	นามสกุล	จำนวนเงิน (ล้านบาท)
1	มาลีนนท์	22,636.23
2	อัศวโกศล	12,004.72
3	ชินวัตร	8,365.29
4	จิราธิวัฒน์	5,793.35
5	ดำรงชัยธรรม	4,922.72
6	ดามาพงศ์	4,125.19
7	จันศิริ	4,061.03
8	กวรรณสูต	2,442.78
9	มหากิจศิริ	2,360.12
10	เผอญไชค	2,308.86

ที่มา วารสารการเงินการธนาคาร

ปี 2546 (ณ 30 กันยายน)

อันดับ	นามสกุล	จำนวนเงิน (ล้านบาท)
1	มาลีนนท์	26,711.69
2	อัศวโกศล	19,880.99
3	ชินวัตร	18,543.52
4	ดามาพงศ์	9,382.78
5	จิราธิวัฒน์	7,545.98
6	กวรรณสูต	6,701.76
7	จันศิริ	6,053.47
8	ดำรงชัยธรรม	5,534.74
9	เผอญไชค	4,507.25
10	วิทย์ฐานกรณ์	4,076.87

ที่มา วารสารการเงินการธนาคาร

ปี 2547 (ณ 30 กันยายน)

อันดับ	นามสกุล	จำนวนเงิน (ล้านบาท)
1	ชินวัตร	31,543.75
2	มาลีนนท์	20,585.83
3	ดามาพงศ์	15,267.24
4	อัศวโภคิน	14,551.99
5	กรรมสิทธิ์	8,925.95
6	จิราธิวัฒน์	7,322.10
7	ลาภวิสุทธิสิน	6,892.12
8	เบญจรงค์กุล	6,864.20
9	จันศิริ	5,123.83
10	จรณะจิตต์	4,951.13

ที่มา: วารสารการเงินการธนาคาร

ภาคผนวกที่ 2-4
เศรษฐกิจหุ้นไทย
ปี 2543 (ณ 30 กันยายน)

อันดับ	ชื่อ - นามสกุล	จำนวนเงิน (ล้านบาท)
1	นายพานทองแท้ ชินวัตร	11,482.28
2	นายบรรณพจน์ ดามาพงศ์	5,864.24
3	นายประวิทย์ มาลีนนท์	4,887.76
4	น.ส. รัตนา มาลีนนท์	3,363.22
5	นายประชา มาลีนนท์	3,362.80
5	นายประชุม มาลีนนท์	3,362.80
5	นายประสาร มาลีนนท์	3,362.80
5	น.ส. อัมพร มาลีนนท์	3,362.80
9	น.ส. นิภา มาลีนนท์	2,720.80
10	นายไพบุลย์ ดำรงชัยธรรม	2,394.84

ที่มา วารสารการเงินการธนาคาร

ปี 2544 (ณ 30 กันยายน)

อันดับ	ชื่อ - นามสกุล	จำนวนเงิน (ล้านบาท)
1	นายพานทองแท้ ชินวัตร	12,448.20
2	นายบรรณพจน์ ดามาพงศ์	6,470.88
3	นายประวิทย์ มาลีนนท์	5,161.84
4	นายอนันต์ อัครโกคิน	4,644.58
5	น.ส. รัตนา มาลีนนท์	3,551.82
6	นายประชุม มาลีนนท์	3,551.36
6	นายประสาร มาลีนนท์	3,551.36
6	น.ส. อัมพร มาลีนนท์	3,551.36
9	น.ส. นิภา มาลีนนท์	2,647.36
10	นายไพบุลย์ ดำรงชัยธรรม	1,836.04

ที่มา วารสารการเงินการธนาคาร

ปี 2545 (ณ 30 กันยายน)

อันดับ	ชื่อ - นามสกุล	จำนวนเงิน (ล้านบาท)
1	นายอนันต์ อัครโกคิน	9,858.16
2	นายไพบุลย์ ดำรงชัยธรรม	4,922.72
3	นายประวิทย์ มาลีนนท์	4,568.00
4	นายพานทองแท้ ชินวัตร	4,417.89
5	นายบรรณพจน์ ดามาพงศ์	4,125.19
6	น.ส. พิณทองทา ชินวัตร	3,743.40
7	น.ส. รัตนา มาลีนนท์	3,143.20
8	นายประชุม มาลีนนท์	3,142.80
8	นายประสาร มาลีนนท์	3,142.80
8	น.ส. อัมพร มาลีนนท์	3,142.80

ที่มา วารสารการเงินการธนาคาร

ปี 2546 (ณ 30 กันยายน)

อันดับ	ชื่อ - นามสกุล	จำนวนเงิน (ล้านบาท)
1	นายอนันต์ อัครโกคิน	16,373.37
2	น.ส. พิณทองทา ชินวัตร	10,208.00
3	นายบรรณพจน์ ดามาพงศ์	9,382.78
4	นายพานทองแท้ ชินวัตร	7,864.65
5	นายเปรมชัย กรรณสูต	5,692.60
6	นายไพบุลย์ ดำรงชัยธรรม	5,534.74
7	นายประวิทย์ มาลีนนท์	5,390.24
8	นางปราณี เผอิญโชค	3,948.50
9	น.ส. รัตนา มาลีนนท์	3,708.98
10	นายประชุม มาลีนนท์	3,708.50
10	นายประสาร มาลีนนท์	3,708.50
10	น.ส. อัมพร มาลีนนท์	3,708.50

ที่มา วารสารการเงินการธนาคาร

ปี 2547 (ณ 30 กันยายน)

อันดับ	ชื่อ - นามสกุล	จำนวนเงิน (ล้านบาท)
1	น.ส. พิณทองทา ชินวัตร	18,032.76
2	นายบรรณพจน์ ดามาพงศ์	15,267.24
3	นายอนันต์ อัสวโกคิน	12,314.84
4	นายพานทองแท้ ชินวัตร	11,096.62
5	นายเปรมชัย กรรณสูต	7,584.32
6	นายไพบุลย์ ดำรงชัยธรรม	4,151.05
7	นายประวิทย์ มาลีนนท์	4,111.20
8	นางนิจพร จรณะจิตต์	4,029.29
9	นายวิชัย เบญจรงค์กุล	3,743.39
10	น.ส. สุภาพร ลาภวิสุทธิสิน	3,546.59

ที่มา วารสารการเงินการธนาคาร

บรรณานุกรม

รายงานข่าว

“30 นักคิด-นักวิชาการ ชำแหละระบอบทักษิณกับอนาคตประเทศไทย”

มติชน ฉบับวันที่ 19 มกราคม 2547

“The Rise of Thaksinomics and What the Implications are for Thailand”,

The Nation (January 20, 2004).

“Defining Down Democracy”,

Newsweek (January 16, 2004).

“Ignoring Critics, Thaksin Tightens His Grip on Nation : The Darker Side of Thaksinomics”,

New York Times (March 15, 2004).

ภาษาไทย

เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสวีธรรม

วิเคราะห์โครงการผันเงินในเชิงเศรษฐศาสตร์การเมือง

กรุงเทพฯ สภากรมเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์ 2518

เกษียร เตชะพีระ

บุชกับทักษิณ : ระบอบอำนาจนิยมขวาใหม่ไทย-อเมริกัน

กรุงเทพฯ โครงการจัดพิมพ์คบไฟ 2547

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง

แปลงทักษิณเป็นทุน

กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์ขอคิดด้วยคน 2547

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง และคณะ (2547ก)

รู้ทันทักษิณ

กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์ขอคิดด้วยคน 2547

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง และคณะ (2547ข)

รู้ทันทักษิณ 2

กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์ขอคิดด้วยคน 2547

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง และคณะ (2547ค)

รู้ทันทักษิณ 3

กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์ขอคิดด้วยคน 2547

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง และคณะ (2547ง)

รู้ทันภาษา รู้ทันการเมือง

กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์ขอคิดด้วยคน 2547

ถวิล นิลใบ

“Thaksinomics : Dual Track Policy and Social Capitalism”

www.ru.ac.th/subjects/homestud

นิชาภา ศิริวัฒน์

Branding ไทยรักไทย

กรุงเทพฯ บริษัท เฮลท์แคร์ พับบลิชซิ่ง จำกัด กันยายน 2546

นิตยสารฟ้าเดียวกัน ฉบับระบอบทักษิณ

ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 มกราคม – มีนาคม 2547

นิธิ เอียวศรีวงศ์

“ทักษิณอมิกส์”

มติชนรายวัน ฉบับวันที่ 23 พฤศจิกายน 2544

ปกรณ วิชยานนท์

“สิ้นเชื่อในชนบทไทยและการแปลงสินทรัพย์ (ที่ดิน) เป็นทุน”

รายงานที่ดีอาร์ไอ ฉบับที่ 35 เดือนพฤศจิกายน 2546 สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

ปราณ พิสิฐเศรษฐการ (2547ก)

ทักษิณกับนโยบายสังคม

กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์มติชน 2547

ปราณ พิสิฐเศรษฐการ (2547ข)

ทักษิณบนเวทีเอเชียและโลก

กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์มติชน 2547

ปราณ พิสิฐเศรษฐการ (2547ค)

ทักษิณอมิกส์และ CEO ประเทศไทย

กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์มติชน 2547

เมธี ครองแก้ว

“ทักษิณอมิกส์ : แนวทางการพัฒนารูปแบบใหม่สำหรับประเทศไทยจริงหรือ?”

บทความนำเสนอในการประชุมทางวิชาการเรื่อง มิติใหม่ของรัฐไทย : ของจริงหรือภาพลวงตา?

จัดโดยคณะพัฒนาการเศรษฐกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ วันที่ 24 กันยายน 2547

รังสรรค์ ณะพรพันธุ์ (2532/2546)

กระบวนการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจในประเทศไทย :

บทวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์เศรษฐกิจการเมือง พ.ศ. 2475-2530

ฉบับพิมพ์ครั้งแรก สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย 2532

ฉบับพิมพ์ครั้งที่สาม โครงการจัดพิมพ์คปไฟ 2546

รังสรรค์ ณะพรพันธุ์ (2536/2543)

สังคมเศรษฐกิจไทยในทศวรรษ 2550 : ยุทธศาสตร์การพัฒนาในกระแสโลกาภิวัตน์

ฉบับพิมพ์ครั้งแรก สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย 2536

ฉบับพิมพ์ครั้งที่สี่ โครงการจัดพิมพ์คปไฟ 2543

รังสรรค์ ณะพรพันธุ์

คู่มือการเมืองไทย

กรุงเทพฯ โครงการจัดพิมพ์คปไฟ 2544

รังสรรค์ ณะพรพันธุ์

เศรษฐศาสตร์รัฐธรรมนูญ : บทวิเคราะห์รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 เล่ม 1-3

กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์มติชน 2546

รัตพงษ์ สอนสุภาพ

Thaksino's Model ปฏิรูปความมั่งคั่งสู่ฐานอำนาจใหม่

กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์ ยู เอ็กซ์ เพรส 2546

วัลยา

ทักษิณ ชินวัตร : ตาตุดาว เท้าติดดิน ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 27

กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์มติชน 2547

วิฑูลดา มาตั่นบุญ และสมนึก ชัชวาลย์

“การวิจัยและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง”

สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2546

วิโรจน์ ณ ระนอง อัญชญา ณ ระนอง และศรัชัย เตரியมวรกุล

“หนึ่งปีแรกของการจัดหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า”

โครงการติดตามประเมินผลการจัดหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ระยะเวลาที่ 2 (2546-2547)

ฉบับปรับปรุง กุมภาพันธ์ 2547 สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย 2547

สรกุล อดุลยานนท์

ทักษิณ ชินวัตร อัศวินคลื่นลูกที่สาม ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 18

กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์มติชน 2547

สังคีต พีริยะรังสรรค์ และคณะ

*โครงการวิจัยความคิดเห็นของประชาชนต่อหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า
ภายใต้หลักความรับผิดชอบต่อร่วมกัน*

กรุงเทพฯ : สถาบันที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2547

สาวิตรี สัจจาภินันท์ อัครวานิชิต และคณะ

“ความยั่งยืนทางการคลังกับเป้าหมายเงินเพื่อ : การผสมผสานนโยบายที่เหมาะสม”

บทความในการสัมมนาวิชาการประจำปีธนาคารแห่งประเทศไทย 2545 สิงหาคม 2545

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ความอยู่ดีมีสุขของคนไทย 5 ปีหลังวิกฤตเศรษฐกิจ

กรุงเทพฯ บริษัท เพชรรุ่งการพิมพ์ จำกัด 2546

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2547ก)

2 ปีแห่งการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

กรุงเทพฯ บริษัท เพชรรุ่งการพิมพ์ จำกัด 2547

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2547ข)

รายงานการประเมินนโยบายเศรษฐกิจจากหญ้าและหลักประกันสังคมของรัฐบาล

กรุงเทพฯ บริษัท เพชรรุ่งการพิมพ์ จำกัด 2547

สำนักนายกรัฐมนตรียุค

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรียุคว่าด้วยกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

กรุงเทพฯ 2544

สุภวรรณ รจนาปกรณ

คมความคิด ทักษิณ ชินวัตร เล่ม 1-3

กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์วรรณสาส์น 2546

สุวินัย ภรณวลัย

แกะรอยทักษิณมิคส์ กับความจำเป็นของทางเลือกที่สาม

กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์ Openbooks 2547

ไสว บุญมา

คิดนอกคอก ทำนอกคัมภีร์

กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์ไอ้พระเจ้า 2547

อัมมาร สยามวาลา

“นโยบายการเงินยุคคิดใหม่ทำใหม่”

มติชนรายวัน ฉบับวันที่ 15 มิถุนายน 2544

อัมมาร สยามวาลา

“ทักษิโนมิกส์”

สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2546

อัมมาร สยามวาลา

“คนจน คนรวย กับโครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค”

บทสนทนาสาธารณกิจครั้งพิเศษในโอกาสครบรอบ 20 ปีของมูลนิธิประชากร
วันที่ 20 มีนาคม 2546

ภาษาอังกฤษ

Aeusrivongse, Nidhi.

“Thaksinomics”,

Kyoto Review of Southeast Asia, Issue 1 (March 2002).

Alias, Nor Zahidi.

“A New Economic Model for East Asia?”,

Malaysian Business (September 24, 2003).

Alias, Nor Zahidi.

“Thaksinomics : Part II”,

Malaysian Business (November 03, 2003).

Arghiros, Daniel.

Democracy, Development, and Decentralization in Provincial Thailand.

Great Britain : Curzon Press, 2001.

Asia Monitor.

“The Danger of Thaksinomics”,

<http://search.epnet.com/direct.asp?an=8672399&db=buh>

Barbosa-Filho, Nelson H.

“A Note on the Theory of Demand-led Growth”,

Contributions to Political Economics, Vol.19, 2000, pp. 19-32.

Bowring, Philip.

“Thaksin is Riding High – Maybe Too High”,

International Herald Tribune (January 6, 2004).

Brixi, H.p., and Allen Schick (eds.)

Government at Risk : Contingent Liabilities and Fiscal Risk.

New York : Oxford University Press, 2002.

Brixi, H.P., and S. Gooptu,

“Dealing with Contingent Liabilities in Indonesia and Thailand”,
in *Brixi and Schick (2002)*.

Calloni, Marina.

“Neopopulism and Corruption : Toward a New Critique of the Elite”,
Constellations, Vol. 5, No.1 (1998), pp.96-109.

Case, William F.

“Thai Democracy, 2001 : Out of Equilibrium”,
Asian Survey, Vol.41, No.3 (May-June 2001), pp. 525-547.

Chaipravat, Olarn.

“Thailand’s Positioning in a New Global Economic Paradigm”,
Kyoto Review of Southeast Asia, Issue 4 (October 2003).

Chalamwong, Yongyuth.

“Thaksinomics, Labour Market and International Migration in Thailand”,
Thailand Development Research Institute Foundation, February 2004.

Chambers, Paul.

“Factions, Parties, Coalitions, and Cabinet Durability : The Case of Thailand”.
A Paper presented at the Midwest Political Science Association Conference, Chicago,
Illinois, April 4-6, 2003.

Chandoevwit, Worawan.

“Thailand’s Grass Roots Policies”,
TDRl Quarterly Review, Vol.18, No.2 (June 2003).

Changnoi.

“The Principles of Thaksinomics”,
www.geocities.com/changnoi2/tnomics.htm (January 5, 2004).

Changsorn, Pichaya.

“Regional Forum : Thaksinomics in the Spotlight”,
The Nation (September 25, 2002).

Chong, Florence.

“Is Capitalism Dead? – Thailand’s Richest Man Says the West Needs to Rethink Its
Priorities”,
Asia Today International (June 1, 2004).

Coleman, Brett E.

“Microfinance in Northeast Thailand : Who Benefits and How Much?”.
ERD Working Paper Series No. 9, Economics and Research Department,
Asian Development Bank (April 2002).

Connors, Michael Kelly.

“Political Reform and the State in Thailand”,
Journal of Contemporary Asia, Vol.29, No.2 (1999), pp. 202-226.

Connors, Michael Kelly.

Democracy and National Identity in Thailand.
London : RoutledgeCurzon, 2003.

Croissant, Aurel, and Jorn Dosch.

“Old Wine in New Bottlenecks? Elections in Thailand under the 1997 Constitution”.
Institute of Political Science, Ruprecht-Karls University, Heidelberg, Germany.

Doronila, Amando.

“Thaksinomics”,
www.inq7.net/opi/2003/sep/10/opi_amdoronila-1.htm (September 10, 2003).

Downs, Anthony.

An Economic Theory of Democracy.
New York : Harper and Row, 1957.

Fineman, Dan.

“Toxinomics : Thai Prime Minister Thaksin Shinawatra’s Conflicts of Interest Endanger
Thailand’s Recovery”,
Far Eastern Economic Review (February 19, 2004).

Fullbrook, David.

“Thailand : The Economics of Vice”,
Asia Times (January 8, 2004).

Fullbrook, David.

“Thailand’s Boom : Will It Last”,
Asia Times (January 24, 2004).

Funston, John.

“Political Reform in Thailand : Real or Imagined?”,
Asian Journal of Political Science, Vol.8, No.2 (2000), pp. 89-108.

Funston, John.

“Thailand : Thaksin Fever”,

Southeast Asian Affairs 2002 (Singapore : Institute of Southeast Asian Studies, 2002),
pp. 305-325.

Ganesan, N.

“Thaksin and the Politics of Domestic and Regional Consolidation in Thailand”.

Contemporary Southeast Asia, Vol. 26, No.1 (2004), pp.26-44.

Gundzik, Jephraim P.

“Thaksin’s Populist Economics Buoy Thailand”,

Asia Times (August 3, 2004).

Harker, William R.

“Leadership, Vote-Choice, and Government Stability in Thailand”.

A paper presented at the Midwest Political Science Association Conference, Chicago,
Illinois, April 3-6, 2003.

Heller, Peter S.

“Considering the IMF’s Perspective on a Sound Fiscal Policy”,

International Monetary Fund, IMF Policy Discussion Paper PDP/02/08, July 2002.

Henderson, Richard.

“Thailand’s Thaksinomics Under Attack”,

United Press International (August 12, 2004).

Hewison, Kevin.

“Resisting Globalization : A Study of Localism in Thailand”.

The Pacific Review, Vol.13, No.2 (2000), pp. 279-296.

Hopfner, Jonathan.

“Thailand’s Painless IMF Pullout”,

Asia Times (September 20, 2003).

Ingsrisawang, Cholada.

“Jury Still out on Thaksinomics”,

Bangkok Post Mid-Year Economic Review 2004.

International Monetary Fund.

“IMF Concludes 2003 Article IV Consultation with Thailand”,
International Monetary Fund, Public Information Notices (PINs)
No. 03/119, September 17, 2003.

Jansen, Karel.

“The Scope for Fiscal Policy : A Case Study of Thailand”,
Development Policy Review, Vol.22, No.2 (2004), pp. 207-228.

Javis, Darryl S. L.

“Problems and Prospects in Thaksin’s Thailand”,
Asian Survey, Vol.42, No.2 (March-April 2002), pp. 297-319.

Kaboski, Joseph P., and Robert M. Townsend.

“An Evaluation of Village – Level Microfinance Institutions”,
Paper presented at *LACEA 2001 Annual Meeting*, Montevideo, Uruguay,
October 18-20, 2001.

Kaboski, Joseph P., and Robert M. Townsend.

“The Impact of Credit – An Early Evaluation of a Large-Scale Government Credit
Injection”,
The Thailand Project, University of Chicago, March 24, 2004.

Kanoksilp, Jiwamol.

“Assessing Thaksinomics : OK in Short Term, But..”,
The Nation (August 4, 2003).

Khanthong, Thanong.

“Thaksinomics Dead in Japanese Waters”,
The Nation (November 23, 2001).

Khanthong, Thanong.

“Thaksinomics 2002 : Analysis : PM Making Keynes Proud”,
The Nation (December 27, 2002).

Khanthong, Thanong.

“Troubling Signs For Thaksinomics”,
Sinchew-i.com (February 27, 2004).

Leahy, Chris.

“Thaksin Shapes His Brave New Thailand”,
Euromoney, Vol.35, Issue 419, March 2004.

Lewis, Glen.

“Thaksin’s Five Ring Circus”,
Asian Focus Group (September 2002).

Lian, Daniel.(2001a)

“Asia Pacific : First Steps in Dismantling the East Asia Economic Model”,
Global Economic Forum (May 16, 2001), Morgan Stanley.

Lian, Daniel (2001b).

“Tycoon Versus Labourer”,
Global Economic Forum (June 7, 2001).

Lian, Daniel.(2001c)

“Thailand : Buckle Up Thaksin Skeptics...Here Comes TAMC”,
Global Economic Forum (July 10, 2001), Morgan Stanley.

Lian, Daniel (2001d).

“Thailand : Understanding Mr.Thaksin’s New Development Model”,
Global Economic Forum (August 1, 2001).

Lian, Daniel.(2001e)

“Thailand : Thaksin’s Acquittal Brightens Long-Term Economic Outlook”,
Global Economic Forum (August 6, 2001), Morgan Stanley.

Lian, Daniel.(2002a)

“Thailand : The First Anniversary of Thaksinomics”,
Global Economic Forum (January 15, 2002), Morgan Stanley.

Lian, Daniel. (2002b)

“Past EAEM Strategy Bred Asian Crony Capitalism”,
Global Economic Forum (June 6, 2002), Morgan Stanley.

Lian, Daniel.(2002c)

“Asia Pacific : Learning from Thaksin”,
Global Economic Forum (September 11, 2002), Morgan Stanley.

Lian, Daniel. (2002d)

“Thailand : Thaksin’s Second Chapter”,
Global Economic Forum (October 29, 2002), Morgan Stanley.

Lian, Daniel.(2002e)

“Asia Pacific : Don’t Stay Boxed In”,
Global Economic Forum (November 14, 2002), Morgan Stanley.

Lian, Daniel.(2003a)

“Thailand : Capital Creation – The Next Step Up?”,
Global Economic Forum (January 16, 2003), Morgan Stanley.

Lian, Daniel.(2003b)

“Asia Pacific : Phenomena”,
Global Economic Forum (February 6, 2003), Morgan Stanley.

Lian, Daniel.(2003c)

“Asia Pacific : Asian Domestic Demand Growth Models Reconsidered”,
Global Economic Forum (February 18, 2003), Morgan Stanley.

Lian, Daniel.(2003d)

“Thailand : Setting Mr.Thaksin’s Fiscal Record Straight”,
Global Economic Forum (February 26, 2003), Morgan Stanley.

Lian, Daniel.(2003e)

“Thailand : Macro and Policy Insights From the Thai Summit”,
Global Economic Forum (March 11, 2003), Morgan Stanley.

Lian, Daniel.(2003f)

“Thailand : Setting Mr.Thaksin’s Economic Record Straight”,
Global Economic Forum (March 26, 2003), Morgan Stanley.

Lian, Daniel.(2003g)

“Asia Pacific : Assessing Southeast Asia’s Latitude in Domestic Demand Policy”,
Global Economic Forum (April 11, 2003), Morgan Stanley.

Lian, Daniel.(2003h)

“Thailand : Twin Dimensions of Mr. Thaksin’s Dual Track Model”,
Global Economic Forum (May 7, 2003), Morgan Stanley.

Lian, Daniel.(2003i)

“Thailand : This Siam House Is Different”,
Global Economic Forum (May 16, 2003), Morgan Stanley.

Lian, Daniel.(2003j)

“Thailand : Dual Track to Recovery”,
Asia Times, June 3, 2003.

Lian, Daniel.(2003k)

“Thailand : Setting PM’s Nationalistic Agenda Straight”,
Global Economic Forum (June 6, 2003), Morgan Stanley.

Lian, Daniel.(2003l)

“Asia Pacific : In Search of Synthesis in Southeast Asia”,
Global Economic Forum (June 27, 2003), Morgan Stanley.

Lian, Daniel.(2003m)

“Thailand : Understanding Mr. Thaksin’s Latest Trilogy”,
Global Economic Forum (July 1, 2003), Morgan Stanley.

Lian, Daniel.(2003n)

“Asia Pacific : Two Stars and a Laggard”,
Global Economic Forum (July 14, 2003), Morgan Stanley.

Lian, Daniel.(2003o)

“Asia Pacific : Jakarta Blast Prompts Southeast Asia Comparison”,
Global Economic Forum (August 7, 2003), Morgan Stanley.

Lian, Daniel.(2003p)

“Asia Pacific : The Emergence of Social Capitalism”,
Global Economic Forum (September 1, 2003), Morgan Stanley.

Lian, Daniel.(2003q)

“Asia Pacific : Four Bets and Two Winners”,
Global Economic Forum (September 23, 2003), Morgan Stanley.

Lian, Daniel.(2003r)

“Thailand : Riding on Macro Tigers”,
Global Economic Forum (October, 2003), Morgan Stanley.

Lian, Daniel.(2003s)

“Asia Pacific : Second-Track Principles – Malay-Thai Comparison”,
Global Economic Forum (October 3, 2003), Morgan Stanley.

Lian, Daniel.(2003t)

“Thailand : Vayukpak”,
Global Economic Forum (November 7, 2003), Morgan Stanley.

Lian, Daniel.(2003u)

“Thailand : Right Curbs at the Right Time”,
Global Economic Forum (November 18, 2003), Morgan Stanley.

Lian, Daniel.(2003v)

“Thailand : Thailand’s New Macro Drivers”,
Global Economic Forum (November 26, 2003), Morgan Stanley.

Lian, Daniel.(2004a)

“Asia Pacific : Asia’s Rural Tears”,
Global Economic Forum (June 18, 2004), Morgan Stanley.

Lian, Daniel.(2004b)

“Asia Pacific : Asia’s Economic Sovereignty”,
Global Economic Forum (July 13, 2004), Morgan Stanley.

Lian, Daniel.(2004c)

“Thailand : Mr.Thaksin’s Third Chapter”,
Global Economic Forum (July 21, 2004), Morgan Stanley.

Lian, Daniel.(2004d)

“Thailand : Mr.Thaksin Has a Plan”,
Global Economic Forum (September 22, 2004), Morgan Stanley.

Lian, Daniel.(2004e)

“Asia Pacific : Parties, Solutions, Second Track and Social Capitalism”,
Global Economic Forum (December 19, 2004), Morgan Stanley.

Limskul, Kitti.

“Assessing Thaksinomics”,
Bangkok Post Mid-Year Economic Review 2004.

Llanto, Gilberto M., and Ryu Fuki.

“Innovations in Microfinance in Southeast Asia”,
 Philippine Institute for Development Studies, Discussion Paper Series No.2003-11,
 July 2003.

Looney, Robert.

“Thaksinomics : A New Asian Paradigm?”,
The Journal of Social, Political and Economic Studies, Vol.29, No.1 (Spring 2004),
 pp. 65-85.

Mackenzie, G.A., and Peter Stella.

Quasi-Fiscal Operations of Public Financial Institutions.
 International Monetary Fund, Washington DC, October 1996.

McCargo, Duncan.

“Populism and Reformism in Contemporary Thailand”,
South East Asia Research, Vol.9, No.1(2001), pp. 89-107.

Montesano, Michael J.

“Thailand in 2000 : Shifting Politics, Dragging Economy, Troubled Border”,
Asian Survey, Vol.41, No.1 (2001), pp. 171-180.

Mueller, Dennis C.

Constitutional Democracy.
 New York : Oxford University Press, 1996.

Newman, Bruce I. (ed.)

Handbook of Political Marketing.
 Thousand Oaks, California : Sage Publications. Inc., 1999.

Ng, Serena.

“Finding Substitute for Export-led Growth”,
The Business Times (August 30, 2003).

Palley, Thomas I.

“A New Development Paradigm Domestic Demand-led Growth :
 Why It Is Needed & How to Make It Happen”.
Foreign Policy In Focus (September 2002).

Panasornprasit, Chookiat.

“Thailand : Politicized Thaksinization”,
Southeast Asian Affairs 2004 (Singapore : Institute of Southeast Asian Studies, 2004),
 pp. 257-266.

Peng, Wang Tai.

“Why Thaksinomics Works”,
ASIA/NC (December 2003 – January 2004).

Perrin, Andrew.

“The Thaksin Effect”,
Time Asia (.....).

Pesek, Jr., William.(2003a)

“Thailand’s Booming, But What About the Debt”,
Bloomberg (February 5, 2003).

Pesek, Jr., William. (2003b)

“Commentary : Taking the Longer View on Thailand's Debts”,
International Herald Tribune (July 28, 2003).

Pesek, Jr., William. (2003c)

“Thaksinomics – Asia's Future or Debt End?”,
Bloomberg (October 21, 2003).

Pesek, Jr., William. (2004a)

“Thaksinomics Loses its Luster in Asia”,
Bloomberg (December 21, 2004).

Pesek, Jr., William. (2004b)

“Is Thai Economy Fizzling – Again?”,
Bloomberg (April 28, 2004).

Pesek, Jr., William. (2004c)

“As Thaksin's Star Fades, Who Will Be the Region's Voice?”,
Bloomberg (December 23, 2004).

Phongpaichit, Pasuk.

“Financing Thaksinomics”,
Chulalongkorn Journal of Economics, Vol.15, No.3 (2003).

Phongpaichit, Pasuk, and Chris Baker,

Thaksin : The Business of Politics in Thailand.
Chiangmai : Silkworm Books, 2004.

Phongpaichit, Pasuk, and Chris Baker.

“Rising Debt Poses Threat”,
Bangkok Post (July 20, 2004).

Pongsudhirak, Thitinan.

“Thailand : Democratic Authoritarianism”,
Southeast Asian Affairs 2003 (Singapore : Institute of Southeast Asian Studies, 2003),
pp. 277-290.

Rathanamongkolmas, Abhinya.

“Thailand : A Moment of Transition”,
Southeast Asian Affairs 2001 (Singapore : Institute of Southeast Asian Studies, 2001),
pp. 325-336.

Samalapa, Sansern.

“Growth at any Cost?”,
Bangkok Post Mid-Year Economic Review 2004.

Schaffer, Frederic Charles.

“What Is Vote Buying : Empirical Evidence”.
 Unpublished paper, Department of Political Science, M.I.T. (September 3, 2002.)

Shinawatra, Thaksin.(2001a)

“Inaugural Address”,
 The 57th Session of ESCAP, UN Conference Centre, Bangkok, Thailand.
 April 23, 2001.

Shinawatra, Thaksin.(2001b)

“Next Generation Asia”,
 Keynote Address at the 2001 Fortune Global Forum, Hong Kong, May 9, 2001.

Shinawatra, Thaksin.

“Inaugural Address”,
 The 58th Session of ESCAP, UN Conference Centre, Bangkok, Thailand.
 May 20, 2002.

Shinawatra, Thaksin.

Thaksinomics.
 Bangkok : The Royal Thai Government Publication, 2003.

Schmitz, Hubert.

“Collective Efficiency and Increasing Returns”,
Cambridge Journal of Economics, Vol.23 (1999), pp. 465-483.

Smith, Patrick.

“Thaksinomics to Get a Chance Following Ruling”,
Taipei Times (August 7, 2001).

Smith, Patrick.

“The World According to Thaksin”,
Taipei Times (January 11, 2002).

Srisukkasem, Anoma.

“Thaksinomics : Doubting Thomases are Being Won Over”,
The Nation (March 3, 2003).

Subramanian, Samanth.

“Daring to Risk : Thailand’s Thaksin Shinawatra Bulldozes His Way to the Polls”,
Diplomacy and Trade (October 2004).

Tejapira, Kasian.

“Post-Crisis Economic Impasse and Political Recovery in Thailand :
The Resurgence of Economic Nationalism”,
Critical Asian Studies, Vol.34, No.3 (2002), pp. 323-356.

Turongpun, Wichai.

“Is Thailand’s Grass-Root Program Passé :
A Closer Look at the Village Fund and Urban Communities Program”,
Paper prepared for “Government and Development : A Seminar of School of
Development Economics, NIDA”, September 24, 2004.

Vinyaratn, Pansak.

“Asia Finds Its Own Way : The Thai Roadmap”,
Asia Times Online (May 30, 2003).

Vinyaratn, Pansak.

21st Century Thailand Facing the Challenge Economic Policy and Strategy.
Hong Kong : CLSA Books, 2004.

Warr, Peter.

“Thailand’s Non-Recovery”,
Southeast Asian Affairs 2002 (Singapore : Institute of Southeast Asian Studies, 2002),
pp. 326-342.

Weyland, Kurt.

“Neopopulism and Neoliberalism in Latin America : Unexpected Affinities”,
Studies in Comparative International Development (Fall 1996), Vol.31, Issue 3.

Wright, Graham A.N.

Microfinance Systems : Designing Quality Financial Services for the Poor.
United Kingdom : The University Press Limited, 2000.

Xie, Andy.

“Asia Pacific : Toward Domestic Demand-led Growth”,
Global Economic Forum (July 3, 2001), Morgan Stanley.

Xie, Andy.

“Asia Pacific : In Search of Pricing Power (Part III) – Shifting to Domestic Demand Means Low Growth ”,

Global Economic Forum (October 18, 2002) , Morgan Stanley.